

Letnik VI. DRUŽINSKI LIST S PODOBAMI 1925, št. 11.

Krištof Dimač.

Spisal Jack London — Iz angleščine prevel France Magajna.

12. Kako čudovita stvar je ženska.

»Sploh pa opažam, da ne siliš kaj posebno v sveti zakon,« je menil Čok, nadaljevaje pogovor o ženitvi, ki sta ga začela pred nekaj minutami.

Dimač mu ni odgovoril, ampak je, sedeč na robu spalne vreče, pregledoval noge psu, ki je v snegu renče ležal vznak. Čok je pa čepel pri ognju in obračal nad plamenom kadeči se mokasin, ki ga je imel natak-njenega na palici. Pri tem je skrbno motril obraz svojega tovariša.

»Poškili no tja gori in poglej, kako lepe barve ima severni sij,« je nadaljeval Čok. »Ali je ničemurn, kaj? Prav tak je, kakor kakšna metuljasta plesavka v kratkem krilu. Najboljše med njimi so ničemurne, kadar niso prismojene. In mačke so vse, kar jih je, od najmanjše do največje, od najzaljše pa do najgrše. Prav zares, požrešne levinje in rjoveče hijene so, kadar pridejo na sled možu, ki ga hočejo zaplesti v svoje mreže.«

Tudi ta samogovor je izkoprnel v nič. Dimač je psa naposled zvezal, ker ga je bil hotel ugrizniti, in je še nadalje preiskoval njegove razprskane in krvaveče šape.

»Hml!« je godrnjal Čok. »Jaz bi se morda niti ne mogel oženiti, če bi se tudi hotel! Morda bi pa zdaj že bil oženjen, če bi je ne bil mahnil v tele severne gozde. Dimač, ali bi rad vedel, kaj me je rešilo? Povedal ti bom. Moja široka pljuča. Pred vsako sem zbežal. Rad bi poznal tako krilo, ki bi me pripravilo ob sapo.«

Dimač je pustil psa in tudi začel obračati mokasine, ki so se sušili in parili na palici. »Jutri bova

morala počivati,« je rekel, »in psom napraviti mokasine. Je pravi zlodej, ta ledeni drobiž. Vse noge jim bo razmesaril.«

»Morala bi potovati,« je ugovarjal Čok. »Živil nimava niti toliko, da bi zadostovala za povratek. Ko bi nama vsaj kakšen karibu* prišel nasproti ali pa tisti beli Indijanci. Pa kaj kmalu, sicer bova pojedla pse z njihovimi razbolelimi nogami vred. Pravim, kdo je neki kdaj videl tiste bele Indijance? Zdi se mi, da je vse edinole prazna govorica. Sploh pa, kako more biti Indijanec bel? Prav tako naravno bi bilo, če bi rekel bel črnc. Dimač, ne bo drugače, jutri bova morala pot nadaljevati. Saj vidiš, da ni ne duha ne sluha o divjačini. Niti zajčjega sledu nisva videla ves prošli teden, kajne? Potrebno je torej, da se umakneva iz tega mrtvega kraja kam drugam, kjer nama bo morda kaj živega mesa čez pot steklo.«

»Ako se psi malo odpočijejo in dobijo mokasine na noge, bodo veliko laže hodili,« je dejal Dimač. »Ako jutri na lovu naletiš na kak nižji prelaz, povzpni se nanj in pokukaj čezenj. Vsak čas se kje lahko odpre plana dežela. Saj nama je La Perle** naročal, da naj paziva na to.«

»Hm! Kakor je pripovedoval, bo že deset let tega, odkar je potoval skozi te kraje, in takrat je bil od lakote napol blazen in torej ne more vedeti, kaj je videl. Se li spominjaš, kaj je pripovedoval o velikih zastavah, ki so vihrale na vrhovih gor? To dokazuje, da se mu je mešalo. Poleg tega pa pravi, da ni nikjer srečal belih Indijancev. To je vse skupaj Antonova izmišljotina. Vrh tega se je Anton pre-

* Severni jelen.

** Izgovori: La Perl.

selil v krtovo deželo dve leti pred najinim prihodom v Alasko. Pa bom jutri vendar malo pogledal okoli. Lahko se pripeti, da ugledam kakega losa. Praviš, da bi zadremala, jeli?» —

Zjutraj je Dimač ostal na mestu, kjer sta taborila. Šival je psom mokasine in popravljaj opremo. Popoldne je skuhal kosilo za dva in pojedel svoj delež. Zastonj se je oziral po tovarišu, ki bi se bil kdaj že moral vrniti. Uro kesneje si je privezal na noge krpelje in odšel za njegovimi sledovi. Pot ga je vodila navzgor po strugi majhnega potoka, potem pa skozi ozko sotesko, ki se je čez nekaj časa naglo odprla v losji pašnik. Toda bilo je videti, da že od jeseni, ko je zapadel prvi sneg, ni bilo tu nobenega musa.* Stopinje Čokovih krpelj so križale pašnik in vodile navzgor po položni strmini nizkega prelaza. Vrh tega se je Dimač ustavil. Tovariševe stopinje so zavile na drugi strani prelaza po rebri navzdol. Do prvih borovcev ob strugi potoka, ki je tekel pod prelazom, je bilo okroglo miljo hoda. Bilo je očitno, da jo je Čok ubral proti borovcem, potem pa mimo njih naprej. Dimač je pogledal na uro. Spomnil se je, da se bliža mrak in da ga v taborišču čakajo psi. Le nerad je sklenil, da ne pojde naprej. Preden se je vrnil, si je ogledal pokrajino. Vzhodno obzorje je bilo nazobčano od snežnih vrhov Skalnih gorá.** V celoti je gorovje bilo videti obrnjeno proti severozapadu in je tako zapiralo dohod v plano deželo, o kateri je bil govoril La Perle. Zdelo se je, da so se gore združile, hoteč zavrniti potnika proti zapadu in Yukonu. Dimač se je na tihem vpraševal, koliko mož se je že pred njim ustrašilo grozečega pogleda na te bele velikane in jo zavilo v stran. La Perle se jih ni bil zbal, ampak jih tudi ni bil prekoračil od te strani, nego od vzhoda.

Do polnoči je Dimač netil velikanski ogenj, ki naj bi Čoku bil za vodnika. Zjutraj je Dimač še v mraku zložil šotor na sani in napregel pse. O prvem svitu je odpotoval po sledih izginulega tovariša. Tam, kjer se je soteska najbolj zoževala, je njegov vodilni pes dvignil ušesa in zacvilil. Nato je srečal šestero Indijancev, ki so mu prišli nasproti. Bili so na kratkem potovanju, kajti bili so brez psov in njihovi nahrbtniki so bili zelo majhni. Ko so ga obkolili, je takoj zapazil več stvari, ki so ga presenetile. Da so ga iskali, o tem si je bil takoj na jasnem. Da so govorili jezik, ki ga ni bil še nikoli slišal, dasi je poznal več indijanskih narečij, to je tudi kmalu spoznal. Dasi so bili večji in krepkejši kot Indijanci yukonske kotline, vendar niso bili beli Indijanci. Pet jih je nosilo starinske dolgocevne muškete,** dočim je v rokah šestega bila moderna winchestrovka, ki jo je Dimač prepoznal za Čokovo.

* Angl. moose, t. j. severni jelen.

** Rocky Mountains (izg. Roki Mauntinz).

*** Starinske puške.

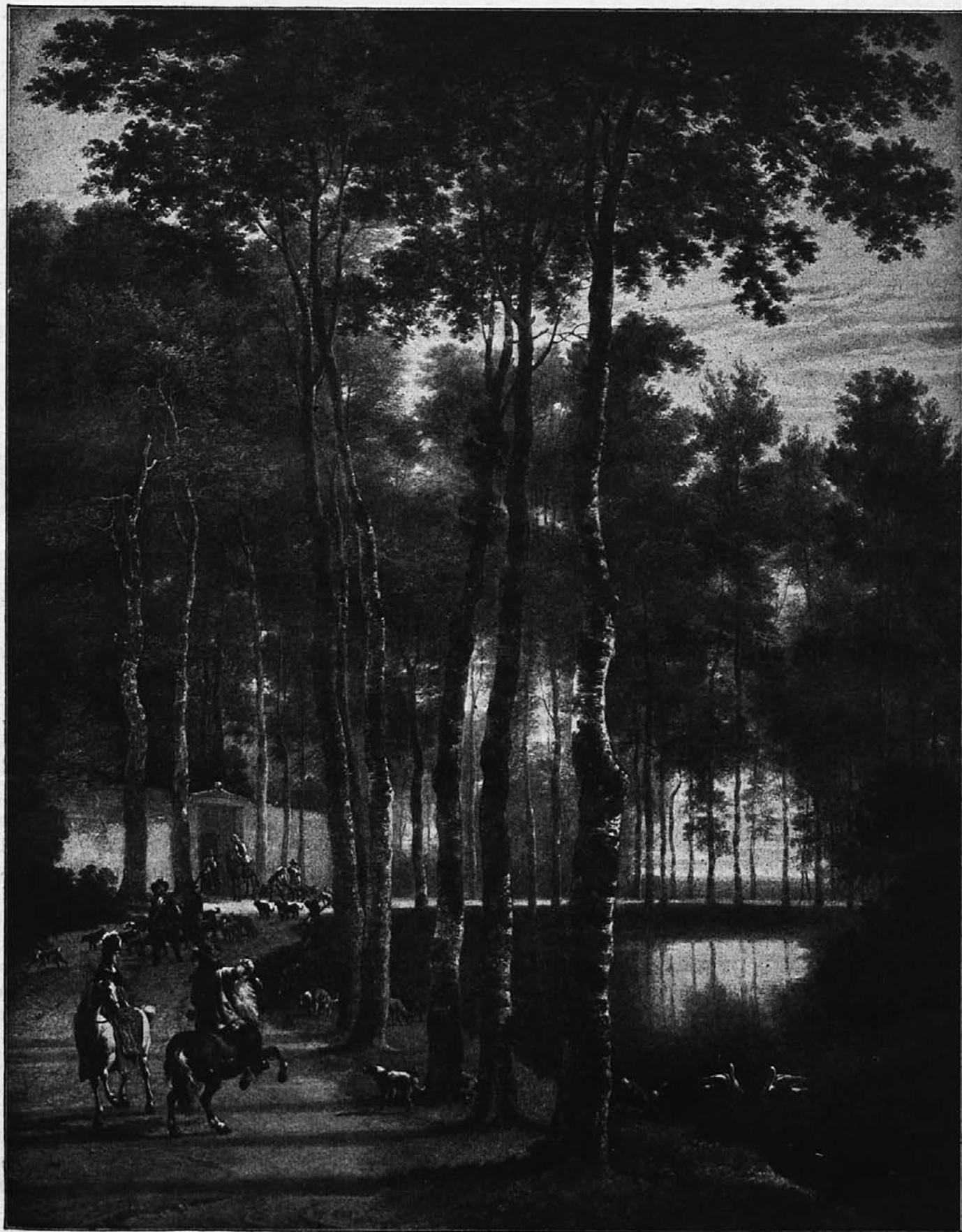
Ne da bi se kaj obirali, so mu izjavili, da je njihov ujetnik. Bil je neoborožen in mu ni kazalo drugega, nego mirno se podati. Sneli so s sani poveze in si tovor razdelili med seboj. Dimaču pa so naprtli culo, ki je vsebovala njegovo in Čokovo spalno kožuhovino. Pse so odpregli in razkomatali. Ko je Dimač hotel ugovarjati, mu je eden izmed Indijancev z znamenji raztolmačil, da je pot, po kateri bodo šli, pregrda za potovanje s sanmi. Dimač se je moral, hoti ne hoti, ukloniti in je na bregu potoka zasadil sani pokonci v sneg ter odkorakal za svojimi ulovitelji. Ubrali so jo čez prelaz proti severu, mimo tistih borovcev, ki jih je bil videl že prejšnji dan. Nadaljevali so svojo pot še kakih dvanajst milj po potoku. Ko se je pa potok obrnil proti zapadu, so ga zapustili ter začeli prodirati po majhnem dotoku premo na vzhod.

Prvo noč so prenočili v taborišču, ki je kazalo, da je že več dni staro. Tu so imeli skrito zalogo posušenih lososov in pemikana,* ki so jo Indijanci razdelili med seboj in jo spravili v nahrbtnike. Od tega taborišča v stran je vodila gaz, ki jo je bilo izhodilo veliko število krpelj. Dimač je sklepal, da je to bil Čok s svojimi ulovitelji. In še preden se je začel delati mrak, je že dobro znal ločiti Čokove sledove, ki so bili ožji nego indijanski. Z znamenji je povpraševal Indijance po njem in ti so mu prikimali in kazali proti severu.

Naslednje dni so neprestano potovali proti severu. Steza se je vila sem in tja med celo šumo navpik štrlečih vrhov, toda svoje severne smeri ni spremenila. Ob vsakem koraku, ki so ga napravili v tej pusti sneženi puščavi, se je zdelo, da bo pot zdaj zdaj obstala pred kako nedostopno steno. Pa se je vila in vila, vedno je znala najti nizke prelaze ter se je čudovito spretno izogibala visokih vrhov neprehodnih hrbtov. Snega je bilo več nego v nižjih dolinah in brez krpelj bi se sploh ne bilo dalo prodirati naprej. Dimačevi ulovitelji, vsi mladi, krepki moške, so potovali lahko in naglo, in on se ni mogel ubraniti ponosa, ker je brez napora stopal z njimi v korak. Indijanci so bili utrjeni in vajeni hoje na krpljah že od detinstva. Dimačeve mišice so bile pa tudi tako zakajene, da mu ta neskončna pot ni povzročala večjih težav kakor njim.

V šestih dneh so dosegli in prekoračili osrednje sedlo, ki je bilo zelo nizko v primeri z gorami, ki jih je spajalo. Navzlic temu je bilo težko prehodno in prav gotovo nedostopno za naložene sani. Še pet dni vijugaste poti po pobočjih navzdol in dospeli so v odprto pokrajino, posejano z nizkimi griči, ki jo je bil La Perle našel pred desetimi leti. Dimač jo je spoznal ob prvem pogledu. Bil je mrzel dan. Toplomer je kazal štirideset pod ničlo in ozračje je

* Na solncu posušeno bivolje meso ali divjačina.

Jan Hackaert.

V drevoredu.

(Državni muzej v Amsterdamu.)

bilo tako čisto, da je lahko videl sto milj daleč. In do kamor mu je segal pogled, se je razprostirala odprta, valovita dežela. Daleč na vzhodu je bilo še vedno videti ostre robove Skalnatih gora. Na jugu in zapadu je ležalo neredno razmetano pogorje, ki so ga pravkar prekoračili. In v tem ogromnem žepu je ležala dežela, ki jo je prepotoval La Perle, dežela, pokrita s sneženim prtom, v tem ali onem letnem času brez dvoma polna divjačine, poleti pa okrašena z zelenjem gozdov in cvetjem poljan.

Potovali so po široki strugi mimo s snegom pokritih vrb in golih trepetlik in skozi gosto borovje. Še pred poldnevom so prišli do velikega taborišča, ki je bilo šele pred kratkim časom zapuščeno. Ko so šli mimo, je Dimač na hitro preračunal, da je moralo biti v taboru štiristo do petsto ognjev. Iz tega je sklepal, da šteje rod, ki je tu taboril, več tisoč oseb. Gaz je bila tako sveža in tako uglajena, da so si potniki odvezali krplje ter hitreje in laglje nadaljevali svojo pot v mokasinih. Pojavili so se sledovi divjačine in se vedno bolj množili. Sledovi volkov in risov so pričali, da mora v tem kraju biti obilen lov. Indijanec, ki je šel na čelu, je iznenada zadovoljno vzkliknil in pokazal na velik prostor sveže pogazenege snega, ki je bil posut z oglodanimi jelenjimi lobanjami in tako poteptan, kakor da se je borila na njem cela armada. Iz tega je Dimač spoznal, da se je Indijancem po zadnjem metežu posrečil bogat lov.

Nastopal je dolgi severni mrak in Dimaču se je dozdevalo, kakor da se Indijanci sploh ne kanijo utaboriti. Brez počitka so potovali skozi vedno bolj gosto temo. Na nebu so se zažigale migljajoče zvezde, ki jih je napol zagrinjal zelenkasti čad utripajočega severnega sija. Dimačevi psi so najprej ujeli glasove taborišča. Strigli so z ušesi in željno cvilili. Potem so ti glasovi dospeli tudi do človeških ušes. Začulo se je zamolklo, oddaljeno bučanje, ki pa je bilo brez tiste pokojne lepote, navadno lastne oddaljenim glasovom. Bil je to visok, rezek zvok, ki so ga preglašali še rezkejši kriki. Bilo je to zateglo tuljenje stoterih volčjih psov. Bil je to krik nemira in bolesti, otožen krik obupa in upora. Dimač je dvignil šipo svoje ure in, otipavši z golimi prsti kazavca, je ugotovil, da je enajst. Indijanci so začeli stopati hitreje. Noge, ki so se dvigale dvanajst napornih ur, so se dvigale vedno urneje, tako da so nazadnje skoroda tekli. Iz temnega borovega gozda so nenadoma stopili na goljavo, ki je bila razsvetljena od številnih ognjev. Prej zamolkli glasovi so postali hkratu razločni, kajti pred njimi je ležalo glavno indijansko taborišče.

In ko so vstopili vanj in začeli stopati po krivoljastih stezah tega lovskega taborišča, je zavalovil okrog njih velik šunder. Sprejeli so jih kriki, pozdravi, vprašanja in odgovori, šaljive pripombe, renčanje volčjih psov, ki so se besno zaganjali proti

tujim, Dimačevim, zmerjanje žensk, smeh, cviljenje otrok, vekanje dojenčkov in ječanje trpečih bolnikov. Prava pravcata »jeriha«, ki jo je slišati samo v taboru robatega, prvobitnega človeka divjine.

Dimačevi spremljevalci so udrihaje okoli sebe s palicami in suvaje s puškami kopiti odpodili napadajoče pse. Njegovi lastni psi so se tolikim sovražnikom grizoč in renčeč umikali in se stiskali med noge svojih človeških braniteljev.

Ustavili so se na poteptanem snegu ob ognju, okoli katerega so sedeli Čok in dva Indijanca ter prazili podolgovate kose karibjega mesa. Trije drugi mladi Indijanci so, zaviti v kožuhovino, ležali na posteljnjakih, narejenih iz borovih vej. Čok se je ozrl preko ognja in pogledal svojega tovariša z brezčutnim obrazom, kakor njegovi tovariši. Ne da bi črhnil, se je zopet začel baviti s praženjem mesa.

»Kaj pa je?« ga je vprašal Dimač, ki ga je tovariševo ravnodušje razjezilo. »Mar si postal mutast?«

Na Čokovem obrazu se je pojavil star, prijateljski nasmeh. »Nak,« je odvrnil. »Indijanec sem. Vadim se v umetnosti zatajevanja čustev. Kdaj so te ujeli?«

»En dan po tvojem odhodu.«

»Hm!« je rekel Čok in v očeh mu je zaplaval muhast blesk. »Počutim se izborno, do komolca sem Boga zahvalil. To je tabor samcev.« Mahnil je z roko, kakor da bi s to kretnjo hotel objeti ves tabor, ki je obstajal iz ognja, na snegu ležečih borovih posteljnjakov, sušičih se jelenjih kož in zaslonov, ki so bili spleteni iz borovih vej in vrbovih šib. »In ti tukaj so samci.« Pokazal je z roko na mlade Indijance in jim rekel nekaj besed v njihovem goltavem jeziku. Beli bliski njihovih oči in zob so odobraval njegovo trditev. »Ti fantje so vsi srečni, da te vidijo, Dimač. Usedi se in si posuši mokasine, medtem ti bom pa pripravil kaj za pod zobe. Njihovega jezika sem se že dobro naučil, kaj? Tudi ti se boš, ne boj se, zakaj, kakor kaže, bova dolgo časa ostala pri njih. Tukaj je še eden najine barve. Ujeli so ga pred šestimi leti. Irec je in pobrali so ga nekje blizu jezera Great Slave.* Ime mu je Danny McCan (izg. Déni Mekén). Mož se je umiril in se je oženil z Indijanko in ima že dva frkolina. Navzlic temu pa jo bo pobral, kadar se mu ponudi prva prilika. Vidiš tisti mali ogenj tam na desni? Tam je njegovo taborišče.«

Očividno so Dimaču odkazali za bodoče bivališče prostor, kamor so ga bili pripeljali, kajti njegovi ulovitelji so se zgubili nekam v sredo taborišča in pustili njega in pse pri Čokovem ognju. Dočim se je bavil s svojim obuvalom in použival vroče meso, je Čok kuhal in žlobudral.

»Ugriznila sva v kislo jabolko, Dimač. Le poslušaj me! Naj velja kar hoče, morala bova odnesti najina kopita odtod. Veš, to so pristni divji Indijanci.

* Izgovori: Grejt Slejv, t. j. veliki suženj.

Niso beli, njihov poglavar pa je. Govori, kakor bi imel polna usta soka, in če ni od glave do pete Škot, potem sploh ni Škotov na svetu. Je vrhovni poveljnik vsega tega ravsa in kavsa. Kar on reče, to drži, kakor pribito. Je dobro, da takoj od začetka izveš to stvar. Danny Mc Can poskuša že šest let, da bi se od njega ločil. Danny je dober človek, pa nima v sebi pravega strupa. On dobro pozna pot, ki pelje ven iz te dežele. Na lovskih pohodih je zvedel zanjo. Ta pot leži zapadno od tiste, po kateri sva dospela sem. Nima dovolj poguma, da bi se polotil sam. Toda zdaj smo trije in mislim, da jo bomo srečno popihali. Kosmatin je cel možak, pa je navzlic temu precej bedast.»

»Kdo je ta kosmatin?« je vprašal Dimač in pogoltnil kos vročega mesa.

»No, vrhovni capin, tisti Škot. Stara se že in menda že spi. Jutri te bo pozval k sebi in ti bo jasno dopovedal, kakšna ničla si sedaj, ko se živiš na njegovem veleposestvu. Ti kraji so njegovi. To si moraš zapisati v betico. Nihče jih še ni preiskal in zato so neoporečno njegovi. In Bog ne daj, da bi ti to resnico kdaj pozabil. Njegova lovišča merijo okoli dvajsettisoč kvadratnih milj. On je bel Indijanec, on in pa krilo. Hm! Kaj pa tako zijaš vame. Počakaj, jo boš že videl. Saj je vredna, da jo človek pogleda; vsa bela je, kakor njen papa, stari kosmatin. In, dragi moj, koliko je tu jelenov! Videl sem jih. Čreda šteje na stotisoče glav, za njimi pa gre na tisoče volkov in maček, ki živijo od zaostalih in od poginulih živali. Tole taborišče bomo kmalu zapustili. Čreda se pomika proti vzhodu in nekega dne bomo morali pospraviti naše stvari in iti za njo. Kar pobijemo, pojemo oziroma prekadimo in shranimo za na spomlad, da bo kaj za pod zobe, preden se lososi vrnejo v reke. Zapomni si še to, da je stari kosmatin najboljši izvedenec o jelenih in lososih in da ga ni, ki bi ga v tej zadevi prekosil. — Glej, baš zdaj se bliža kosmatin. Menda se nekam odpravlja,« je Čok zašepetal in sklonivši se obrisal svoji mastni roki ob kožuh enega izmed psov.

Jutrito se je že in mladeniči so se prerivali okoli ognja ter cvrli karibje meso, ki so ga hlastno poživali, čim je bilo le malo osmojeno. To je bil njihov zajtrk. Dimač se je ozrl in zagledal majhnega, vitkega moža, ki je bil po divjaški navadi oblečen v kožo, toda neoporečno bele polti. Stopal je pred pasjo vprego, ki je vlekla sani. Za njimi pa je koračilo kakih deset ali dvanajst Indijancev. Dimač je zdrobil vročo kost in, srkajoč kadeči se mozeg, zrl svojemu gostitelju nasproti. Gosti zalizci in rumenkastosivi lasje, okajeni od taboriščnega ognja, so poglavarju zakrivali večji del obraza, vendar niso mogli zakriti njegovih mršavih, skoro mrtvaško vdratih lic. Bila je to zdrava mršavost, tako je sklepal Dimač, ko je opazil njegove krepke nozdrvi in nenavadno široke

in vzbokle prsi, ki so jamčile, da ima v sebi obilo kisika in življenjskih sil.

»No, kako je?« je vprašal mož, snel rokavico in mu ponudil roko. »Pravijo mi Snass« (izg. Snas), je dodal, dočim sta se rokovala.

»Meni pa Bellew,« je odvrnil Dimač in začutil poseben nemir, ko je pogledal poglavarju v ostre, črne oči.

»Vidim, da imate dovolj živeža.«

Dimač je prikimal in posvetil svoje zanimanje kosti, ki jo je glodal. Naglas škotskega narečja mu je ugajal.

»Deleži so veliki, kajne? No, pri nas le redko stradamo. Pa je tudi boljše naravno kot pa mestno, doma vzrejeno meso.«

»Kakor vidim, nič kaj ne marate za mesta,« se je Dimač zasmel brez vsakega namena, samo da bi nekaj rekel. Presenečen je zapazil, kakšen učinek so imele njegove besede na Snassa.

Kakor občutljiva rastlina je mož vztrepetal in povetil roke. Potem se je v njegovih očeh gostil divji in žilav odpor in zagorelo je v njih sovraštvo, ki je vpilo od neizmerne bolesti. Naglo se je okrenil v stran in, zbravši vse svoje sile, malomarno rekel preko rame:

»Se bova že pozneje videla, Mr. Bellew. Jelenja čreda se pomika proti vzhodu in jaz grem, da najdem prostor za prihodnje taborišče. Jutri pridete vsi za nami.«

»To ti je kosmatin, kaj?« je zamrmral Čok, ko je Snass s svojimi tovariši odrinil.

Zopet si je Čok otrl roke na kožuhu volčjega psa, ki mu je to očitno ugajalo, ker je takoj polizal na dlaki ostavšo mast.

Tisto dopoldne je Dimač odšel po taborišču, kjer je vsakdo marljivo vršil svoje delo. Baš se je vrnila velika družba lovcev in moške so se hitro porazgubili med številnimi ognji. Odhajale so skupine žen in otrok, z njimi pa psi, zapreženi v sanke. Zopet druge skupine žen in otrok so s psi prevažale sani, naložene z mesom zadnjega lova, ki je bilo že zmrzlo. Pritiskal je oster pomladanski mraz in pri tridesetih stopinjah pod ničlo je bil prizor, ki ga je Dimač videl, še bolj divji. Pletenih ali tkanih oblačil ni bilo videti. Vsi ljudje so bili enako oblečeni v kožuhovino in mehko strojeno usnje. Mladeniči z loki v rokah in s tuli, polnimi koščenoostnih pušic, na ramah so hodili po taboru sem in tja. Dimač je opazil tudi mnogo nožev iz kosti ali kamna, ki so jih imeli lovci zatakne za pasom. Žene so se trudile pri ognjih s sušenjem mesa, dočim so dojenčki na njihovih hrbitih mirno zrlj okoli sebe s svojimi okroglimi očmi in sesali koščke loja. Psi, najbližji sorodniki volkov, so renčali in kazali Dimaču zobe. Trpeli so tega prihajača le zato, ker je bil pod varstvom grčave palice, ki jo je nosil v rokah.

Sredi taborišča je Dimač naletel na ogenj, ki je bil najbrž Snassov. Dasi so se Indijanci tukaj le začasno utaborili, je vendar bilo ognjišče zelo skrbno zgrajeno in večje nego ostala. Zraven ognjišča pa je stal oder, tako visok, da ga psi niso mogli doseči. Na njem so ležali zvitki kož in druge opreme. Ponjava, skoro pol šotornice velika, je ščitila pred vetrom prostore, kjer je družina posedala in spala. Ob koncu ponjave je stal svilen šotor, kakršne navadno rabijo raziskovavci in bogati lovci. Dimač ni še nikdar videl tako lepega šotora in zato je pristopil bliže. Ko je tako stal in gledal, so se zavese, ki so zakrivale vhod, razgrnile in pred njim je stala mlada deklica. Tako gibčne so bile njene kretnje in tako nenadno se je prikazala, da je Dimač ostrmel, kakor da vidi prikazen. Videti je bilo, da tudi on podobno učinkuje nanjo in nekaj trenutkov sta nemo zrla drug drugega.

Oblečena je bila od nog do glave v kožuhovino. Toda kože so bile tako lepe in tako imenitno strojene, da Dimač svoj živi dan še ni videl takih. Njen kratki kožušček z nazaj spuščeno oglavnico je bil sešit iz njemu nepoznanih, a čudovito krasnih kožic, ki so se svetlikale kakor blede srebro. Škornjice, izgotovljene iz samih srebrnkastih kožic, odrtih z risjih nog, so bile podšite s podplati iz mroževine. Tudi rokavice z dolgimi rokavci in vsi drugi deli njene obleke so imeli barvo bledega srebra in so motno sijali. In iz tega srebrnega lesketa se je dvigala, naslonjena na vitek in nežen vrat, krasna plavalasa glavica. Dekličina lica so bila rožnata, oči modre, ušesa kakor dvoje bledordečih školjk. Vse to so obkrožali svetlokostanjevi lasje, po katerih se je lesketalo ivje kakor dijamantov prah.

Vse to in še več je Dimač videl kakor v sanjah. Potem pa se je naglo zavedel in kar nehote segel z roko navzgor in se odkril. V istem hipu se je pogled začudenja v dekličinih očeh spremenil v očarujoč nasmeh. Z živahno kretnjo je potegnila desnico iz rokavice in mu jo podala.

»Pozdravljam te,« je slovesno dejala s tujim, a prijetnim naglasom. Njen glas je bil srebrn kakor kožuhovina, ki jo je nosila. Dimač, ki je bil vajen samo hreščečih, hripavih glasov taboriščnih žensk, je poslušal njen glas kakor angleško petje.

Bil je v zadregi in le s težavo je izbrskal v svojem spominu nekaj tistih besed, ki jih je rabil v tistih davnih dneh, ko je bil še član družbe.*

»Veseli me, da sva se srečala,« je nadaljevala počasi, dočim ji je lice žarelo od smeha. »Prosím, ne zameri, da tako slabo govorim angleško! Pa sem vendar Angležinja kakor ti,« je resno dodala. »Moj oče je Škot. Mati mi je umrla. Bila je napol Francozinja in napol Angležinja, malo pa tudi Indijanka. Njen oče je bil eden vodilnih mož pri hudsonbayski

družbi (izg. hadznbejski). Brrr! Mraz je.« Nateknila si je rokavico in si začela drgniti ušesa, katerih rožna barva je bila že pobelega. »Pojdiva k ognju, se bova kaj pomenila. Meni pravijo Labiskwee (izg. Lébiskui). In tebi?«

In tako se je Dimač seznanil z Labiskwee, Snassovo hčerko, ki jo je starec imenoval Margareto.

»Snass ni pravo ime mojega očeta,« mu je pojasnila. »Tako so ga krstili Indijanci.«

Mnogo je izvedel Dimač od tistega dneva naprej. Taborišče je bilo vedno na potu za karibjo čredo. Lovci so bili pravi pravcati divji Indijanci, menda prav tisti, na katere je bil pred mnogimi leti naletel Anton in jim ubežal. Kraji, kjer so hodili zdaj, so ležali ob zapadni meji njihovih lovišč. Poleteli so se pomeknili na sever do pustih obali Severnega ledenega morja in iztočno do reke Luskwe. Dimač ni mogel nikoli pogoditi, kako se tej reki pravi po angleško. Vpraševal je Mc Cana in Labiskwee, pa nista mu mogla pojasniti. Včasih se je Snass z oddelki močnih lovcev podajal proti vzhodu preko Skalnih gorá, jezer in reke Mackenzie (izg. Mekenzi) ter prodiral v Barrensov (izg. Berensov) zaliv. Ko je bil zadnjič na takem pohodu, je našel svileni šotor, zdaj last deklice Labiskwee.

»Pripadal je Millicent-Adburyjevi (izg. Milisnt-Edberijevi) ekspediciji,« je Snass pojasnil Dimaču.

»O, saj se spominjam! Šla sta nad moškove vole.* Rešilna ekspedicija ju je iskala, pa zaman, kakor da sta se v zemljo udrila.«

»Jaz sem ju pa našel,« je rekel Snass. »Obadva sta bila mrtva.«

»Ljudje pa tega še vedno ne vedo. Vest o njihju še ni prišla v svet.«

»Ker sploh nikdar nobena vest ne pride v svet,« mu je Snass prijazno zagotovil.

»Ali hočete morda reči, da ne bi bila prišla niti tedaj, če bi še živela, ko ste ju našli?«

Snass je prikimal. »Ostala bi pri mojem ljudstvu in živela z njim.«

»Anton se je pa le povrnil,« je omenil Dimač.

»Ne spominjam se tega imena. Koliko časa je od tedaj?«

»Štirinajst ali petnajst let.«

»Torej se je le srečno povrnil? Ali veste, da sem bil mnogokrat radoveden, kaj se je z njim zgodilo. Nazivali smo ga dolgozobega. Močan pa je bil, močan.«

»Pred desetimi leti je potoval po teh krajih neki La Perle.«

* Angl. musk-ox, lat. ovibos moschatus (nem. Moschus-ochse), je prežvekovavec, ki živi na daljnem severu Amerike. Podoben je ovci in volu obenem. Pokriva ga gosta in dolga volna. Glavo ima volovsko z močnimi rožovi, ki rastejo navzdol in se pod očmi krivijo naprej. Lovci to žival zelo lovijo radi dobrega mesa in kože. Žival razširja poseben moškati duh, po katerem je dobila ime »moškati ali moškov vol«.

* Višji krogi, bogatini, višji uradniki itd.

Snass je zmajal z glavo.

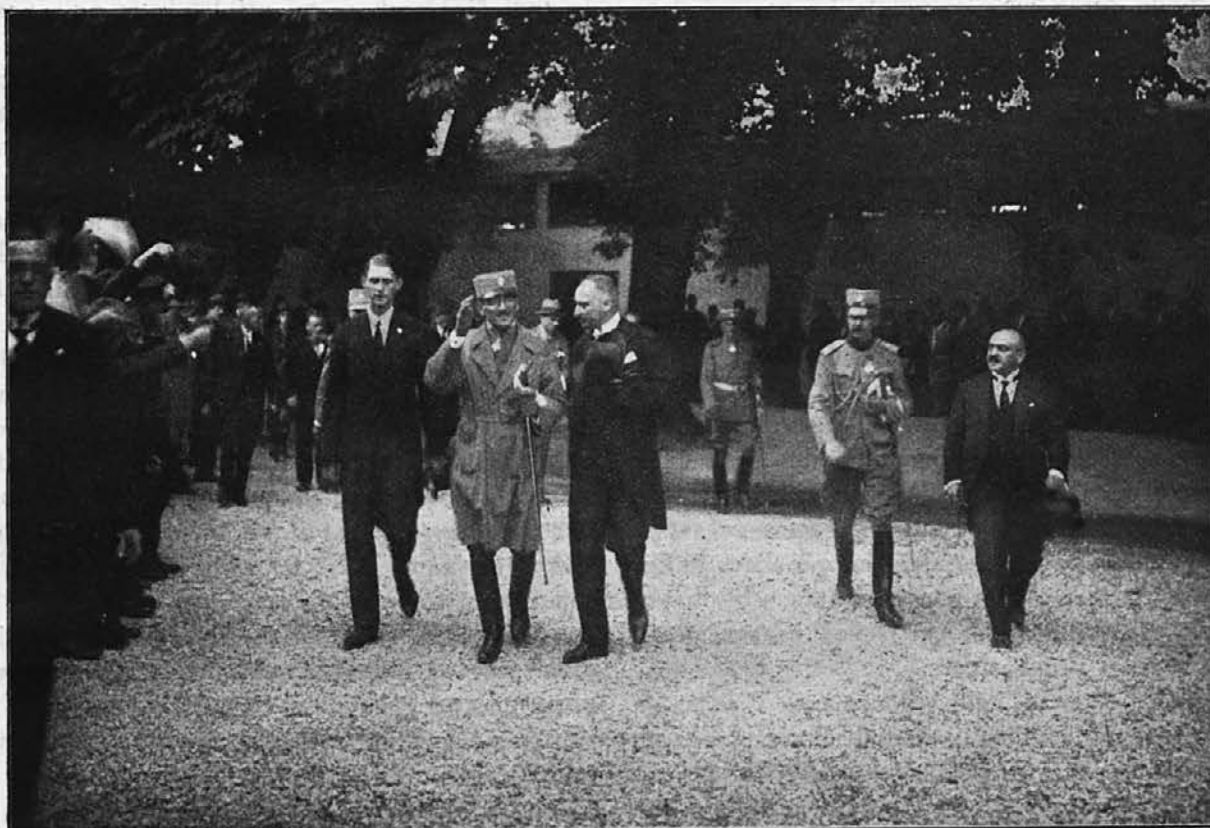
»Našel je sledove vaših taborišč. Bilo je v poletju.«

»Kajpada,« je odvrnil Snass. »V poletju se pomaknemo na stotine milj proti severu.«

Najsi je Dimač še tako poskušal, da bi kaj zvedel o Snassovi zgodovini iz onih dni, preden je prišel v severne divjine, se mu to vendar ni hotelo posrečiti. Izobražen je sicer bil, vendar ni v vseh poslednjih letih čital niti knjig niti časopisov. Kaj se po svetu godi, o tem ni niti nič vedel niti ni želel vedeti. Slišal je o rudarjih ob Yukonu in o najdbah zlata. Vesel je bil, da zlatosledci niso dospeli do njegovega ozemlja. Preko tega pa zanj ni bilo več svetá, Tudi ni

Labiskwee, kar je bila izvedela od Antona; imena svoje matere pa ni izvedela nikoli.

Od Danny McCana Dimač ni mogel ničesar izvedeti, zakaj mož ni maral pustolovcev. Življenje v divjini — in že deveto leto — je bilo zanj grozno. V San Franciscu so ga bili ugrabili mornarji in ga odvedli na ladjo, ki je nameravala odpluti na lov na kite. Pri rtu Barrow se mu je bilo s tremi tovariši posrečilo ubežati. Dva sta bila na begu umrla, tretji pa ga je bil na strašni poti proti jugu zapustil. Dve leti je potem Danny živel med Eskimi. Tedaj je končno zbral toliko poguma, da je nadaljeval pot proti jugu. Ko je bil oddaljen le še nekaj dni od nasebine, ki jo je bila zgradila družba Hudson Bay, ga

Kralj Aleksander na ljubljanskem veesejmu.

G. Dular, tajnik; Nj. V. kralj Aleksander; g. Bonač, predsednik; general Al. Stojanović; veliki župan V. Baltić.

maral, da bi mu kdo kaj pripovedoval o svetovnih dogodkih.

Tudi Labiskwee ni mogla dati Dimaču kaj prida pojasnil. Rodila se je bila nekje na teh loviščih. Mati ji je živela še šest let po njenem rojstvu. Zelo lepa je bila njena mati — edina bela ženska, ki jo je Labiskwee videla v svojem življenju. Z neko otožnostjo je pripovedovala o njej in otožno je na razne načine pokazala, da sicer sluti veliki svet zunaj, a izhod ji je oče zaklenil. Vedela je, da bi očeta razjezila, ako bi veliki svet le omenila.

Anton je bil neki indijanski ženi pripovedoval o njeni materi, ki da je bila hči visokega uradnika hudsonbayske družbe. Pozneje je Indijanka povedala

je bil oddelek Snassovih mladcev ujel in odvedel s seboj. Danny McCan je bil majhne postave, bolj omejene pameti. Po vrhu je še jadikoval, ker je bil bolan na obeh. Govoril in sanjal je samo o tem, kako bi se vrnil v svoj ljubi San Francisco in nadaljeval svoj blaženi zidarski poklic.

»Vi ste prvi izobraženec, kar smo jih ujeli,« je omenil Snass Dimaču neki večer pri ognju. »Izjema je samo stari Four Eyes.* Indijanci so mu bili dali to ime. Nosil je namreč naočnike, ker je bil kratkoviden. Bil je profesor zoologije.**» (Dimač je opazil pravilno izgovorjene besede.) »Pred enim letom je

* Izgovori: For Ajz, t. j. Četverook.

** Zivalstva.

umrl. Moji ljudje so ga bili pobrali, ko se je bil ločil od neke ekspedicije v Gornjem Porkupinu.* Bil je inteligenten, da; toda tudi norec je bil. Zgubiti se od drugih — to je bila njegova slabost. Vsekakor, poznal je zoologijo in znal je obdelovati kovine. Tam na bregu Luskwe, kjer je dosti premoža, imamo več topilnic in kovačnic, ki nam jih je zgradil. Popravljal je naše puške in učil to tudi naše mladce. Lani je umrl; zelo ga pogrešamo. Zgubil se je bil spet od neke naše ekspedicije in zmrznil, eno miljo od taborišča; to je bil njegov konec.«

Isti večer je bilo, ko je rekel Snass Dimaču:

»Dobro bi bilo, da si izberete ženo in si ustanovite svoje lastno ognjišče. Udobneje bo za Vas kakor pa je zdaj med mladimi samci. 'Dekliški kresovi' ne bodo goreli prej ko poletí, ko nastopi doba lososov; če pa hočete, ukažem, da jih prižgo prej.«

Dimač se je smejal in zmajal z glavo.

»Zapomnite si,« je mirno zaključil Snass, »da je bil Anton edini, ki se je vrnil od nas v svoj prejšnji svet. Bil je srečen, nenavadno srečen človek.«

Labiskwee pa je pripovedovala Dimaču, da ima njen oče železno voljo.

»Four Eyes ga je imenoval« — je dejala — »ledenega pirata** — kaj jaz vem, kaj je to, — 'tirana mraza', 'medveda brlogarja', 'predpotopno zver', 'kralja karibujev' in še mnogo drugega. Four Eyes je jako rad imel take besede. Od njega sem se naučila skoro vso angleščino, kar je znam. Vedno se je šalil. 'Mala čopka' mi je rekel, kadar sem bila jezna. Kaj je to 'čopka'? Vedno mi je nagajal s tem.«

Kramljala je naprej z največjim veseljem kakor preprosto dete. Ker je bila po svojem stasu in obrazu popolnoma razvita, si ni mogel Dimač prav razložiti te njene otroške preprostosti.

Dà, njen oče je bil zelo odločen mož. Vse se ga je balo. S posredovanjem sosednih Porkupincev in Lukwasov je Snass prodajal kože na tržišča in prejemal zaloge streliva in tobaka. On je bil vedno pošten, toda poglavar Porkupincev je bil začel goljufati. Snass ga je posvaril dvakrat, potem mu je pa požgal naselbino in okoli dvanajst Porkupincev je padlo v boju. Goljufije je bilo konec. Nekoč, ko je bila Labiskwee še čisto majhna, je bil ustreljen neki bel mož, ko je hotel ubežati. Ne, njen oče ga ni ustrelil, ukazal pa je to svojim ljudem. Ni ga Indijanca med njimi, ki bi se drznil ustavljati ukazom njenega očeta.

Čim več je Dimač izvedel od nje, tem skrivnostniši se mu je zdel Snass.

»Povej mi,« je vprašala deklica, »sta lj res živela mladenič in deklica, ki sta se imenovala Pavel in Franciška in se zelo ljubila?***«

* Porcupine (izg. Pörkjupajn) je dotok Yukona.

** Pirat = gosar, morski ropar.

*** Labiskwee je bila nekaj slišala o nesrečni dvojici, openovani od Danteja v 5. spevu Pekla.

Dimač je prikimal.

»Four Eyes mi je pravil o njiju,« je rekla veselo. »Torej se ni zlagal. Vidiš, nisem za gotovo vedela. Vprašala sem očeta, toda hul kako je bil hud! Indijanci so mi povedali, da je potem strašno ozmerjal ubogega Four Eyesa. Potem sta bila Tristan in Isolda — dve Isoldi.* Oh, kako je bilo to hudó! Vendar bi tudi jaz rada tako ljubila. Ali vsi mladeniči in deklice na svetu ljubijo? Tukaj pri nas ne. Tukaj nič ne ljubijo; tukaj se samo omožé. Menda ni časa za drugo. Jaz sem Angležinja in se nikdar ne bom poročila z Indijancem! Ali bi se ti mogel z Indijanko? Zaradi tega nisem še prižgala 'dekliskega ognja'. Nekateri mladeniči nagovarjajo mojega očeta, naj me k temu prisili. Libash je že eden izmed njih. Velik lovec je. In tudi Mahkook se mi približuje in poje pesmi. Pa je smešen. Če prideš nocoj po mraku k mojemu šotoru, ga boš slišal, kako prepeva zunaj v mrazu. Toda oče mi pravi, naj naredim, kakor me je volja. In tako jaz ne bom prižgala svojega kresa. Veš, kadar se tukaj deklica odloči za zakon, obvesti mladeniče o tem s kresom. Four Eyes je rekel, da je to lep običaj. Sam si pa le ni izbral žene. Morda je bil prestar. Las res da ni imel mnogo, a jaz mislim, da ni bil zelo star. Kako se pa ve, kdaj je človek zaljubljen? Menim namreč tako, kakor sta bila Pavel in Franciška.«

Čisti pogled njenih modrih oči je Dimača vsega zmedel. »Hm, tisti,« je jecljal, »ki so zaljubljeni, pravijo, da jim je ljubezen dražja od življenja. Kadar kdo spozna — bodisi on ali ona —, da ljubi nekoga bolj nego vse drugo na svetu, no, tedaj ve, da je zaljubljen. Tako nekako gre, a to pojasniti je silno težko. Človek samo čuti, to je vse.«

Deklica je nekaj hipov zrla preko taboriščnega dima; nato je globoko vzdihnila in obrnila vso svojo pozornost na kožuhovinasto rokavico, ki jo je šivala.

»No,« je končno izjavila, »saj jaz se ne bom nikoli možila.«

* * *

»Kadar udarimo ven, si bomo morali pošteno s komolci pot delati,« je rekel Čok čemerno.

»Tale kraj je kakor velika mišnica,« je menil Dimač.

Z vrha golega hriba sta gledala po Snassovem sneženem kraljestvu. Na zapadu, na jugu in na vzhodu je bilo zaprto z visokimi, grozečimi in nedostopnimi gorami. Proti severu pa se je valovita ravan zdela neskončna. In vendar sta vedela oba, da bi tudi v tej smeri naletela na gorske grebene, ki bi jima zapirali pot.

»V tem letnem času bi vama lahko dal tri dni časa za beg. Ujel bi vaju, če bi bila tudi že tri dni na potu.« Tako je pripovedoval Snass Dimaču tisti večer. »Sledi ne bi mogla zabrisati, vidita. Ko je Anton zbežal od nas, ni bilo snega. Moji ljudje so tako hitri

* Starofrancoska pripovedka.

kakor najboljši belokožec; vrh tega bi jim vidva delala gaz v svežem snegu in bi oni zato laže prodirali za vama. Kadar bo pa sneg skopnel, bom že poskrbel, da ne bosta dobila take prilike za beg kot se je ponudila Antonu. Sicer je pa naše življenje prijetno. Ostali svet kar zgine človeku iz spomina. Še zdaj mi ne gre v glavo, s kakšno lahkoto sem pozabil na svet tam zunaj.«

»Kar mene najbolj grize,« je zaupal Čok Dimaču, »je ta Danny Mc Can. Slabič je in bi bil nama le v napotje. Prisega pa, da dobro pozna pot proti zapadu. Morava ga torej vzeti s seboj.«

»Vsi smo v isti godlji,« je zamrmral Dimač.

»Že res, a tebi se bliža še neka druga nevarnost.«

»Katera?«

»Kaj nisi še slišal?«

Dimač je odkimal.

»Mladci so mi povedali. Tudi oni so pravkar izvedeli. Nocoj se bo zgodilo, dasi je po koledarju cele mesece prezgodaj.«

Dimač je skomizgnil.

»Ali ne maraš slišati?«

»Saj čakam, da bi slišal.«

»No, Dannyjeva žena je povedala mladcem, ti so povedali pa meni, da bodo nocoj goreli 'dekliški kresovi'. To je tisto. Kako ti je kaj všeč ta novica?«

»Ne vem, kam meriš, Čok.«

»Ne veš, a? Saj je jasno ko beli dan. Žensko krilo je za teboj in to krilo bo nocoj kres prižgalo in temu krilu je ime Labiskwee. O, dobro sem večkrat opazil, kako je gledala za teboj, ko nisi nič slutil. Ona doslej ni prižgala kresa. Rekla je, da se z Indijancem ne bo poročila. Zdaj pa, ko bo zažgala kres, je očitno, da bo žrtev moj ubogi prijatelj Dimač.«

»No, nekaj utegne biti na tem,« je rekel Dimač in s težkim srcem premišljeval besede in vedenje dekličino v poslednjih dneh.

»Utegne ali ne utegne, res je pa le,« je godrnjal Čok. »In tako se vselej zgodi: kadar kaj posebnega nameravava, pa se ti pojavi odkod žensko krilo, ki nama prekriža račune. Nimava sreče, pa je ven! Hej! Poslušaj, Dimač!«

Tri indijanske starke so se ustavile med šotorom samcev in šotorom Mc Cana in najstarejša med njimi je nekaj naznanjala z neprijetno visokim glasom.

Dimač je slišal imena, ni pa mogel razumeti zmisla besed. Čok mu ga je pojasnjeval z mešanimi čustvi veselja in žalosti.

»Labiskwee, hčerka Snassova, stvarnika dežja, najvišjega poveljnika, prižge nocoj svoj prvi dekliški kres. Maka, hčerka Owitsa, brzega volka —«

Tako so se nadaljevala imena kakih dvanajst deklic, nato so vse tri ženske šle naprej, da bi ponovile svoje velevažno naznanilo pri ostalih ognjih.

Samci, ki so bili napravili mladostne prisega, da ne bodo govorili z nobeno deklico, niso kazali nika-

kega zanimanja za bližajoči se obred, in da bi pokazali svoj prezir, so takoj začeli delati priprave za odhod na ekspedicijo, ki jim jo je odločil Snass za naslednje jutro. Ne zadovoljujoč se namreč s cenitvijo starih lovcev glede števila karibujev, je Snass domneval, da se je njih čreda najbrž razcepila. Zato je dal mladim samcem nalogo, da preiščejo pokrajino proti zapadu in severu in poiščejo drugi del velike črede.

Dimač, ki je bil nemiren zaradi ognja, ki ga je imela prižgati Labiskwee, je naznanil, da bo samce spremljal. Prej pa je še govoril s Čokom in Mc Canom.

»Na tretji dan, Dimač, bodi tam,« je rekel Čok. »Imeli bomo vso opremo in pse.«

»Toda zapomni si,« ga je posvaril Dimač, »če se kaj primeri in mene ne bo, ne čakaj, nego potuj naprej, da dosežeš Yukon. Če se ti posreči, prideš lahko poleti pome. Sicer pa pridem, če bo le mogoče, za teboj.«

Mc Can, stoječ pri svojem ognju, je z očmi pokazal proti ostrorobi gori, kjer je zapadno pogorje zapiralo odprto pokrajino.

»Tistale je,« je rekel. »Majhen potoček na južni strani. Midva pojdeva po njem. Na tretji dan se snidemo. Takrat se bomo mudili v njem. Kjerkoli boš krenil v tisti potoček in sledil njegovi strugi, boš naletel na naju.«

Toda tretji dan se Dimaču prilika ni ponudila. Samski skavti so spremenili smer svojega pota in v tistem času, ko sta Čok in Mc Can poganjala svoje pse po potoku, se je Dimač nahajal šestdeset milj proti severovzhodu in sledil z ostalimi drugovi čredi karibujev. Po več dneh so se v metežu padajočega snega vrnili v taborišče. Neka žena je tedaj nehala jadikovati ob ognju in je prihitela k Dimaču. S strupenimi očmi in hripavo kričečim glasom ga je preklinjala in psovala ter kazala s krčevitimi kretnjami svojih rok na nepremično, v kožuho vino odeto človeško postavo, ležečo na saneh blizu ognja.

Dimač je mogel le ugibati, kaj se je pripetilo. Ko je došel do Mc Canovega ognja, je bil pripravljen na drugo zmerjanje. Namesto tega je pa pri ognju opazil Mc Cana samega, ki je pridno žvečil odrezek karibjega mesa.

»Jaz nisem za pretep,« je cvilil, »Čoku pa se je posrečilo pobežniti, dasi so preganjavci še vedno za njim. Pretepal se je kakor vrag. Toda tudi njega bodo dobili. Ne bo jim ubežal. Dva je ranil, pa mislim, da bosta ozdravela. Tretjega je pa razmesaril.«

»Vem,« je odgovoril Dimač. »Pravkar sem srečal vdovo.«

»Stari Snass bo hotel govoriti s teboj,« je dodal Mc Can. »Je že dal tak ukaz. Brž, ko se vrneš, moraš k njemu. Jaz nisem izblebetal ničesar. Torej ne veš nič. To si moraš zapomniti. Čok in jaz sva sama napravila načrt za beg in sama pobežnila.«

Pri Snassovem ognju je Dimač našel Labiskwee. Pogledala ga je z očmi, ki so žarele s tako mehko in nežnostjo, da se je prestrašil.

»Tako sem vesela, da nisi skušal pobegniti,« je rekla. »Glej, jaz —« Obotavljala se je, toda oči ni povesila. Plavala je v njih svetloba, jasnejša nego vsaka beseda. »Prižgala sem ogenj, ki je namenjen tebi. Zgodilo se je. Rajši te imam ko vse drugo na svetu, rajši nego svojega očeta, rajši nego tisoč Libashev in Mahkookov. Ljubim, ljubim, kakor je ljubila Franciška in kakor je ljubila Isolda. In čudno mi je. Stari Four Eyes je govoril resnico. Indijanci ne ljubijo tako. Toda moje oči so modre in jaz sem bela. Ti in jaz sva bela.«

»Ali ni tam onstran gora res nobene druge Isolde?«

Dimač ni bil še nikdar v svojem življenju snubljen in zato je bil zdaj v veliki zadregi. In to je bilo še slabše nego snubitev. Da bo snubitev sprejel, se je smatralo za gotovo. Tako je bila v mislih deklica vse uredila in tako topla je bila svetloba njenih oči, da se je Dimaču čudno zdelo, kako da se mu ne vrže okoli vratu in mu ne položi svoje lepe glavice na prsi. Kmalu pa je ugotovil, da navzlic svojemu ljubezenskemu ognju ne pozna sladkih običajev ljubkovanja. Med preprostimi divjaki takih običajev sploh ni. Ni se jih torej mogla nikjer naučiti.

Z radostnim žlobudranjem je razkladala sladko težo svoje ljubezni, dočim je on sam skušal zbrati ves svoj pogum, da jo rani z bridko resnico. Zdaj, ob začetku je bila najboljša prilika.

»Poslušaj me, Labiskwee!« je začel, »ali si pa povest o ljubezni Pavla in Franciške slišala do konca?«

Plosknila je z rokami in se vsa srečna smejala. »O, vem, da je tiste povesti še več. Vem, da je ljubezni več in več! Odkar sem prižgala svoj ogenj, sem mnogo mislila. Jaz sem —«

Takrat se je skozi metež približal k ognju Snass in Dimač je izgubil ugodno priliko.

»Dober večer,« je zagodrnjal Snass neprijazno. »Vaš tovariš je napravil veliko neumnost. Veseli me, da imate Vi več pameti kakor pa on.«

»Lahko bi mi povedali, kaj se je pripetilo,« je silil Dimač.

Blesk belih zob, ki se je pokazal skozi zanemareno brado, ni bil prijeten. »Seveda Vam bom povedal. Vaš tovariš je ubil enega mojih ljudi. Mc Can, ta ostudna cunjca, ga je zapustil ob prvem strelu. Toda moji ljudje so podili Vašega tovariša v gore in ga bodo gotovo dobili. Nikdar ne bo dosegel yukonske doline. Kar se pa Vas tiče, boste od zdaj naprej spali pri mojem ognju. Tudi ne pojdete več na lov. Pazil bom na Vas.«

Dimačev novi položaj pri Snassovem ognju je bil neprijeten. Deklico je zdaj videl češče nego prej. Tista sladkost in nedolžnost, tisto odkrito izražanje njene ljubezni je bilo zanj grozno. Njeni pogledi so bili pogledi ljubezni; vsak je bil božajoč poljub. Neštokrat je skušal zbrati ves svoj pogum, da ji pove o Joy Gastellovi, a vsakokrat je spoznal, da je strahopetec. Peklo ga je, da je Labiskwee tako ljubezniva z njim. Bila je krasna. Vkljub temu, da se je studil samemu sebi, je bil vendar vesel vsakega trenutka, ki ga je prebil v njeni družbi. Prvič v svojem življenju je spoznaval žensko, kakršna je v resnici, in tako jasna je bila duša te deklice in tako popolna njena nedolžnost in nevednost, da ni mogel napačno čitati nobene vrstice v knjigi njene duše. Vsa prvotna dobrota njenega spola je bila v njej; površnost družabne izobrazbe in goljuživost samoobrambe je še ni bila pokvarila. Še enkrat je v duhu premislil Schopenhauerjevo filozofijo in bil trdno uverjen, da se je žalostni filozof motil. Kdor bi poznal žensko tako kakor je Dimač poznal Labiskwee, bi vedel — o tem je bil Dimač prepričan —, da so vsi, ki ženske sovražijo, duševno bolni ljudje.

Čudovita je bila Labiskwee, pa vendar mu je poleg njenega obraza neprestano gorel pred očmi tudi obraz Joy Gastellove. Labiskwee je bila dete prirode, pa je bila oborožena z vsemi umetnostmi, ki jih civilizacija nudi omikani ženski, imela je kontrolo nad samo seboj, znala se je premagovati; vkljub temu sta Dimačeva domišljija in živa pridiga prirodne ženske pred njim dosegli, da se mu je Joy Gastellova zdela enako dobra kakor Labiskwee. Ob misli na eno mu je rastle spoštovanje do druge, in kar je Dimač

pri Snassovem ognju gledal v duši detinske Labiskwee, mu je samo večalo spoštovanje do vsega ženstva na svetu.

In Dimač je ob tem tudi sebe spoznal natančneje. Spominjal se je nazaj vsega, kar je vedel o Joy Gastellovi, in zalotil je samega sebe, da jo ljubi. In vendar je občutil radost tudi ob Labiskwee. In kaj je bilo to čustvo drugega ko ljubezen? Z nobenim drugim imenom ga ni mogel označiti. Bila je to ljubezen. Moralo je to biti ljubezen. In v dnu duše ga je pretreslo, ko je odkril te nagibe za mnogoženstvo v svoji naravi. V šoli, ko je studiral v San Franciscu, je bil slišal dokazovanje, da je možu mogoče ljubiti dve ali celo tri ženske naenkrat. Takih trditvev takrat ni verjel. Kako bi bil mogel verjeti, ko ni imel skušenj? Zdaj je to bilo drugače. Zdaj je iskreno ljubil dve ženski. In čeprav so bili včasih trenutki, ko je mislil, da bolj ljubi Joy Gastellovo, so kmalu sledili drugi trenutki, ko je domneval, da ljubi Labiskwee mnogo bolj nego Joy Gastellovo.

»Na svetu je pač mnogo žensk,« je rekla Labiskwee nekega dne. »In ženske imajo moške rade. Tebe je gotovo mnogo žensk rado imelo. Povej mi.«
On ni odgovoril.

»Povej mi,« je silila.

»Saj nisem bil nikoli oženjen,« se je izogibal.

»Ali ni tam onstran gorá res nobene druge Isolde?«

Takrat je Dimač spoznal, da je strahopetec. Lagal je. Upiralo se mu je, ali vendar, lagal je. Od kimal je z glavo počasi in preko obraza se mu je razlil smehljaj. Njegov obraz je takrat kazal več ljubezni nego si je mislil. To je takoj spoznal, ko je videl, kako se je deklici bojazen v hipu spremenila v največje veselje.

Dimač je mislil, da sme sam sebi oprostiti. Njegovo mišljenje je bilo pri tem vseskozi hinavsko. Ni

imel dovolj poguma, da bi temu detinskopreprostemu ženskemu bitju zadal neusmiljen sunek v srce.

Pa tudi Snassovo vedenje ga je vznemirjalo. Njegovim črnim očem je le malokaj ušlo in govoril je pomenljivo.

»Noben oče ne mara, da se mu hči omoži,« je rekel Dimaču. »Ali vsaj tisti ne, ki ima kaj srca. Zakaj, to boli. Povem Vam, že misel na to boli. Vkljub temu pa je red življenja tak, da se mora moja Margareta nekoč omožiti.«

Sledil je molk. Dimač se je že stotič vprašal, kakšna neki mora biti zgodovina tega človeka.

»Jaz sem sirov in krut,« je nadaljeval Snass. »A vendar, red je red, in zakon je zakon, jaz pa sem pravičen mož. Seveda tem prvotnim ljudem sem jaz vse: zakon in pravica. Preko moje volje se nihče ne upa iti. Ali jaz sem tudi oče in vsi moji dnevi so bili prekleti zbog tega, ker sem imel tudi srce.«

Kam Snass s tem svojim samogovorom cika, Dimač ni mogel pogoditi niti izvedeti, zakaj nadaljnje besede je prekinil srebrn smeh iz šotora, v katerem se je Labiskwee igrala z mladim, nedavno ujetim volkom. Krčevita boleost se je pojavila v Snassovem obrazu.

»Ne morem pomagati,« je mrmral trdo. »Margareta se mora omožiti in moja in njena sreča je da ste Vi tu. Na Four Eyesa sem se nekoliko zanašal. McCan pa je bil popolnoma nemogoč. Oddal sem ga skvavi, ki je prižigala svoje ognje že dvajset let. Ako ne bi bilo Vas, bi si pač morala izbrati Indijanca. Prav lahko mogoče, da bi bil Libash postal oče mojih vnukov.«

Takrat se je iz svilenega šotora prikazala Labiskwee in se z mladim volkom v naročju približala ognju, kakor da jo vleče magnet, da gleda na tistega, ki je imel postati njen mož. V njenih očeh je gorela ljubezen, ki je ni znala prikrivati.

(Konec prihodnjič.)

Kraško dekle.

Nekoč mi na oknu je nagelj cvetel,
nekoč je moj vrt še v rožah žarel.
In pesmi so bile otroško-vesele
in sanje kot ptice so bele
le k solncu želele ...
Brezmadežni lučka je verno-rdeča
gorela
in moja molitev ljubeča
je k Njej hrepenela —
— — — — —

Zdaj pa na oknu nagelj je vel ...
Čez noč
je dih zavel
moreče-vroč.
Še lučka je rdeča pred Njo vztrepetala,
kot da bi nečesa se temnega zbala —
In takrat je pesem v meni umrla,
težka boleost mi sanje je strla.
Molitev k Brezmadežni nemo ihti —
Lučka pred Njo se s smrtjo bori ...

Zvona Primčeva.

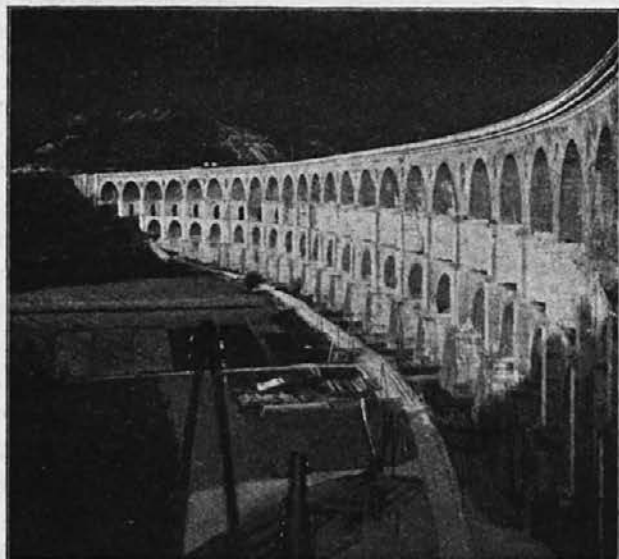
Borovniški Pekel nekdanj in — sedaj.

Dr. Jos. Cir. Oblak.

Bilo je l. 1897, ko sem bival po več dni v Borovnici, tam zadaj pod tistim slavnim mostom (viaduktom), ki veže dva temna bregova gozdnatega našega takozvanega Predkrasa, kateremu poglavar je od nog do glave kosmati Krim. Tu v Borovnici sem imel svojega najboljšega mladostnega prijatelja, blagopokojnega pravnik (tudi pisatelja) Antona Majarona. Bival sem po več dni pri njem, v njegovi Borovnici, ki je bila zanj najlepši kraj na svetu.

Ranjki Tone me je peljal — že tedaj sem bil neugnan planinec in stikač po okrogli zemlji — najprej čez Pokojišče v Cerknico, potem pa v Pekel. Tako sem odkril ta lepi, romantični kot, kajti takoj sem napravil bolj ali manj živahno reklamo za pot v Cerknico v »Planinskem vestniku« (1897) in obenem

Dočim so hodili turisti poprej v Cerknico le čez Pokojišče in Padež, so jeli pohajati vedno bolj pogosto kar skozi Pekel, čeprav je bila v začetku pot napravljena le do prvih dveh slapov in je bil tudi l. 1904 odprt le pričetek soteske, ki jo je planinsko društvo napravilo dostopno s tem, da je naredilo stezo do prvega šuma, skritega za skalnato steno, in pa most čez potok. Do drugega šuma je položilo lesene stopnice v žlebič, skozi katerega se je bilo do tedaj

Borovniški most, največji v Jugoslaviji.

Pričetek Pekla.

za te romantične pekelske tesni — prav tako kakor pozneje za odkrite Sv. Tri Kralje gori nad sosedno Vrhniko. Zanje ni vedela razen domačinov skoro živa duša, najmanj pa tedanja naša turistovska javnost.

Ta Pekel mi budi najlepše mladostne spomine. Zato so Borovnica s sosedno Bistrom, Vrhniko in vsa okolica zame tisti kraji, na katere te navežejo, da, prikujejo vsega neprecenljive ure, ki jih živiš samo enkrat, — kraji mladostnih tvojih sanj...

Zato je razumljivo, zakaj sem pisal in širil slavo tega Pekla še v l. 1903 in 1904 vse dotlej, da se je dne 24. julija 1904 uradno slavnostno otvorila prva pot in prve naprave v Peklu, ki je bil šele s tem takorekoč izroččen javnosti; toda to velja le za prvi del (pričetek) Pekla; od tedaj šele je zanimanje zanj vedno bolj naraščalo, in danes je skoro že slaven...

plaziti do prvega grmovja na obraslem bregu, a po strmem, skoro navpičnem bregu je nadelalo sicer mehke, pa varne stopnice.

Do pričetka Pekla je bil od nekdanj lep izprehod. Iz Borovnice stopaš po mehki stezici proti ponižnemu belemu selu Ohonici, ki se skriva med sadnim drevjem ob desnem bregu. Kmalu zapaziš, da se vleče v široko dolino gorski greben, ki jo deli v dva dela: na levo je ožja dolina Borovniščice, ki sega daleč v gorovje, na desno pa je širša dolina, ki se kmalu strne z zelenim gorovjem. Ljubko zelenje odeva bregove, tla pokrivajo prijazne livade, ki jih napaja Borovniščica; pogled nazaj, loveč se okoli viadukta, pa ti plava po barju proti sivim mejašem in tja proti slikovitemu lepemu našemu sredogorju, proti Grmadi in njenim sosedom. Kmalu pa mine ta razgled v zelenem

pobrežju. Ko zapustiš zadnje hiše ohoniške, se bližajo vedno bolj in bolj strmi bregovi in se skoro stisnejo v Peklu. Nakrat imaš pred seboj sliko, ki te spominja povsem na gorenjsko planinsko krajino in skoro pozabiš, da si pred dobro četrtinko ure še zrl pustinja ljubljanskega barja. Pred sabo ugledaš v desnem bregu razdrapano korito, ki strmo napošev z vrha doli zija v bližnji Pekel. Vozna pot postane stezica, ki nas vodi navzgor ob Borovniščici. Po njeni strugi štrle vedno večje skale in vedno bolj silijo do nas, čim više se povzpnamo; naposled ti zastavi pot strma porasla pečina, na levo za njo v kotu pa zašušti — Martulek v malem. Spominja nas tudi na Savico.

Trebelnikovem čez Pokojišče, Padež in naprej mimo Dobca in Bežuljaka čez menešijske senožeti.

Od roba pred drugim slapom je bilo treba poprej malo poplezati po strmem bregu na desno gori v smeri proti »Hudičevemu zobu«, rtastemu vršiču nad slapom na desno od kotla, ki vanj pada Borovniščica. Večkrat je bilo treba zagrabiti, stopaje ob razdrapani, pa ne globoki strugi za šop sleča (rododendrona), ki tudi tu gori kakor ob spodnjih dveh slapovih prerašča in venča breg z drugimi planinskimi cvetkami vred. Zdaj je to drugače. Varne stopinje, deloma v skali deloma v mehki zemlji, vmes stopnice in železna vrv nudijo neprenaporno pot, zanimivo in kratkočasno, da, kar

Slap v Peklu.

V gozdni pokrajini nad Peklom.

Tam gori nad robom pečine, raz katere pada prvi slap, pa zašušti drugi slap pred nami, ki je dosti višji od prvega, ter pada v globok kotel. Z roba pa nam oko prosteje plava po bližnjih bregeh zelene borovniške doline; strmi breg, ki smo ga prelezli do prvega slapa, skritega v kotu, se nam zdi skoro navpičen. Lepo je počivati na tem robu. Tu je prvi, hitro zasloveli del Pekla.

Le malokomu pa je bil znan gorenji, večji in višji del Pekla, od drugega slapa dalje, ki je še bolj romantičen, bolj divji. Skozi ta del se povzpneš med skalnatimi stenami mimo gornjih šumov, ki jih uprizarja Borovniščica, prihajajoč s hribovitega sveta med Cerknico in Borovnico, v tiho dolinico k mlinom, odkoder jo mahneš na Kožlek in v Cerknico namesto po znani, skoro vzporedni poti, ki drži ob pobočju

zabavno. Kmalu zašumi pred nami nov slap, pravzaprav dva slapa, drug nad drugim. Voda pada iz enega kotla v drugega in dejal bi, da je tu mali Peričnik. Potem se umaknemo ogromni skalni steni, ki nam zapre pot, precej visoko v breg, s katerega se približamo zgoraj zopet strugi Borovniščice; le-ta se zoži v ozko korito, skozi katero po bliskovo drevi voda navzdol. Hoja ne traja več dolgo, gozd se skoro razsvetli in pred nas se postavi veličastna velika poševna skalna stena, čez katero pada Borovniščica s prelepim padcem, delečim se na več curkov. Le-ti se ob veliki vodi združijo v en sam mogočen slap. Za ta slap pa ne najdem skoro primere drugje. Ta je, rekel bi: »izviren«. To je prekrasni konec Pekla, kajti nad tem slapom je lepa, zložna dolinica, ki sega daleč noter v tihe gozdove ob Vinem vrhu.

Po tej dolinici vodi pot v gozdni tihoti proti Kožleku in naprej v Cerknico, ali pa proti Otavam k izviru rečice borovniške, v kraje miru, ki so kakor — pravljice sredi tihe prirode.

Brez pravih markacij, kar po celem smo tavali svoj čas po tej lepi gozdni krajini. Zdaj so pota vse križem zaznamovana. Iz Pekla utegneš iti na Pokojišče in naravnost v Cerknico ob vzhodni strani vrha, ali čez Padež ob zahodni strani istega hriba, ali proti Bistri, Verdu, Vrhniki ter Logatcu. Vsa pokrajina tja do Vrhniške in Logatca je en sam velik gozdni park z nešteti gozdnimi poti in stezicami. Izberi si eno izmed njih. Toda nikdar ne pozabi žrtvovati, zlasti če greš na Bistro ali na Verd, Velikemu Trebovniku pol urice. Nad selom Zavrhom vidiš na to stran goli travnati greben, ki je le na severni strani porastel. Toda ima vrzeli in skozi te se ti odprejo izredno mični pogledi v borovniško dolino in njena sela in obdajajoča jo gorovja, zlasti na Krim, v Cerkniško kotlino, v ozadju na Javornik in stožec notranjskega Snežnika, in seveda tudi proti severu na barje z Ljubljano in na gorenjske planine. Naravnost neodpustno bi bilo, ako ne bi šel uživati tega krasnega nasprotja prirodnih slik: prej divje tesni, zdaj ta neizrekljiva miloba toli vedrega pogleda v daljavo. Da ne greš po isti poti nazaj, jo mahneš kar naprej po grebenu, dokler je sploh kaj razgleda z njega, in potem najdeš, ako si le količkaj iznajdljiv, preko tratin zložno zaznamovano pot. Ako pa greš proti Logatcu, pojdi na goli vrh Sabojinega laza, ki se zmerno dviguje na desno od tvoje poti. Z njega se odpre posebno lep pogled na Cerkniško jezero in se kaže vsa ta valovita gozdnata planota med Logatcem in Cerknico v posebno divjem čaru, tako tiha in samotna. Zdi se ti, da si bogvekje daleč od »mestnega sveta« v silni divjini, polni romantike. Pa si komaj par ur od Ljubljane!

Zdi se ti nekako tako kakor v polhograjskih dolomitih, kjer se ti hipno pojavijo prizori in slike najdivnejših gorenjskih planin, spričo katerih čisto pozabiš, da je v najbližji bližini glavno mesto Slovenije. Posebno krasen je izprehod v slavno Bistro, ki leži v enem najromantičnejših kotičkov naše ljubljanske oziroma vrhniške okolice.

To je tisti »prečudni kraj«, ki nam ga opisuje Ivan Cankar v vseh mogočih barvah, ob polni luči opoldanskega solnca, v pajčolanu mladega pomladanskega jutra, v noči brez meseca in zvezd, to je tista skrivnostna neizrekljivo žalobna in mila krajina z dolgimi belimi cestami, tiho zeleno vodo, skrito med starimi vrbami, s trgom — vasi podobnim, ki se zasveti onstran reke pod holmom, ki stremi iz polja na položna brda in više, kjer visoko pod nebom, v ogromnem tihem polkrogu gledajo v ravan visoki gozdi, šepetajoči skrivnostne besede, ki jih razume samo on, ki zna listati in brati v knjigi prirode...

Kotičkov, kakor je vrhniški izvir Ljubljanice in Lubije v Bistri, ni dosti na svetu. Čisto do roba ravnine segajo neizmerni gozdovi. Njih položni hrbti in široke kupole se spajajo v tisto temno, a mehko črto, ki je po njej vdahnjeno tej pokrajini toliko resne, a vendar milobne otožnosti. Še eno tako pokrajino poznam: Sarajevsko polje. Da, kakor vre v tistem romantičnem kotu iz sto vrel izpod temnih bregov Igmanovih takoj mogočna reka Bosna, prav tako prikipava na dan naša Ljubljana v istem pokrajinskem okolju pri Bistri poleg Borovnice in v Močilniku pri Vrhniki.

Kadar zagori večerno nebo, tedaj se mi zdi, da vstaja in raste v tem rdečem zlatu ozadja velikanski križ, čigar črne sence segajo od Triglava do Snežnika...

Tedaj razumem Cankarja vse bolj in bliže...

Žalostno slovo.

O hvala ti za dolgih ur bolest,
za vso lepoto sanj, ki si se zlila vanje;
za ves prezir, za vsako nedočakano pričakovanje —
veš, ljubil sem te in sem zvest!

Lepo je, prelepo trpljenje, ki v polnoči
iz trpkih sanj v prikrite solze se iztoči.
A človek onemi, zapre bolest v srce
in čuva jo kot svet spomin zasé...

Kot svet spomin, ker — glej: zasvétla se je perot
in dvignil se je bel galeb in šel na pot,
na daljno pot... O kam? — O kod?

Ne iščem ga in kličem ob bregovih naših vòd...

N—n.

Tepček.

Spisal Ernest Thompson Seton. — Prevedel Franc Bolka.

Bili je bil največji nepridiprav izmed vseh psov, kar sem jih kdaj videl. Prepoln je bil življenja in razposajenosti, podil se je zmeraj z največjo naglico — največkrat v kakšno nesrečo. Skoraj si je vrat zlomil zaradi vsake najmanjše zapreke, srce pa mu je hotelo razpočiti, če ga ni opazoval gospodar. Obleko, klobuke, čevlje je grizel in žrl, vrtno sadeže pa je izkopal, če jih ni mogel použiti; o vsaki stolovi ali mizni nogi je menil, da je cestna svetiljka. Iz svinjske ograje se je šel igrati naravnost k otrokom. Konji so ga bili med rebra, krave so bodle za njim, vendar ni nič zaleglo in je bil vedno isti razposajeni, neugnani, neizmerno dobrovoljni mladi pes, ki je po občem mnenju dobil primeren priimek »Tepček«.

Razpočil bi se bil od jeze, ko si nekega mrzlega jutra opazil, da ti je razgrizel usnjene rokavice. Pa si se koj pomiril, ko si videl neodoljivega, dobrodušnega malega Tepčka, ki je prišel, gibajoč s celim zadnjim delom južno od kratkih reber, in ti prinesel v gobcu ostanek rokavice, kot bi hotel reči: »Taka je še tudi dosti velika.« Moral si mu odpustiti, in je bilo drugače tudi nemogoče, ker so ga otroci oboževali. Njihove ročice so ga objemale sleherni hip, kadar ni Tepčka klicala višja dolžnost, v prenesenem pomenu pa so ga objemale te čuječe ročice neprestano. To je spoznal tudi njihov oče, ko je potegnil Tepček nekega dne kos platna z dimne cevi in pri tem prevrnil peč, tako da je zgorela prekajevalnica in meso, ki se je sušilo v njej. Gospod Jansij je bil strašno jezen, ker je bila pokončana vsa zimska zaloga. Odločno je zgrabil za puško in hotel enkrat za vselej končati pasje neumnosti. A v tem trenutku je zagledal pred seboj, česar ni bil pričakoval. Dvoje otroških rok je objelo kodrasti vrat njegove žrtve; mala Anica je ljubila »svojega psička«, in kaj storiti? »Tepček je moj! Ne dotakni se ga! Poredni atek ti!« In zadeva se je končala s popolnim polomom za atka.

Vsa družina je imela Tepčka rada, vendar si je v globini srca želel vsak, da bi Tepček že vendar kakorkoli pokazal vsaj senco pasje pameti, saj je bil že preko one dobe, ko se pri bultererjih* poleže neodgovorna norčavost mladosti. In čeprav mu je bilo namenjeno mesto v pasji tropi gospodarjevi, vendar po občem mnenju še ni bil zrel za to.

Bob Jansij je bil lovec po poklicu, kakršnih ni več dosti. Njegova posebnost je bila, da je ubijal medvede, divje mačke, rise, volkove in druge take »šibe božje«, ki je za njihovo pobijanje plačevala država nagrade. In da si poviša dohodke, je jemal s seboj vedno strastne lovce, ki so mu to veselje obilno poplačevali.

* Pasja pasma.

Pri tem so postopali vedno po običajih »visokega lova«: zjutraj poziv, obsežno iskanje sledi, strastna gonja in burno zasledovanje in kot zadnje dejanje — več ali manj razburljiv boj. Taka je bila želja in nakan, ki pa se je le redkokdaj popolnoma izpolnila, ker je bilo pogorje premalo dostopno. Divjačina je časih ušla popolnoma, časih pa je nepričakovano prebila ovire in se vrgla nad pse, ki jih je zapodila.

Zato je viselo toliko močnih medvedjih pastí v Jansijevi shrambi. Ti nepripravni stvori seveda niso mogli obdržati medveda, če pa so na te priprave privezali težko klado, so ga držeč za šapo zadrževali, tako da so ga lovci dohiteli tudi peš.

Poglavitno delo pa so pri zasledovanju opravljalí psi troje vrst: izvrstni sledniki, ki so njih nosovi zanesljivo sledili najstarejše in najbolj zamrle sledove, gibčni tekači za brzonožgo zverjad in spretni borivci, ki so morali biti tudi pogumni. Važnejša pa je bila gibčnost in razumnost, ker so imeli psi nalogo, da so napadli zver od zadaj in da se se izmknili udarcem in se niso borili do odločitve.

Jansijevi psi so bili sledniki in tekači in po en buldog (borivec). Seveda je imel, čemur se ne moreš izogniti pri skupnem življenju različnih pasem, tudi mešance, katerih osebna porabnost si je priborila višje ali nižje mesto. A ti niso spadali k čistokrvni pasmi. Največ članov je imelo izrazito osebnost. Tako n. pr. Bevskarica, majhna psica, ki je imela izredno dober nos in klavrno bevskala namesto, da bi lajala. Še petdeset korakov daleč je ni bilo slišati; k sreči je bil zateleban vanjo Grom, ki je bil vedno pri njej in že njegovo ime pove, kakšen glas je imel. Vedno se je držal Bevskarice in je njeno tiho bevskanje javljal z glasovi, ki jih je bilo slišati na dva ali tri kilometre daleč. Potem je bil med njimi tudi stari Tresk, zelo star in zelo pogumen pes posebno dobrega nosu. Prestal je bil že marsikak boj in se je rešil pogube samo s pametnim samozatajevanjem prevelike bojaželjnosti. Čeprav je bil že počasen in slaboten, vendar so videli v njem voditelja ljudje in pasja tolpa.

Širovi tovariš.

Buldogi so navadno bolj pogumni kot razsodni in tako je bilo večkrat izpraznjeno mesto buldoga pri tolpi. Poslednjega nameščenca so bili pokopali s kostmi njegovega poslednjega medveda vred. Ali Jansij je poskrbel že za drugega, ki je bil pravi čudež buldoga. Bil je zadnji, najdovršenejši in najpopolnejši zametek dolge vrste bojevitih buldogov, ki jih je vzgajal znamenit pasjerejec v neki drugi državi. Njegov prihod je bil važen dogodek za lovce vsega okraja. Ni razočaral: široka glava in široka prsa, mišičast

ospredel in močni boki; samo sprednji spodnji se-kavci so stali za spoznanje predaleč naprej, po vsem pa je bil ta buldog popolna žival v največji meri. Izredno godrnjav in potuhnjen je bil in lovci so koj spoznali, da je »strašni Turek« pravi biser za boj.

S tiho skrbjo so ga pustili, da je bil prost na farmi, ker je imel čudne navade in nobenih takih lastnosti, ki bi ga prikupile človeku. Mimo tega je bil strašno prevzet. Prav nič ni skrival svojega mnenja o sebi, da je boljši od vseh drugih, in zdelo se je, kakor da tolpa to samohvalo tudi priznava. Očividno so se ga vsi bali, zato so mu priznavali prvenstvo in se ga ogibali. Samo Tepček mu je skočil veselo in razposajeno nasproti, trenutek na to pa je odletel, bolešno javkajoč, ter se skrival v objemu svoje majhne gospodinje. A kakor je navada pri ljudeh, ki jim je mišična moč poglavitna reč, so videli lovci v vsem tem le predznake velikih junaštev v bodočnosti.

V prihodnjih dveh tednih se je strašni Turek pretepel skoraj z vsakim psom iz trope. Samo z enim se ni resno spopadel, in ta je bil stari Tresk. Večkrat sta si stala nasproti, tako na primer, če je Tresk glodal kost, ki bi jo bil imel rad Turek; vendar je Tresk ostal na mestu in je režeče kazal zobe. Tresk je bil nekako dostojanstven, kar spoštuje tudi pes; ob takih prilikah se je strašni Turek vedno umeknil, ne da bi prišlo do pretepa. Prisotni pa so sklepali iz tega, da je buldog dovzeten tudi za nežnejše občutke.

Po gričih se je že blestel oktober in odpiral se je spet razgled na daljne snežnike skozi razredčene vrhove dreves. Tedaj so javili, da se je pokazal na planini spet stari, zloglasni medved Brzonog in da je po stari navadi iz same požrešnosti moril živino. Za tega medveda je bila razpisana nagrada, ki je bila mnogo višja od nagrad za navadne medvede. Mimo tega pa si je bilo mogoče pridobiti slave, ker je bil tekom let že vsak lovec poizkušal ubiti Brzonoga.

Bob Jansij je kar gorel od lovske strasti, ko je slišal o tem. Bal se je le, da bi ga kdo ne prehitel. Tako se je nekega jutra napotila vrlo navdušena družba iz Jansijevega dvorišča proti planini. Pisana pasja tolpa je stopicala ali skakala veselo naokoli, dokler je lovci niso sklicali spet skupaj. Stari Tresk je stopal trdo za petami Jansijeve ogljenočrne kobile Polnoči, ki je bila njegova stara prijateljica, strašni Turek pa je hodil tik pred njo in je od časa do časa meril s svojimi krvavo obrobjenimi očmi razdaljo krepkih kopit črne kobile. Grom se ves čas ni odmeknil od Bevskegarice in tudi drugi so se po redu in nagnjenju razvrstili v tolpi. Potem je stopal konj s tovari, ki je nesel na vsaki strani močno medvedjo past. Za njim so šli konji z bojno opravo, drugi lovci, kuhar in pisatelj te zgodbe.

Vse je bilo najbolje pripravljeno za lov, že smo bili precej dolgo na poti, ko se je pojavil v naši sredini motivec: veselo lajajoč je pridrevil neumni bul-

terijer Tepček. Bil je kot hrošč med čebelami, kot nespameten učenec med svetovavci, begal in bevskal je sem in tja, zdaj je bil med prvimi, zdaj med zadnjimi, za šalo se je stepel s starim Treskom, podil je zajce, oblajal veverice, vse je vedel, le tega ne, kar bi bil moral vedeti: da bi bil ostal doma in se brigal za svoje zadeve.

Jansij je kričal nad njim, da je ohripel. »Beži domov!« Tepček je šel le nekoliko v stran in je bil užaljen, potem pa se mu je zazdelo, da se gospodar samo šali, in prilizoval se je še bolj. Turka se je ogibal, a sicer je bil vedno povsod.

Nihče ga ni maral, a ga tudi nihče ni hotel odvesti domov. Nismo ga mogli torej ukrotiti, kar bi bilo na radost mali Anici. Tako je prišel Tepček po svoji volji do tega, da se je udeležil prvega jesenskega lova na medveda.

Popoldne smo prispeli na planino, Strokovnjakom medvedjega lova so pokazali zadnjo medvedovo žrtev, junico, ki se je je bil komaj doteknil. Dejali so nam, da se medved gotovo povrne, da použije tukaj svoj prihodnji obed. Seveda bi bil storil to vsak navadni medved, Brzonog je bil nenavadna žival. Prav zato, ker je navada medvedov, da se kmalu vračajo k nepoužitemu plenu, se je on pokazal mogoče šele v enem tednu. Jansij je nastavljal past pri tej žrtvi, vendar je poiskal tudi žrtev prejšnjega tedna, ki je bila osem kilometrov daleč stran, in je nastavljal tudi tam grozeče jeklene zobe.

Potem smo se napotili vsi h gostoljubni farmi, kjer je strašni Turek ogrizel manjšega pastirskega psa in kjer je Tepček padel v kad s sirovim maslom in je skoraj utonil v njej.

Kdor pozna medveda, se ne bo čudil, če niso lovci dve noči ničesar doživeli. A tretje jutro so videli, da je obiskala zverina starejši plen.

Ne bom kmalu pozabil razburjenosti tistih ur. Prišli smo mimo žrtve, ki jo je bil medved raztrgal v bližini farme in ki je bila še skoraj neizpremenjena, ter smo jahali osem kilometrov k sosednji. In še preden smo bili pri njej, nam je bilo jasno, da se nekaj plete, ker so postajali psi nemirni. Nekaj vzburljivega je bilo v ozračju. Videl nisem ničesar, a že v oddaljenosti sto metrov je zaklical Jansij ves vesel: »Tokrat je eden prav gotovo ujet.«

Psi in konji so silili naprej. Poln samozavesti si je priboril strašni Turek vodilno mesto in njegovo silno lajanje je bilo kot veličastno orgljanje. Pred njim, za njim in krog njega se je podil Tepček.

Že precej smrdeča mrhovina je ležala tu, a bila je skoraj nedotaknjena. Prostor, kjer je ležala past, je bil prazen, tudi klade ni bilo. Krog in krog pa so bili znaki divjanja, bilo je mnogo velikih sledov, toliko, da ni bilo moči nobene popolnoma razločiti. Nekoliko v stran pa smo našli najbolj zaželeni znak, namreč trintrideset centimetrov dolgo sled velikanskega med-

veda, ki je imel brazgotino na desni šapi, in smo spoznali strahovitega Brzonoga.

Tudi poprej sem videl blisk veselja v Jansijevih očeh, a še nikoli ni bil tak kakor tokrat; prevzela ga je lovska mrzlica; izpustil je pse in jih je z glasnim kričanjem še izpodbujal: »Primate ga, junaki! Primate ga!« A to je bilo popolnoma odveč, ker so bili psi prešinjeni od bojnega navdušenja. Tekali so posamič sem ter tja po okolišu, kjer se je bil medved sukal nekaj časa v ozkem krogu, preden se je oddaljil. Bevskarica je prva našla pravo sled, kar je Grom oznanil drugim in Tresk je to potrdil. Njegov glas so poznali vsi in vedeli so, da se ne zmoti kmalu. Zapustili so svoje sledi in se v glasnem laježu zbrali krog svojega vodja. Turek je sledil zadaj. Tepček pa je skušal nadomestiti z laježem, česar ni mogel z razsodnostjo.

To so bili za lovce omamljivi trenutki. Naj si je omika ublažila človeka še tako, vendar raztrgajo taki glasovi in vtisi vse njegove uglajene čednosti, da je spet zver, ki lovi.

Sledili smo tuleči tolpi. Treba je bilo mnogo ovinkov, da smo utegnili jahati dalje, ker je bila pokrajina pusta in polna kotanj in zasek, neprodirnih goščav in polomljenih dreves. Požari in viharji so se skušali za stavo, da bi bili na pobočju gorovja nagrmadili gozd vrh gozda. Vendar nismo popustili! In še ni potekla ura, ko je oznanilo vreščanje tolpe iz divje goščave, da je ustavila medveda. Samo tisti razume tak trenutek, ki ga je sam doživel. Razume, kako naglo smo skočili s sedla, privezali razburjene konje, pripravili puške, se bliskoma izpraševali: »Kako se je ujel? Samo za krempelj, ki se lahko odtrga, tako da se osvobodi, brž ko naskoči, ali pa za celo šapo?« »Ali more naskočiti navzlic kladi, ali pa se je zateknil med drevje in je brez moči?«

Pomikajoč se od drevesa do drevesa, smo šli naprej in nenadoma smo se skrivaj vprašali: »Kdo se povrne živ?« O, kako so lajali psi, razločili smo vsakega posameznega po glasju. Po premikanju lajanja in bevskanja smo utegnili sklepati, da je napadal medved spredaj in zadaj, da je imel torej še nekoliko svobode pri kretanju.

Topilnica in zlato.

V gozdu nas hitreje spreleti zona kot utegnemo to povedati z besedo. Roka se mi je tresla, ko sem plezal čez ležeča debla. Za trenutek sem bil silno vznemirjen, ko sem se dvignil in se prvič svobodno razgledal pred seboj. Pa sem bil razočaran. Pred menoj je bila kipeča, tuleča tolpa, za nekim grmom pa se je premikal rjav kozuh; to je bilo vse. Toda grm se je mahoma razgrnil in iz njega je skočila kosmata grmada — velikanski medved — nikoli nisem mislil, da so tudi tako veliki, — ki se je vrgel nad svoje mučivce, ki so se razpršili kakor skupina muh, če udariš

po njih. A klada na pasti se je zateknila za štor in je zadržala medveda. Psi so valovili krog njega; prav dobro sem jih videl.

To je trenutek, ko morajo delovati vsi psi skupno in ko se prepričaš o njihovi vrednosti in sposobnosti. To je topilnica, ki se v njej preizkušajo kovine. Stari Tresk je lajal in izzival medveda na napad, vendar je gledal vedno na to, da se je utegnil umekniti. Bevskarica je storila vse, kar je bilo v njeni moči z opozorilnim lajanjem; hrti so naskakovali in grizli odzadaj, popolnoma v ozadju je previdno čakal in hranil svoje moči za najugodnejši trenutek strašni Turek, Tepček pa je skakal in bevskal kot nor sem ter tja. Spet in spet se je zaganjal naravnost smrti v žrelo, a se je s svojo živosrebrno gibčnostjo vedno rešil, in je ponosno kazal v gobcu šop medvedje dlake kot znak zmage.

Vrteli so se v krogu, ker je Brzonog napadal na vse strani, strašni Turek pa je še vedno stal zmagovito renčeč in čakajoč ugodnega trenutka v ozadju. In kamor se je obrnil stari Tresk, na tisto stran se je postavil tudi Turek, kar je posebno veselilo Jansija, ker je sodil, da je ta bojeviti pes tudi razsoden in ne prenašel.

Medtem se je pomikalo lajanje in bojevanje za majhno grmovje. Hotel sem videti vse in sem poizkušal, da bi prišel v bližino, a Jansij mi je zaklical: »Stojte!« Poznal je medvedje navade in vedel, kako nevarno je priti v njihovo obližje. Njegovo glasno klicanje pa je opozorilo medveda na lovca, na katerega se je medved nemudoma navalil.

Jansij se je bil že večkrat meril z medvedi. Tokrat je imel v rokah tudi puško, a ker je stal na tenki in majajoči se veji, ni mogel dobro streljati. Da bi bolje pomeril, se je hotel obrniti, nagloma je dvignil puško — da bi je ne bil! — pa se je zlomila trhla veja je padla na zemljo, tako da se je lovec zvrnil razkoračen in brez moči med dračje. Drugo za drugim se je vdajalo grmovje, ki je stalo na poti kladi na pasti, in stali smo kakor okameneli. Nismo vedeli, kaj bi storili, da bi oteli lovca smrti. Streljati si nismo upali, ker so nam bili v napotje lovec in psi. A tolpa je napadla medveda z mogočnim laježem, da so nas bolela ušesa. Skakala je na močne boke, grizla ga v mokre pete, ščipala ga je in mrcvarila, borila se je na vso moč. Pa je bilo videti, kakor bi muhe napadle jazbeca ali kakor bi bile podgane na mokri zemlji. Niti za hip ga niso ustavili, niti za trenutek ga niso zadržali pri njegovem naskoku. Grmovje je popuščalo, drevesca so se lomila pod njegovo težo in skoraj bi se moral lovec vdati kosmati šapi, zakaj človeška pomoč je bila izključena. Tedaj je spoznal stari Tresk edino rešitev — ki je pomenila zanj bržkone smrt, a bila je vendarle edina rešitev. Ni naskočil medveda od strani ali od zadaj — vrgel se je naravnost na njegov vrat. A medved je zamahnil z mogočno šapo

in junak je odletel ves razpraskan in raztrgan. Še enkrat je skočil pokonci in se zagnal naprej, kakor bi vedel, da je vse odvisno od njega in bi bil naskočil še enkrat medveda, tedaj pa je planil Turek, mogočen bojevnik Turek, upanje in čast tolpe, ki je tako dolgo čakal v ozadju, in se zagnal z vso silo in s strašnim zobovjem — v medveda? Ne, sramota nad sramoto — kako bi povedal resnico? Na ubogeča, starega Treska, ki je ranjen, razbit, brez sape in ves potolčen poizkušal rešiti svojega gospodarja. Nanj se je vrgel buldog z vso strastjo sovraštva. Samo tega je čakal Turek, to je bil zanj trenutek vseh trenutkov, da je utegnil izliti svojo dolgo zadržano ljubosumno jezo. Naskočil ga je odzadaj, ga potisnil na tla in ga sopihajoč mrcvaril med dračjem. Zdaj je imel medved prosto pot za maščevanje. Kaj bi ga še zadržalo, ko je bil edini njegov nasprotnik s poti? Tedaj pa je skočil iz omahujoče tolpe majhen, bel pes na mrcino. Ni ga prijel za meča ali za boke, ni skočil morda na močna, visoka pleča medvedova, ampak zalučal se mu je v obraz, na edini kraj, kjer se je utegnil v tej težki usodni minuti še izkazati pes. Kakor z železjem je zgrabil zver nad očesom, ki je otepala z mogočno glavo, da je pes prhotal kot cunja, vendar ni popustil. Tedaj se je postavil medved na zadnje šape, da bi si pomagal s sprednjimi in tedaj smo videli, da mali beli pes ni nihče drugi kot Tepček, ki se je držal z vso silo in jezo.

Jansij se je dvignil na noge in se rešil.

Mogočna zver je pograbila s svojimi kot debela močnimi šapami malo, belo telesce, kakor pograbi mačka miš, si ga odtrgala s kosom lastnega mesa in ga zagnala kot sveženj daleč od sebe. Potem se je obrnila, počakala za trenutek, da poišče nevarnejšega in večjega sovražnika, človeka. Tolpa se je umeknila. Četvero pušk je počilo, zaslišali smo dolgo in globoko praskajoče hreščanje — in Brzonog se je zvrnil mrtev na trhla debela. Tedaj je napadel ubito zver — Turek, zavratni izdajavec Turek, in ji pulil brez strahu in

zmagovito lajajoč dlako z bokov. A drugi psi so sopihali, molili jezike daleč iz gobca in počivali.

Jansijev obraz je kazal odločnost. Največ je videl sam, ostalo smo mu povedali mi. Tepček se je zvijal, tresel in mahljal navzlic krvavim ranam na rebrih s celim zadkom. Gospodar ga je pozdravil najnežneje: »Moj biser! Šele na koncu spoznaš, iz kakšnega testa je pes, in rečem ti, da ni ničesar v moji hiši, česar bi mi bilo zate žal. Dobri stari Tresk mi je rešil življenje najprej, ti pa si mi ga rešil drugič. Nikoli nisem mislil, da se boš tako obnesel.«

»In ti,« se je obrnil k Turku, »samo dve besedi imam zate: »sem pojdi!« Odpel si je pas, ga privezal za ovratnico strašnega Turka in gnal psa nekoliko v stran. Obrnil sem se proč. Puška je počila in ko sem se spet ozrl, je bil Jansij pravkar pod listjem in odpadki zakopal mrhovino, ki je bila poprej velik, močan buldog. Pretehtan je bil, toda prelahk: pretepač, strahopetec, nevrednež.

Ko smo jezdili domov, je sedel spredaj v Jansijevem sedlu Tepček, junak dneva, v svojem belem, okrvavljenem oblačilu. Njegovo telo je bilo slabotno in otrplo, vendar ni klonila njegova prekipevala pogumnost. Brzkone se ni zavedal, kakšne občutke je vzbudil v drugih, vedel pa je, da je prišla zanj častna doba in da svet povračuje ljubezen, ki jo je bil tako bogato delil.

Stari Tresk je ležal v košari, ki jo je nosil konj. Preteklo je več tednov, da je okreval od dvojnega gorja, ki sta mu ga prizadejala buldog in medved. Priznali so mu pokojnino, ki jo je zaradi starosti tudi zaslužil.

Tepček je v enem mescu popolnoma okreval in ko je potem čez pol leta prestal svojo neumno dobo, se je njegova dobra stran pokazala popolnoma. Bil je pogumen kot lev, živahen in podjeten, vdan in zvest kot jeklo in čez dve leti je postal vodja Jansijeve tolpe. Zdaj mu ni več ime Tepček, ampak Bili, kar pomeni psa, ki je prestal skušnjo.

Mojškra.

(Japonska pesem.)

Pri svetlem oknu sem sedela
in vezla, kar se zbodem v prst:
bela roža
mi pod rokami rdeče je vzcvetela.

Bogve kam so te poslali
v hude vojske, daljni moj...
Zdajle morda
so te v tujo jamo djali.

Bela solza pala je raz lice:
vzeti mislim tri svilene niti,
belo solzo kakor biser všiti
med krvave rože in cvetlice.

Anton Žužek.

Zemlja.

Prekmurski motiv. — Matija Malešič.

Stric Šandor kriči na očeta. Radi zemlje kriči nanj. In radi bajte kriči nanj. In radi revščine kriči nanj. In radi dece kriči nanj. Stric Šandor kriči in zmerja, se jezi in psuje, grozi in dviga pesti. Stric Šandor že od poletja kriči na očeta. Pravi, da so mu otroci pokradli še zeleno sadje z vrta. Oni dan, ko je še sneg ležal okoli bajte, je prišel popotni človek z ženo, si ogledal vpricho strica Šandorja bajto in rekel, da bi se vselil. Povedal je tudi, da nima otrok, ki bi kradli še nezrelo sadje; povedal je, da bi poleti z ženo postorila stricu Šandorju več ko oče sam. Stric Šandor je bolj ko kdaj prej kričal na očeta, tako ko danes pa se le ni togotil.

Strahoma se stiska deca k plotu, trese se od mraza, razsrjenega strica Šandorja si skoraj ne upa pogledati. Tudi radi njih kriči na očeta! Golazen jim pravi. Golazen — pomisli Matjažek — to so ostudne kače in priskutni kuščarji. Zakaj jih imenuje golazen? Ali zato, ker se včasih plazijo po gozdu, ko nabirajo suhljad? Ali zato, ker se plazijo po grmovju in za mejami in plotovi, ko se skrivajo? Ali zato, ker jih v vasi neprijazno gledajo ko kače?

Tisti dan, ko je rekel popotni človek, da bi se vselil, je očital stric Šandor očetu, da mu uničuje bajto. Bajta je res razpadala. Odpadalo je izsušeno blato. Eno okno je lezlo k tlom, drugo je lezlo ven v božji svet. Vrata so se vdiralala in nagibala, strop je pokal, skozi široke špranje v stenah je vrel mraz v sobo, je puhtela toplota iz sobe. Oče je moder in si je pomagal. Nakopal je tam pri vrtu za nekaj oprtnih košev zemlje, nagrabil je po cestah nekaj blata in peska, pomočil in pomešal zemljo in blato in pesek — in je zamašil luknje v stenah, porinil okni na pravo mesto, poravnal vrata. O, oče zna! Bajta je ko nova in nič več ne piha v sobo. Lepo toplo je v sobi, ko nanesejo dovolj dračja in suhljadi in zakurijo peč. Oče pa ni vprašal strica Šandorja radi tiste zemlje — zato se stric Šandor danes tako srdi.

Mati vzdihuje in kaže na deco: »Ali je mogel pustiti, da se sesede kočna na te? Ali bi ne bil v nebo vpijoči greh?«

»Pa bi jih stiral na ledino, da bi ne naredil greha.«

»V mraz, da zmrznejo?«

»Nič škoda! Saj jih je itak preveč! Kako jih bosta pa preživela? Kradli bodo, ko kradejo drva in sadje!«

»Ne kradejo!« pravi oče.

»Kradejo!« Stric Šandor se peni. Oče ne sme reči besedice, mati še sme kako reči. »Golazen so! Boga bi morala hvaliti, da jih kaj pogine v mrazu...«

»Živina pogine, ne otroci...« pravi oče.

Stric Šandor sika: »Kaj so ti oblečeni ko druga deca? Ko cigani! Skoti so!«

»Duše imajo ko mi vsi in po božji podobi so ustvarjeni!« pravi mati.

»Ha, duše imajo! He, ti...« Šandor se napoti k plotu in hoče prijeti Matjažka. »Ali imaš dušo?«

Deca se plahoma razbegne pred hudim stricem. Matjažek plane za hišni ogel in pokaže ljutemu stricu jezik.

Stric Šandor podivja. »Vidiš skota! Jezik ima ko vidva, ne pa duše! Regljati še ne zna ko vidva, pa mi... u!« Debel kamen zalučí Šandor proti Matjažku. Matjažek se skriva, zbeži za drugi hišni ogel in pokaže od tu stricu Šandorju jezik.

Šandor je še bolj divji, pobere drugi kamen. »Čakaj, golazen...«

Oče ga zgrabi za roko. »Dece mi ne boste pobijali!«

»Ne bom? Ne bom?... Kaj se mi bo na mojem rogal tak skotič...?«

Mati zgrabi palico in zapodi Matjažka za bajto. Matjažek ve, da bo pela. Ali kaj pa naj napravi srditemu stricu, ki kriči na očeta radi nekaj oprtnih košev zemlje, namesto da bi bil vesel, da mu je oče tako lepo popravil bajto? Ali naj tudi pobere kamen in ga vrže besnemu stricu, ki jih imenuje golazen in skote?! (Matjažek te besede ne razume, ali slutí, da je nekaj grdega. Le kako vznemirja mater, le kako rdi oče, ko jo čuje.)

Stric Šandor oprostí svojo roko iz očetove in zažene kamen med deco pri plotu. Mikloš se zvije in zavpije v silni bolečini.

»Otrok mi ne boste pobijali! Bajta je Vaša, tudi zemlja, s katero sem jo ometal, je bila Vaša — otroci, otroci so pa moji! Moji in božji! Do teh nimate nobene pravice!«

Mračen je oče in mrk je njegov pogled.

»Ven, ven, pri priči ven iz kočé! Ven, vsi!«

»Če že ni drugače, pojdemo! V enem mesecu, kakor dogovorjeno!«

»Tako! Še danes! Pri priči ven! Take tatinske zalege ne trpim ni trenutka več v svoji kočí! Še zemljo kradejo, zemljo...«

»Za Vašo lastno bajto sem jo vzel! Poglejte! Snel je nisem! Sami ste mi zadnjič očitali, da po moji krivdi razpada! Korist je bajti, ne meni!«

»Naj se podere bajta! Bolje ko da biva v njej taka golazen! Vrt mi gre uničiti! Golazen pokrade še zeleno sadje, on mi krade zemljo. O, zemljo, lepo rodovitno zemljo! In baš meni, ki sem jo z znojem in žulji prigaral! Da bi jo vzel vsaj na grofovem, ki je ima, da sam ne ve koliko, in se mu ne bi poznalo! Nel! Mojo krade, mojo, in z vrta, najboljšo! Ven! Pri priči ven!«

»Glejte!« Mati pomoli besnemu stricu Miciko, ki gleda šele prvi mesec božji svet in mora že bridko jokati zato, ker je rojena. »Radi te ne moremo sedaj v mrzli svet! Čez mesec dni, ko bo topleje...«

»Čez mesec dni, kakor dogovorjeno!«

»Sam pomečem ven beraške cape...« Šandor plane k bajti.

»Usmiljenje! Poglejte nedolžnega črvička!«

»Zakaj sta ga...?!« Šandor sune mater — skoraj bi zadel Miciko na njenih prsih — in hoče skozi vrata.

»Ne boste!« Odločno plane za njim oče ter ga potegne z vrat. »Pošteno sem Vam delal vse leto, kakor smo se dogovorili. Mesec dni prej imam jaz pravico odpovedati, mesec dni Vi! Čez mesec dni gremo... v božjem imenu... kamorkoli! Danes pa ne in ne!«

»Tako?« Besen je stric Šandor, iz oči mu sršijo strele. Oče stoji na vratih in je odločen. Ves podivjan se zakadi Šandor vanj. Z glavo in pestmi buti ob očeta. Presilen je napad. Oče omahne vznak v vežo in trešči z glavo ob stol.

Mati zavriskne, otroci zaženo silen jok. Prihite sosedje in se zgrnejo v vežo k očetu. Vzklikajo: »Vode, vode,« govore vseprek in se prerivajo.

Matjažek vidi, da leži oče nepremično v veži, da je njegov obraz bel in bled, da je pod njegovo glavo mlaka rdeče krvi...

V grlu ga stisne, v prsih ga zaboli.

O, le zakaj ni vrgel prej kamna na strica Šandorja? Vrže ga sedaj! Vrže, vrže, vrže! Tudi stric Šandor naj bo bel in bled in naj leži vznak in pod njegovo glavo naj bo mlaka rdeče krvi!

Matjažek izbira kamne, pa v naglici ne najde primernega. Išče, išče, solze mu zalivajo oči in skozi solzno kopreno mu vse miglja pred očmi. V prsih ga bode, bode in boli. Ves se trese. Skozi solzno kopreno vidi, da iztisne nekaj mož strica Šandorja iz veže. Čuje njegov glas, ki se trese v razburjenosti: »Zemljo mi je kradel!... Vrtno zemljo! Najlepšo, najrodovitnejšo vrtno zemljo!... In če tožil!... Tudi jaz tožim!... Radi tatvine najlepše vrtno zemlje. — Kaj je ni mogel vzeti grofu, ki je ima milijon milijonkrat toliko ko jaz?...«

»Zaradi tistih nekaj oprtnih košev zemlje! Zemlje je vendar toliko, toliko na tem božjem svetu...« plane rezka bolečina v Matjažkovo glavo. Sesede se na mokra tla, grabi po kamnih in jih otipava in izbira. Išče primeren kamen, da steče za stricem Šandorjem in mu ga vrže v čelo, sredi tistih grdih oči. Tudi stric Šandor mora biti bled in ležati vznak in pod njegovo glavo mora biti mlaka rdeče krvi...

Po grajskih sobanah veje mrka in mrzla tišina. Ko je grof prečital brzojavko, ki je nenadno ko strela z jasnega udarila v grad, in omahnil v naslanjač; ko je grofica obledela, pobrala brzojavko s preproge, pri prvih besedah zavriskala, da je pretreslo ves grad,

in omedlela — tedaj je zašumelo po parku, po hodnikih, po sobanah. Glasni kriki, plač, povpraševanje, tekanje ko brez glave. O, mladega gospoda grofa, edinca, naslednika, so vsi ljubili!

Grofico so odnesli v njene sobane; grof pa je obsedel v naslanjaču. Ni se pobrigal za grofico, ni dal ukaza komorniku, ki je drsal kakor večča okoli naslanjača. Topo in ko brezbrizno je strmел predse. Ni ugovarjal, ko je komornik zagnil zavese na oknih, da je polmrak napolnil dvorano. Ni slišal jadikovanja po hodnikih in predsobah. Ni povpraševal, kako je grofici.

Komornika je zaskrbelo. Pokleknil je pred grofa, dvignil roke in jeknil: »Vaša milost!«

Grof se je zdrznil, zgubljeno pogledal po dvorani, zamahnil z roko in mu ukazal oditi.

Komornik je povedal ljudem, kako in kaj. In naglo so se poskrili in prenehali z jadikovanjem.

In hipoma je zavela po gradu mrka in mrzla tišina, ko da je priplul duh umrlega, da se poslovil od svojih in svojega...

Nepremično sedi grof v naslanjaču in strmi v veliko sliko na steni, ki kaže, kako vodi grofica petletnega grofiča po grajskem parku. I grofica i grofič sta naslikana v naravni velikosti. Petindvajset let je tega, kar gleda to sliko. Nenavadno dobro sta zadeta i grofica i grofič. Kadar so blodile neprijetne misli po glavi, je sedel pred sliko in zrl v cvetoči obrazek petletnega grofiča, v njegove žive oči, v njegove bujne kodre. To je bil dečko, petletni grofič! Tak je bil sam nekdanj! Taki bodo grofičevi potomci! Tam v tistih živih očeh je bila prihodnost vsega rodu, ponosnega, slavnega rodu. Pa naj je razboriti huzarski častnik — tisti dečko tam na sliki — ustrelil še takega kozla, oče se je zazrl na sliko petletnega dečka in popravil nerodnost in odpustil lahkomišelnosti.

Sedaj pa...

»Ali je bil dvoboj?« plane očetu skozi možgane. Ah, karkoli... Ni ga več! Ni ga tistega dečka tam na sliki... Upa oče, da pride brzojavka, ki vabi k zaroki s princeso iz prvih vrst plemstva v deželi, pa pride brzojavka, ki naznanja izumretje rodu, starodavnega, s slavo ovenčanega rodu...

Malo kraljestvo je grofija! Stoletja in stoletja so kopicili predniki zaklade v gradu, kopicil jih je sam — zanj, edino nado... Tu so slike, ki so pripadle rodu po teti, ki se je omožila v solnčno Italijo. Akademije se pulijo zanje! Tam so spomini iz časa svetega Štefana, ko je začela rasti slava rodu; tam je orožje iz bitke pri Monoštru, ki je prinesla rodu to pokrajino. Prva plemstva v deželi zavidajo rod za te dragocenosti. Lovske trofeje, ki jih je prinesel sam z lovov v Afriki in Indiji; preproge, ki jih je sam nakupil v Perziji; darovi, ki so jih poklonili rodu vladarji in prvi knezi sveta; knjižnica, ki ima dela, kakor jih nimajo prve knjižnice v Budimpešti;

gobelini, ki jih občudujejo ljubitelji in izvedenci; pohišstvo, zneseno iz vseh delov sveta. Tujci hodijo občudovat grajski park in njegov cvetličnjak. Kenji iz grajskega hleva imajo rodovnike in so si priborili ime na dirkah. In ta zemlja, zemlja! Prostrana pokrajina z nepreglednimi polji, urejenimi sadovnjaki, belimi pristavami, lovskimi gradiči, negovanimi vinogradi, obsežnimi gozdovi, skrbno vzdrževano fazanerijo. To malo kraljestvo — čemu, za koga? Petletni grofič na sliki, povej, za koga?

Rod izumre! S teboj, grofič, izumre rod...

O ti prelepa zemlja, o ti prebogata zemlja, ali ne zajočeš, ko preideš na ljudi, ki se jim je tekom stoletij porazgubila slednja sraga krvi tega rodu? Ali so te vredni ljudje, ki te ne morejo ceniti, ker te ne poznajo? Ali so te vredni ljudje, ki te ne morejo ljubiti, ker niso vzrasli na tebi in s teboj?

O grofija! Osirotela grofija! Prelepa, prebogata, razkošna — pa tako zapuščena, zapuščena...

Grofu klone glava. Tesno mu je v tej poltemi in grobni tišini.

Ali je res prišel duh sina, da obiše pred odhodom v neznane pokrajine svoj rodni grad in svoje drage? Da pregleda od sobane do sobane, kaj zapušča, ko zapušča svet?

Grof zakrili z rokami ko da mu zmanjkuje sape.

»Ven, ven!« krikne. »Konja!« zapove komorniku. In ne popraša po grofici, se ne ozre na oskrbnika, ki bi rad navodil glede odpotovanja, prevoza, pogreba.

Zavihti se na konja in odvihra v pokrajino, po svojem prostranem posestvu.

Divjaj, vranec! Koderkoli hočeš, divjaj! Vihraj po ravnih poljih, teptaj ozimino! Peketaj po ravnih cestah, brodi po razmočenih potih! Tekaj po vaseh, ki so se vrinile v grofijo, dirjaj okoli pristav, blodi po gozdovih! Naj čuti zemlja, da jezdi po njej zadnji gospodar slavnega rodu.

Čuti žalost, zemlja, ki jo čuti zadnji gospodar tega rodu! Zemlja, zemlja, ki preideš v roke tujega rodu! Ali te ni škoda, o prelepa zemlja?

Matjažek čuti v roki, da je kamen primeren. Obriše si z rokavom oči in pogleda po hudem stricu Šandorju. Može ga mirijo in mu prigovarjajo. Pa se noče pomiriti razbesneli stric.

»Čakaj!« Matjažek sunkoma plane pokonci.

»Grof, grof!« zakliče nekdo pri sosednji hiši.

»Grof!« vzklikajo može okoli strica Šandorja in pogledajo na pot. Strica Šandorja bliskoma mine jeza.

»Grof, grof, grof...« šepetajo ljudje v veži, pustijo očeta, se zgnetejo k vratom in gledajo na pot.

»Grof!« Matjažku spreleti kakor blisk skozi možgane. »Grof!« Kamen mu sam izpade iz roke.

Grof! To je tisti silni gospod, ki sedi v razkošnem gradu na sami svili in zlatu. To je tisti visoki

gospod, o katerem ljudje ponižno govore ko o samem Bogu! In se klanjajo in snemajo klobuke, ko govore o njem. To je tisti mogočni gospod, ki gospoduje nad vso to nepregledno zemljo naokoli...

Iz vasi plane visok vranec, na njem jezdi gospod s sivo brado, v sivi obleki. Skrušeno jezdi gospod. Glava mu je sklonjena na prsi, lovski klobuk tiči globoko na očeh.

Matjažek se zbeга. Ta ne more biti grof! Ta naj je tisti mogočni gospod iz gradu, gospodar te nepregledne zemlje?

Matjažek pogleda po možeh in stricu Šandorju. Vsi so se odkrili in se ponižno in globoko klanjajo.

In vendar mora biti grof! Mogočni gospod, gospodar vse te zemlje okoli vasi...

Ko blisk naglo se porodi misel in dozori. Matjažek steče proti poti.

Toliko zemlje imaš, mogočni in visoki gospod. Niti sam ne moreš vedeti, koliko je imaš, toliko je tvoje zemlje! Glej, oče je nima niti toliko, kolikor bi je mogel stlačiti v žep! Oče zna zgraditi hišico iz zemlje in cestnega peska in blata! Le kako lepo je popravil razpadajočo Šandorjevo bajto! Usmili se, o mogočni in visoki gospod! Podari košček zemlje očetu — kjerkoli, kakršnokoli! Košček, samo majhen košček najslabše, nerodovitne zemlje. Tam ob mejah, tam ob potih, tam ob gozdovih je toliko tvoje zemlje, ki ne prinaša nobene koristi in ne ve, čemu gleda božje solnce. Saj se ne bo poznalo tvoji ogromni pokrajini, kakor se ne pozna glavi, če izpade las. Oče postavi hišico. Naša bo! Dvanajstero nas je z očetom in materjo in malo Miciko! Stric Šandor ne bo imel pravice, rohneti nad očetom in ga pobijati...

Matjažek plane na pot pred konja, poklekne v blato in vzdigne ročice ko k molivi.

Konj zaprha in se vzpne na zadnje noge. Grof nategne uzdo. Konj preskoči Matjažka in odvihra po poti. Grof ne odzdravi ljudem, ne dvigne glave, ne ustavi konja.

Matjažek se kleče okrene in gleda s široko odprtimi očmi za grofom. Roke mu ko same od sebe omahnejo. Ko blisk naglo se je izvršilo — ni besedice ni mogel ziniti. Grof ga ni niti pogledal, niti z očmi ni trenil, ko da ga ni opazil.

O! Divja vranec po poti, tone v gozd. Z jezdecem vihra prelepi up in tone, tone v gozdu...

Matjažek se zavalja po kalužah na potu in pridušeno zajoka.

Ženske se otresejo odrevenelosti in groze. Kriče planejo na cesto. Prva je mati.

Stric Šandor je prepadel in bled. »Zatožiti me je hotel, skot!« sika.

Vsi mislijo, da je hotel Matjažek zatožiti hudega strica Šandorja.

Matjažek ne pove, česa je hotel prositi grofa.

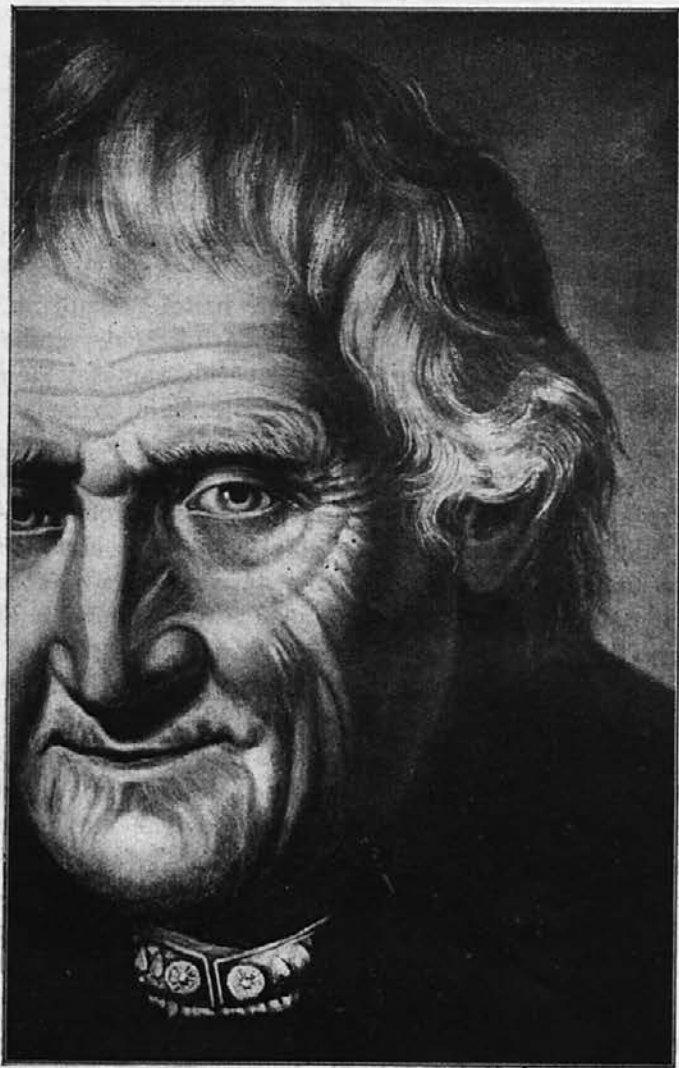
Pregled slovenske umetnosti.

(Langusova doba.)

Viktor Steska.

Langusova dela.

V ljubljanski stolnici je več Langusovih slik. Glavna slika kaže sv. Nikolaja, ki kleči v pluvijal odet in zre proti nebu. Spodaj v razburjenem morju ga kličejo na pomoč mornarji. Prej je okno nad glavnim oltarjem zastirala Langusova slika Kristusova, slikana s sivo barvo. Nad oltarjem presv. Rešnjega

Matej Langus: Portret starega moža.

Telesa je slika sv. Treh kraljev z Langusovim lastnim portretom. Lepa je slika sv. Trojice v kapelici enakega imena, manj ugaja na listni strani slika sv. Janeza Nepomučana. Čedna je kopija Raffaelove Folinjske Madone iz leta 1833, ki visi v kapelici sv. križa. Prav čedni sta sličici ob menzi v Zveličarjevi kapeli, ki predočujeta sv. Alojzija in sv. Katarino Sijensko. V kapeli sv. Jurija (sedaj Matere božje) so tri Langusove slike: sv. Jožef,

sv. Terezija in sv. Marija Kortonska. Za kapelo sv. Barbare je napravil Langus sliki sv. Joahima in sv. Ane.⁵⁷

V cerkvi sv. Jakoba je slika Marijinega vnebovzetja z Langusovim podpisom in letnico 1822. Slika je v bistvu posneta po Reniju, v podrobnostih pa ne. V tej cerkvi je Langus popravil tudi sliko sv. Jakoba, ki se nahaja v Škofijskem muzeju.

Za frančiškansko cerkev je slikal Marijino oznanjenje, božji grob, sv. Ano in Jezusovo Srce; v samostanu je shranjena tudi slika sv. Karla Boromejskega (55×66) iz l. 1845.

V cerkvi sv. Florijana je majhna slika sv. Lucije, ki je najboljši portret Josipine Turnogradske.

Uršulinke v Ljubljani hranijo sliko sv. Nikolaja iz leta 1822, ki je bila prej v stolnici, in pet osnutkov za freske v stolnici, namreč: za strop v kupoli in za štiri evangeliste; osnutke za freske v frančiškanski cerkvi: Zemeljska obla, Noe z mavrico, Marijin grob in Prvo sveto obhajilo sv. Alojzija. V obednici je njegova slika Križanega po Rubensu, v cerkvi pa Mater Dolorosa iz l. 1845. V samostanu sta tudi portreta m. Ksaverije Petersen in m. Alojzije Petrič in manjše slike: sv. Alojzij, sv. Družina, Marija Pomagaj, Rebeka.

Pri Sv. Petru je bila v cerkvi slika Marijinega Srca iz leta 1852, ki jo je Langus naredil za 45 gld. Leta 1903 je prišla na njeno mesto nova slika Josipa Kastnerja. Leta 1838 je napravil božji grob za 250 gld. Platno je plačala cerkev, kulise pa je izgotovil mizar Matej Novak. Isto leto je dovršil še dve banderi.⁵⁸

Ljubljanski muzej hrani več Langusovih slik: portrete grofa Franca Hohenwarta,⁵⁹ župana Hradcekega, Friderika Rudeža, Henrika Freyerja, Langusov lastni portret, portret njegove žene, brata Janeza in svakinje, njegovega prijatelja Gegenbaura, prošta Zupana;⁶⁰ dalje sliko Judite, Madone,⁶¹ rimske muze, kopijo Raffaelove Nedolžnosti, oljno sliko na lepenki: Sprejem sirote, pokrajinsko sliko: Bled.⁶² Leta 1840 je naslikal za muzej ribo menek.⁶³

V škofijski palači v Ljubljani je slika Križanega iz leta 1828, posneta po Van Dycku. Oklepa se precej

⁵⁷ Dom in svet, 1904, 464.

⁵⁸ Župna kronika Sv. Petra.

⁵⁹ Landesmuseum im Herzogthum Krain, 1836—1837, 20.

⁶⁰ Slovenec, 1915, 20. julija.

⁶¹ Argo, IV., 32.

⁶² Slovenec, 1915, 20. julija.

⁶³ Carniolia, 1840, 372.

točno izvirnika, le svetloba okrog križa, ovojno krilo in Jezusova glava se razlikujejo od izvirnika.

V Fužinskem gradu pri Ljubljani je v kapeli slika Križanega. V gradu se nahaja več Langusovih slik: Tirolski lovec, več portretov Terpinčeve rodbine,

v Ljubljano prišel (52×34).⁶⁴ Ondi hranijo tudi portret ameriškega škofa Friderika Baraga (55×42).

Za Ljubljano je Langus naredil tudi izvesek: Tirolskega lovca,⁶⁵ ki smo ga že omenili, ker se nahaja v Fužinskem gradu.

Matej Langus: Lastni portret.

n. pr. Fidelis Terpinc, njegova soproga itd., angel z Raffaelove slike Madonna di Foligno in portret Matija Čopa.

Duhovskemu semenišču je daroval l. 1860 tedanji stolni dekan Jožef Zupan portret Ignacija Knobleharja, ki ga je Langus naslikal l. 1851, ko je iz Afrike

Za nekdanjo kapelico pod Rožnikom je naslikal simbolično sliko: angela, ki trosi cvetje v potok — namigljaj na ime Rožnik (Rosenbach).⁶⁶

⁶⁴ Zg. Danica, 1860, 122.

⁶⁵ Carniola, I., 68 (1838).

⁶⁶ Laib. Wochenblatt, 1881, Nr. 45.

Leta 1838 je naslikal v deželnem gledališču zastor. Ta je bil iz belega atlasa. Langus je uprizoril z lokom in strelico oboroženega amoreta, ki zastor odgrinja in gledavcem s tem odpira razgled na morskopokrajino z Apolonovim tempeljom, pred katerim leže znaki gledališča in opere. Poleg zastora je naslikal še kulise za tri sobe in eno pokrajino.⁶⁷

Za Šent Vid pri Ljubljani je naslikal 1838 Brezmadežno.⁶⁸

Uršulinke v Škofji Loki imajo več Langusovih slik: 1. Brezmadežno, 2. sv. Bernardina Sijenskega, 3. sv. Ano, 4. Žal. M. B., 5. Kropensko Marijo. Bržkone je tudi velika slika sv. Valentina njegovo delo.

V Škofji Loki je v župnišču slika sv. Jakoba, ki je bila prej v cerkvi.

V Preski je njegova slika Snemanje s križa in bržkone tudi sv. Janez Krstnik. Ta je posnetek po Mencingerjevi v trnovski cerkvi v Ljubljani. Poleg teh so imeli tu še šest majhnih slik, slikanih na les, iz l. 1855. Te hrani sedaj Škofijski muzej.

V hiši rajnega knezoškofa dr. Jerneja Vidmarja v Kranju so hranili kopijo Kremser-Schmidtove Madone, kopijo Žalostne M. B. in majhen portret knezoškofa Vidmarja.

Na Bohinjski Beli je Langusova sv. Marjeta. — V Kamni gorici: M. B. dobrega sveta in sv. Jožef.⁶⁹ — V Trziču sta bili Langusovo delo sliki sv. Jurija in sv. Florijana. Ko je slika sv. Jurija pogorela, je M. Bradaška novo napravil. — V cerkvi sv. Jožefa nad Trzičem so Langusove slike: 1. sv. Rok, 2. sv. Janez Evangelist, 3. Angel varuh, ki je posnet po sliki pri Sv. Jakobu v Ljubljani. — V Kropi: Srce Jezusovo in Marijino. — V Zapogah: 1. sv. Nikolaj, 2. sv. Družina. — V frančiškanski cerkvi v Kamniku: 1. sv. Anton puščavnik, 2. sv. Marjeta Kortonska in 3. za advent Brezmadežna, slikana na les. — V Sorici: sv. Nikolaj v glavnem oltarju. — V Stražišču: sv. Jernej, 1851.⁷⁰ — Na Vačah: 1. sv. Andrej, lepa kopija po Mencingerjevi sliki pri Sv. Petru v Ljubljani, 2. Jezusov krst, 3. sv. Katarina, 4. Križani. Vse iz l. 1850. — V Šmarci: sv. Mavricij, prej na velikem oltarju, ML 1830.

Na Dolenjskem so Langusove slike: Na Savi ob J. ž.: sv. Nikolaj, 1845. — V Šent Juriju pod Kumom: sv. Jurij. — V Mokronogu: sv. Egidij, 1823. — V graščinski kapeli v Klevevžu: Brezmadežna. — V Dobropoljah: Jezus na križu z Marijo, Magdaleno in sv. Janezom. — Pri Sv. Gregorju: sv. Gregor Veliki na glavnem oltarju, 1845, in sv. Uršula v župnišču. — Pri Sv. Križu pri Litiji: na listni strani

⁶⁷ Carniola, I., 168 (1838).

⁶⁸ Costa, Reiseerinnerungen, 145.

⁶⁹ Zgod. zbornik, 678.

⁷⁰ Lavtižar, Cerkev itd. v kranjski dekaniji, 243. — Zg. Danica, 1852, 196.

1. Mati božja, 2. sv. Peter s petelinom; na evangelijski strani: 1. sv. Gal z grbom rodbine Gall pl. Gallenstein, 2. sv. Ana. — V Brusnicah: 1. Križani, 2. Marijino vnebovzetje, 3. sv. Jožef. — V Trebnjem: 1. Marijino vnebovzetje, 2. Križani za post, 3. banderska slika v župnišču. — V Šent Jerneju: v glavnem oltarju sv. Jernej. — Na Krki: sv. Kozma in Damijan 1851. — Na Žezlju pri Vinici: 1. v velikem oltarju Marijino vnebovzetje, kakor pri Sv. Jakobu v Ljubljani, 2. Marija, kraljica sv. rožnega venca; zanimive barve. — V Sevnici pri Mirni: 1. Marija z Jezuškom, 2. Bog Oče in Sv. Duh. — Na Robu: 1. Rojstvo Marije Device, 1845, 2. sv. Kozma in Damijan, 1844, 3. Križani, 1844. — V kapelici pri Novi Štifti pri Ribnici: sv. Jožef.

Na Notranjskem so Langusove slike: V Idriji: sv. Barbara, 1829. — V Hrenovicah: sv. Martin, 1851, podoben sv. Nikolaju v stolnici. — V Šturijah: sv. Jurij. — V Planini: sv. Marjeta; zmaja je Jos. Kostner pre naredil. — Na Blokah: 1. sv. Alojzij, 2. Brezmadežna.⁷¹ — Pri Sv. Lenartu na Vrhniki: sv. Lenart in bržkone sv. Ana.

Tudi posamezniki imajo Langusove slike, n. pr.: Višji šol. nadzornik Albin Belar: Judo Iskarjota. — Dvorni svetnik Laschan na Čušpergu: Madono. — Msgr. Josip Dostal: sv. Magdaleno, 1846. — Posestnik Vonča na Bevkah: 1. Vnebovzetje Marijino, 2. sv. Antona Puščavnika, 1854. — Za markiza Gozzanija je napravil sliko Brezmadežne za 200 gld. Kje se sedaj nahaja, je neznan. — Kapusovi v Kamni gorici hranijo Langusov portret, majhen portret Leona XII., oljnat osnutek neke svetnice ali alegorije. V njihovi zbirki je več nariskov, studij za razne svetnike, v različnih položajih, včasih na enem lističu po trije. Videti je, da je studij gub Langusa stal mnogo truda. Risal jih je živahno in mogočno, a, žal, nenaravno. Na potezah vidimo, da je Langus hitro risal. Teh listov je do 20. — Vitez Strahl je imel osem risank iz raznih časov; v eni je bil tudi Prešernov portret. Sedaj jih ima Narodna galerija. — V Kamni gorici hrani gospa Globočnik, roj. Toman, jaslice, ki se Langusu pripisujejo. — V Langusovi rojstni hiši sta dve manjši sliki: 1. sv. Filip Neri in 2. še neki drugi svetnik.

V Langusovi zapuščini so se nahajale tele slike: Angelska glava, Madonna di Foligno, sv. Hieronim in Thalia po Raffaellu, Izgubljeni sin po Battoniju, Caritas Romana po Cignaniju, Madonna po Carlu Dolceju, Io in Jupiter po Correggiu, Amor z lokom po Correggiu in Rubensova žena.⁷²

Na Štajerskem so znane: V Mariboru v škofijskem dvorcu: knezoškof Franc Ks. Kutnar (1843 do 1846) iz l. 1843. — V Braslovčah: Žalostna M. B. in

⁷¹ Zg. Danica, 1857, 134.

⁷² Wurzbach, Biogr. Lexikon, XIV., 125—127.

dve manjši sliki. — Na Smereški gorici pri Rogatcu: sv. Urban, 1850.⁷³

Na Koroškem: V Celovcu v škofijskem dvorcu se nahaja portret knezoškofa Jurija Mayrja († 1840), ki je bil l. 1825—1828 ljubljanski prošt. — V Velikovcu: sv. Magdalena.

Na Trsatu dve manjši sliki: Jezus in Marija.

V Ameriki: Slika sv. Jožefa za misijonsko postajo sv. Jožefa. Baraga piše 17. septembra 1838: »Velika podoba sv. Jožefa, ki jo je Langus naslikal, stavi pred oči sv. Jožefa v delavnici. Presv. Devica sedi na njegovi strani in šiva, dete Jezus pa gleda svojega rednika, kako dela. Ta podoba je za indijansko cerkev prav primerna, ker Indijanci so po naravi lenobi vdani; misijonarji jih morajo prav pogosto k delu spodbujati.«⁷⁴

Misijonar Franc Pirc je l. 1839 naročil pri Langusu tri slike za Ameriko: 1. Kristus izročja sv. Petru ključe nebeškega kraljestva, 2. sv. Frančišek Ks. pridiguje divjakom, 3. Kristusov krst. Carniolia⁷⁵ hvali zlasti zadnjo sliko.

Portretov je napravil Langus veliko, nekaj že v Trstu, mnogo več pa v Ljubljani, kjer so imele skoro vse imovitejše rodbine portrete njegovega čopča. Nekateri smo že omenili, drugi naj slede tu:

Deželno sodišče v Ljubljani je hranilo reprezentacijski portret cesarja Franca, ki je sedaj v muzeju. — Janez Nepomuk Urbančič in Josip Urbančič se hranita v graščini v Polhovem gradu. — Graščina Čušperg: dva portreta vit. Laschan. — Kranjska hranilnica: prošta Luko Burgerja. Portret predstavlja krepkega moža z belimi lasmi v roketu in moceti s križem na prsih, Desnico drži na knjigi, levico na mizi. Posameznosti so čudovito naravno izražene. Oko je živo, lasje podrobno naslikani, čipke kakor istinite, inkarnat izvrsten. — Gospa Pirnat v Ljubljani: Franca Zeschka in njegovo soprogo Terezijo. — Uršulinke v Ljubljani hranijo dva portreta svojih ustanoviteljev: Jakoba in Katarine pl. Schellenburg, ki ju je Langus posnel po starejših slikah menda iz frančiškanskega samostana v Kamniku. — Gospa Zeschko v Ljubljani (Erjavčeva ul. 4) hrani tri kopije portretov: Correggia, Tiziana in lorda Byrona. — Rodbina bar. Rechbach ima: Primičevo Julijo.⁷⁶ — Frančiškanski samostan v Ljubljani: o. Benvenuta Chrobata. — Licejska knjižnica: Matija Čopa.⁷⁷ —

⁷³ Cerkv. zaukaznik lavantinske škofije, 1908, 220.

⁷⁴ Dr. L. Vončina: Frid. Baraga, 111.

⁷⁵ Carniolia, II., (1839), 156.

⁷⁶ Dom in svet, 1923, slika 5.

⁷⁷ Konr. Stephan, Geschichte der k. k. Studienbibliothek in Laibach, 54.

Gospa Helena Pavšler v Kranju: Blaža Terpinca (očeta Fidelisa T.) — Dr. Karel Triller: zdravnika dr. Matija Gerbca, 1830. — Dr. Anton Šaplja: dr. Pokljukarja, bogosl. profesorja v Ljubljani. — Julija bar. Codelli v Višnji gori: Florentino bar. Taufferer, roj. bar. Schweiger, v ozadju grad Otočec na Krki. — Marija bar. Rechbach: Friderika bar. Rechbach, zadaj je gorenjska pokrajina, 1833. — Muzej: Josipa Karingerja in Eleonoro Karinger, 1826. — Dvorni svetnik Laschan: dva mlada grofa Thurna iz Radovljice, na levi razgled na Blejsko jezero. — Mira Costaperaria

Matej Langus: Sv. Gregor pri Sv. Gregorju nad Ortnekom.

v Ljubljani: krčmarja Fr. Dolenca. — Antonija Dev v Ljubljani: Rozalijo Dev in Janeza Dev. — Adela Skaberne: Josipa Schrey pl. Redelwerth in Jozefo Schrey pl. Redelwerth. — Julija bar. Codelli: Alojzija bar. Taufferer, 1833, Pogled na Višnjo goro. — Grof Paumgartner: Matija Čopa.

Na portretni razstavi v Jakopičevem paviljonu so bili razstavljeni l. 1925 tudi Langusovi miniaturni portreti, med njimi lastni portret, portret njegove žene, svaka, sestre Jere, Valentina Vodnika, prof. Janeza Kersnika.

Dež.

Spisal Rodja.

I.

Po dvanajstih je stopil student Rodi pred šolo na stopnice in je začel misliti. Te dni je mnogo premišljeval in se ni skoro za nikogar zmenil. Vsi dnevi, ki jih je preživel ta teden, so se mu dozdevali kakor dolga blodnja, in vendar je vedel za vsako najneznatnejšo misel, ki jo je imel te dni.

Sedaj je premišljeval o dogodku v šoli. Nenadoma se je prikazal pri vratih učitelj in ga začel neusmiljeno zmerjati, ker še ni bil v klopi, ko je že odzvonilo. Ne govorim tu o nobeni krivici, pač pa o studentovi jezi.

»Kako me hoče prepričati, da sem res največji grešnik, in jaz sem še povetil oči in klonil glavo... Oh, prekleti hinavec!«

Nato se je ozrl in ni opazil nič drugega, nego samo svetiljko na ulici. Vsak dan jo je gledal iz razreda in preučeval vso njeno senco.

»Odkdaj je ta svetiljka tu?« se je začudil.

Nato se je napotil domov. Ko je šel mimo svetiljke, jo je pogledal še enkrat čisto od blizu.

»Saj to je tista stara svetiljka, ki jo gledam vsak dan iz razreda!« se je spomnil.

Šel je dalje po ulici, kjer je vrvelo mnogo ljudi. Stopal je pod visokimi hišami, ki jih je često motril s čudnim izrazom na obrazu. Bile so to značilno rumene hiše z velikimi okni, ki so vsa žarela zvečer v zahajajočem solncu, zato so mu bile drage.

II.

Dom je bil daleč in beden...

Spodaj se je skrivalo dvorišče, ki se je svetlikalo od prejšnjega dežja, okoli na desno so stale hiše, daleč za dvoriščem kostanji.

V sobi je bil mrak, zunaj oblačno, pripravljalo se je za dež.

Rodi je stopil k oknu in gledal v temne oblake. Okna so bila zaprta na zunaj z vetrnicami in Rodi jih je tako zaobrnil, da se je videlo skozi majhne odprtine teh vetrnic ven v dež, ki je začel tiho šumeti.

Zunaj po nebu so bežali oblaki; čudne oblike so imeli in tudi nekaj posebnega, ker so začeli nenadoma tako mirno pluti nad hišami in so se nazadnje ustavili nad dvoriščem in kostanji.

Rodi je šel po sobi in je poiskal na postelji plašč in si ga ogrnil; pri oknu se je pritisnil čisto v kot. Ogrnil se je popolnoma, celo glavo, samo oči in nos je bilo videti. Tako je, stisnjen v kot, gledal ven in premišljeval.

Sosedna hiša je imela hodnik z majhno pregrajo ob straneh. Ta hodnik je gledal na dvorišče.

Iz vrat v kotu je stopil človek, se naslonil na pregrajo in gledal na dvorišče.

Rodi je čakal.

Neznanec se je z eno roko naslonil na pregrajo, v drugi, viseči ob strani za pregrajo, je držal ogorek smotke; videl se ni, a kadar je premeknil roko, je bilo to videti skozi odprtine med palicami. Rodiju se je zdelo, da je tudi oni zamišljen, ker je ves čas gledal le v eno točko na dvorišču. Čez minuto, morda več, se je neznanec brezslušno zgenil in potegnil iz smotke, da se je videl obraz, zadaj pa razpraskan zid in neznančeva senca; nato se je še enkrat naslonil, kakor bi še hotel gledati točko, ki se je bil prej ob njej zamislil, in se ustaviti ob mislih, ki jih je imel nekaj minut prej. Morda mu je bila že draga tista točka na dvorišču in jo je pogledal, da bi si jo zapomnil za drugič, ko bo tudi takole brezslušno škropil dež, in se bo spomnil misli, ki jih ima danes, dasi so morda žalostne in moreče.

Človek je odšel po hodniku, na koncu je stopil skozi majhna vrata, šel po lesenih stopnicah in stopil na ulico...

Rodija je ta človek zanimal; morda zato, ker sta stala malo prej oba tako blizu drug drugega, zvečer in v dežju, morda so se njiju misli le oddaleč srečale, v najoddaljenejši točki.

Rodi je še gledal za človekom, ko so se že vrata zaprla za njim.

»Morda prihodnjic, ko bo dež, spet pride in bova stala spet oba sama v dežju? — Toda on mene ni videl!« se je nenadoma spomnil in čudna misel mu je stopila v srce. Nekako žalosten je bil, ker je bil mož odšel, še vedno je gledal v vrata, ki so se bila zaprla za onim, in je še slišal ropotanje po stopnicah.

»Po blatu in po dežju hodi zdaj... No, Bog ž njim!«

III.

Drugi dan je bilo tudi deževno. Toda to ni bil eden tistih dolgočasnih deževnih dni, ki človeka tako tlačijo; ne, tisti dež je imel posebno moč v sebi, ki je silno vplivala na Rodijevo domišljijo.

Rodijeva soba ni bila velika: okno, nasproti vrata, v kotu ob oknu nekak zaboje, ki mu je bil za stol. Ob zaboju tesno pri zidu je stala miza, obložena s knjigami, ki so se naslanjale v zid. Ta kot je bil skoro vedno temen, le preden je zašlo solnce zvečer, so padali žarki vzdolž ob oknu ter razsvetlili v dolgih črtah knjige, zid in rob zaboja.

Rodi je sedel v kotu na zaboju v polmraku. Polagoma je zapadal v sanje:

Pred davnim časom je bil stopil na ulico, ob štirih popoldne je bilo, jeseni. Dež je lil, cesta se je bila razvlekla na obe strani v meglo. Na tej strani ceste trhel, že črn plot, na nasprotni visoke hiše v vrsti; pod njimi tlak, svetel od dežja. Stopal je pod hišami tesno ob zidu, da se ne bi zmočil. Opazoval je dež, ki se mu ni zdel tak, kot ga je videl na risbah, nego čisto drugačen: ne tako dolgočasen, temveč je videl življenje v njem. Ob ovinku se je nehal plot in tam so na obeh straneh ulice stale visoke hiše. Mnogo ljudi, črno oblečenih, ki jih prej ni bil niti opazil, je zagledal tu nenadoma; zdelo se mu je, kot bi bili iz tal zrastle. Vsi so bili glasni, stopali so po tlaku in zdelo se mu je, da so podvojeni. Trgovine so bile odprte, v vratih so se razgovarjali štacunarji. Posebno se ga je dojmila trgovina sredi ulice. Veliko izložbeno okno s knjigami, znotraj temen prostor, kjer je ležalo po mizah in po tleh polno knjig. »... Ruska literatura...« — je mislil — »psihologi... rušivci... Dostojevskij... Tolstoj.« — Šel je dalje po ulici in je sanjal o muzikih, o Petrogradu z Nevskim in Voznesenskim prospektom. Šel je po mostu, opazoval mesto, ulice, toda nobena se mu ni zdela taka, kot je Voznesenski prospekt, kakor si ga je namreč on predstavljal, ko je naletel nanj v »Bednih ljudeh« in »Zločinu in kazni«. — V mestu je hodil po najbolj samotnih ulicah in najbolj mokrih. Prehodil je vse mesto, se ustavljal pred trgovinami, čital napise. Čutil je, da se je bil napotil z nekim namenom v mesto, toda kakšen je bil ta namen? ... Morda, da bi si kupil knjige? ...

Nekako ob štirih je bilo tam spodaj, v pritličju. Vstal je z zaboja, pogledal to knjigo, pogledal ono, toda za nobeno se ni odločil. V hipu je imel čuvstvo,

kakršno ima človek redkokdaj, in to, kadar gre zunaj dež. Zdaj je pogledal na dvorišče, zdaj na knjige in nekake črne misli so ga osvojile kot bi bil v kletki; zunaj gre dež, zadaj sama neskončna megla in nebo ... kakor da je sam na svetu ... Toda to je trajalo samo en hip in je hitro prešlo.

Naposled je vzel knjigo, mehko vezano, popravil liste za silo in se odločil, da gre ven. Po kaj gre, tega ni vedel.

Stopil je v kuhinjo. Od ognjišča do okna je bila razpeta vrv, ki se je na njej sušilo perilo. Sitno mu je bilo to gledati in skoro, da se ni razjaril.

Skozi kuhinjo je stopil na hodnik, vrata sosednega stanovanja so bila odprta na stežaj, v kuhinji je bilo vse razmetano, ko da se selijo. Na pragu so se igrali otroci. Temno je bilo tam, kajti hodnik je bil dolg in ni imel nobenega okna. Nekaj cunj so imeli tam in so bili popolnoma tihi, kakor pričarani.

Rodi je stopal po ulici ob plotu. Dež je padal pošev na strehe in od streh je kapalo v enakomernih curkih. Ko je bil na oglu ulice, je zazabil svojega nekdanjega učitelja, ki je šel po drugi strani ulice.

»Kaj ni bilo nekoč prav tako, baš tako vreme, baš na tem oglu, in učitelj je stopal prav tako po oni strani in tudi takrat je imel dežnik v roki?«

Z učiteljem so šli otroci, mnogo jih je bilo, nekoliko dalje je prihajala neka gospa.

»Da, prav tako je bilo, tudi ta gospa je bila takrat, pazljivo in počasi je šla za otroki ...«

Vse to je občutil v enem samem hipu in skoro nekako podzavestno ...

Zavil je v stransko ulico; ob straneh sta bila dva dolga plota, čeznja so se spenjala drevesa.

Rodi se je naslonil ob plot pod drevo in si prižgal smotko ...

Slovenski možje.

Piše Avg. Pirjevec.

Ljudski pesniki.

V pisani družbi slovenskih mož ne smemo pozabiti na one, ki se niso proslavili niti z debelimi ali številnimi knjigami niti s kakim drugim imenitnim delom, ki so temveč živeli v ozkem stiku z našim kmetom, delili njegovo usodo, občutili vse njegovo gorje in ki smo jih danes že skoraj pozabili, a so jih dobro poznali in dolgo hranili v spominu njihovi bližnji rojaki. To so bili možje, ki so se včasih šele sami naučili pisati in

brati in ki so v preprostih pesmih v narečju domačega kraja razodevali, kaj čuti in kako živi naše ljudstvo.

To so naši ljudski pesniki, zanimiv pojav v slovenskem narodnem življenju druge polovice XVIII. in prve polovice XIX. stoletja. Zlagali so posvetne pesmi in s tem dopolnili starejše, po pretežni večini le nabožno pesništvo. Njih pesmi so se širile ustno, le redkeje po tisku, ali pa jih je ljudstvo prepisovalo

in so imeli v dobi pomanjkanja slovenskih posvetnih knjig, v dobi samonemških ljudskih šol in ponemčevalne avstrijske politike tudi važen narodnostni in kot prigodnice družabni pomen.

Na Koroškem sta se proslavila kmet **Andrej Schuster-Drabosnjak** (rojen 1768, umrl po 1818) iz Drabosinj pri Jezercih nad Vrbo in tkalec **Miha Andreaš** (1762—1821) iz Roža. Prvi je priredil po nemškem vzorcu razne igre svetopisemske vsebine, pasijonske in božične igre, igre o izgubljenem sinu in o egiptovskem Jožefu, ki jih je ljudstvo rado igralo. Napisal je tudi veliko število posvetnih verzov o hudih ženah, pijancih in kmetiških razvadah.

Lesorez Miha Maleša.

Štefan Modrinjak.

Njegov drug **Andreaš** je zlagal posvetne in nabožne pesmi ter jim zložil tudi napev. Osem njegovih pesmi, ki sta jih objavila Slomšek in Ahacelj v zbirki »Pesmi, po Koroškem in Štajerskem znane« (l. 1833), kaže pesnika kot učitelja, ki hoče narod npravstveno dvigniti.

Na Kranjskem je bil znan zlasti »šmarski šomašter« **Matevž Kračman** (1770—1854), učitelj in organist v Šmarju pod Ljubljano, ki je zložil razen cerkvenih tudi posvetne pesmi, v katerih opeva svoje ali svojih faranov vesele in žalostne prigodbe in ki so deloma še danes znane v domačem kraju. Njegove cerkvene pesmi pa so njega učenci širili še dalje po dolenjski strani.

Na Štajerskem pa je zaslovel **Štefan Modrinjak**. Rodil se je 23. decembra 1774 v Središču, odkoder je imel najbližjo pot v Varaždin, kjer je pričel svoje studije. Nadaljeval in dovršil jih je v Zagrebu in Gradcu ter bil 1800. leta posvečen za mašnika. Prvo dušnopastirsko službo je opravljal pri Sv. Miklavžu v Ljutomerskih goricah, a bil že 1801 premeščen k Veliki Nedelji in čez tri leta v Ormož. Leta 1805 je prišel k Sv. Tomažu više Velike Nedelje, kjer je postal župnik in ostal do 1814. leta, ko je menjal službo z miklavškim župnikom in odšel zopet k Sv. Miklavžu, kjer je zanemárjeno župnijo že v dveh letih uredil. Zadnja leta je prišel s svojimi predstojniki v navzkrižje in se je čezmerno začel vdajati pijači. Umrl je nagle smrti 8. oktobra 1827.

Modrinjakova izobrazba, ki je višja nego ostalih ljudskih pesnikov, daje tudi njegovim pesmim poseben značaj: bistrejše je njegovo oko, širši njegov pogled na svet in kot prosvetljenec se živo zaveda kulturnih potreb slovenskega naroda. Od njegovih pesmi se nam je žal le malo ohranilo, večino je menda uničil pisar, ki je po Modrinjakovi smrti zapisoval njegovo zapuščino. Modrinjak je rad zapel v veselí družbi pri polni čaši in se kaže v pesmih veseljak in hudomušnež, ki rad ponagaja in ki zapazi z bistrim očesom smešne strani svojih bližnjikov. Odločno je zazvenela v njegovih pesmih socialna struja, ko dolži gosposki stan, da zaničuje in prezira delavca-kmeta:

»Proti sirotam slep i gluhi,
on nezna, gde izrase kruh
na brestu al na vrbi,
po celi den za kratki čas
v zrcalo gleda si obraz,
jé, pije, spi brez skrbi.«

Med vsemi ljudskimi pesniki pa se je Modrinjak najbolj zavedal svoje narodnosti in dolžnosti, delati za narod, ter je med prvimi pesniki, ki je zapel hvalo delavcem na prosvetnem polju in jih bodril, narodne mlačneže in odpadnike slovenskega rodu pa preklel. Še med svetovno vojno si lahko čul v Ljutomerskih goricah Modrinjakovo kletev:

»Erjav kakti Judaš bodi!
naj te pes za plotom jé;
med Slovence naj ne hodi,
ki je prav Slovenec ne.«

S svojo odločno zavednostjo prepada med prostim narodom in tujo gosposko ter z izrazitim slovenskim narodnim stremljenjem je vplival Modrinjak na narodno mišljenje sodobnikov in doraščajočega pokolenja, da ga moramo prištevati k probuditeljem štajerskih Slovencev.

PISANO POLJE

Po okrogli zemlji.

O časopisju.

Po raznih virih sestavi F. r. l.

Časopisje je zelo važna kulturna zadeva, ki poučuje človeštvo o svetovnem položaju in razpravlja o malenkostnih domačih dogodkih. Narod, ki nima svojega časopisja, je narod brez kulture.

Prvi začetki časopisja v Evropi segajo že v rimsko dobo, ko je začel Julij Cezar nekaj desetletij pred Kristusom redno objavljati zapiske senata. To bi bil nekak sedanji uradni list. Začel pa je Cezar izdajati še drugi list, ki je že poročal o dnevnih dogodkih, zmagah rimskih čet, raznih prireditvah, a tudi o družabnih in literarnih dogodkih. To je bil tedaj prvi pravi časopis.

O tiskarnah takrat ni bilo ne duha ne sluha. Prepisovali so te liste številni pisarji. Časopis se je na ta način razširil po vsej rimski državi. Od vseh teh listov pa nimamo niti enega izvoda več.

Prvi časopis, »Acta senatus« imenovan, so kmalu zatrli, ker je pisal preveč o življenju višjih krogov in vladarske hiše, čim se je drugi, »Acta diurna publica« (t. j. Javni dnevni dogodki), ohranil več stoletij, dokler niso nastale zmešnjave v rimskem cesarstvu in je propadlo z ljudskim preseljevanjem tudi kulturno gibanje.

Na Kitajskem so imeli že zelo zgodaj tiskarstvo. Tam nahajamo prve tiskane časopise baje že v 10. stoletju po Kristusovem rojstvu. To je bil list »King-pao« (Oznanila glavnega mesta), ki izhaja še danes in je torej najstarejši časopis. Redno je začel izhajati šele v sredini 14. stoletja.

V srednjem veku so največ trgovci prenašali novice križem sveta. Zato so bila obmorska trgovska mesta zbirališča zanimivosti. Središče trgovine v tej dobi so bile Benetke. Tam so izdajali tudi pisana poročila o dogodkih po svetu. Prodajali so te liste za majhen denar, imenovan gazzetta (gazza = sraka, klepetulja). Italijani pravijo še danes tako časopisu.

Tudi druga trgovska mesta, kot Antwerpen, Pariz, London, Nürnberg, so začela izdajati taka obvestila. Bogati trgovci, kot Fuggerji v Augsburgu, ki

so imeli trgovske zveze s takrat znanim svetom, zlasti s kralji in papeži, so izdajali svoj časopis. Ti listi so še danes znameniti, ker so ohranili mnogo političnih in zgodovinskih zanimivosti.

V protestantski dobi je učenec Melancthon razširjal »časopisna pisma«, ki so bila zelo priljubljena. Vojvoda Albreht Pruski ga je prosil, naj mu jih pošilja redno. Nekateri so se s tem prav bavili in oddajali visokim osebnostim take novice za drag denar. Mimo političnih dogodkov in cerkvenih sporov so obravnavali taki listi tudi dogodke v naravi in na nebu. Pisani so bili največ v latinščini, a tudi v francoščini in nemščini. Zelo važne in zanimive dogodke so tudi natisnili in jih na ta način še bolj razširili.

Službo razširjevalcev so vršili največ slí na konjih. Velika trgovska mesta so imela redne zveze na ta način, še preden so poslovale prave pošte. Ker so se po pismih širile tudi stvari, ki marsikakemu visokemu državnemu dostojanstveniku niso bile v čast, so jih zatrli. Na njih mesto pa je stopil v začetku 17. stoletja tiskan časopis.

Kdo in kdaj je prvi začel redno zbirati novice in jih tiskati, tega ni mogoče danes izslediti. V Nemčiji velja kot prvi razširjevalec tiskanega časopisa Mih. pl. Aitzing, ki je živel v Frankfurtu, takratnem središču trgovine. Tam je začel izdajati zanimiva tiskana poročila (okrog l. 1600). Našel je kmalu polno posnemovavec tudi v drugih mestih, n. pr. v Augsburgu, kjer je izhajal dlje časa tak časopis. Imel je že dopise iz daljnih krajev, Dunaja, Prage, Benetk, Rima. Ti dopisi so bili navadni popisi dogodkov brez osebnih razmotrivanj. Le zdaj pa zdaj je bila kaka pisčeva opazka.

Časopisje so uporabljali zlasti vojskovodje, da so poročali o svojih uspehih in širili mnenje o svoji osebi. V krajih, ki so jih zasedli, so ustanovili časopise. Tedanji časopisi seveda niso bili po zunanosti nič podobni današnjim. Imeli so tako obliko kot sedaj knjige. Tisk je bil slab, kakor tudi papir, v besedilu je pa kar mrgolelo napak.

Za Napoleonovih vojen so časopisje povečini zatrli. V vsaki pokrajini je smel izhajati le en časopis. Poročati

je bilo dovoljeno le to, kar je bilo všeč vladi. Šele revolucijsko leto 1848 je dalo tudi časopisju več svobode. Po vsej Evropi se je začelo novo gibanje v politiki, in časopisje je hitro rastlo. Zelo so pospešili ta razvoj dopisni uradi, ki so se ustanovili v teh časih. Prvi je bil Wolffov v Nemčiji, pozneje še drugi, n. pr. Hava, Reuter. Ti so takorekoč čez noč razširjali važne novice po vsem svetu. Časopisje se je močno razvilo zlasti v Nemčiji, Angliji, a tudi v Avstriji in na Češkem.

Slovenci smo dobili svoj prvi časopis že leta 1797. Takrat je ustanovil Valentin Vodnik »Lublanske Novize«. Seveda tedaj časopisje še ni smelo dosti pisati o politiki. Tudi »Lublanske Novize« so bile le nekak informativni list, ki je prinašal uradna in poluradna poročila o vojskah in objavljaj razne razglase. Poleg tega pa je prinašal vesti o iznajdbah, zemljepisne ter zgodovinske sestavke. Kot drugod, je tudi pri nas leto 1848 obudilo novo gibanje na polju časopisja. Vsi ti listi pa so živeli le malo časa.

Do leta 1868, ko je začel izhajati v Mariboru »Slovenski Narod« pod uredništvom Jož. Jurčiča, nismo imeli Slovinci pravega časopisja. Odtlej pa smo tudi v tem oziru naredili velik korak naprej za večjimi narodi.

V sedemdesetih letih se je tudi časopisje za leposlovje in umetnost nanovo poživilo. Slovenci smo dobili Stritarjev dunajski »Zvon« (l. 1870), prvi strogo književni list v našem slovstvu. Osemnajst let pozneje pa drugi list za književnost, »Dom in svet«.

Najbolj vplivno je že od nekdanje angleško časopisje, ne samo na življenje angleškega naroda, ampak splošno za svetovni položaj. Znamenito je, da Angleži ne poznajo vladnega časopisja. Uredniki velikih angleških časopisov se izogibljejo stika z oblastmi. Zato imajo največji ugled pri svetovnem časopisju. Pri angleških časnikih sodelujejo najboljši možje njihovega naroda.

Francosko časopisje strokovno nikakor ne stoji tako visoko kot angleško. Odlikuje ga pa pisana raznovrstnost in neka skrbnost (eleganca) v izražanju.

Počasen je bil razvoj časopisja v Italiji. Vzrok je v prvi vrsti zanemarjenost v kulturi in slabe gospodarske razmere. Saj je tam še danes nad 50% nepismenih. Listi nimajo dosti stalnih naročnikov, največ jih razprodajo po cestah; zato tudi nimajo trdne podlage. Odvisni so največ od podpore vlade ali velikih bogatašev, bank itd. Časnikarji pa imajo dobro organizacijo. Prvi dnevnik je izšel v Italiji šele l. 1798 (Gazzetta di Genova). Šele po dovršeni združitvi dežel v zedinjeno Italijo, 20. septembra 1870, se je začelo časopisje bolj gibati, zlasti po l. 1906, ko je dalo Sonnino ministristvo časopisju pravo svobodo. Pred letom 1870 je bilo celo prepovedano imeti naro-

boda, državljan itd. Najslabše so bile razmere za Nikolaja I., ki je zasedel prestol l. 1825. Po mnenju takratne vlade ima časopisje edinole nalogo, poučevati ljudi o ukrepih vlade, razjasnjevati njene blage namene in hvaliti njeno blagodejno delovanje. Cenzura je bila že smešno stroga. Črtala je n. pr. izraz »veličanstvo narave«, češ, da se sme veličanstvo imenovati samo kronana glava. Članek o strupenih gobah je bil prepovedan zato, »ker so gobe v postu hrana pravovernih in bi mogoče tak razgovor o strupenih gobah omajal vero in vzbudil nevero« — Prava ustanovitelj modernega ruskega časopisja sta pa Aleksij Hercen in M. Katkov. Prvi, ki se je proslavil

umreti. Šele zakon o tiskovni svobodi iz l. 1905 je dvignil v tej deželi neverjetnosti tudi časopisje. V času zatrite svobode pa se je nabralo toliko gneva, da je časopisje pozneje naravnost podivjalo. To se je sicer poleglo, a še preden je preteklo leto, je že izšel nov carski ukaz, ki je spet zatrl svobodno besedo.

Med narodi na Balkanu je kazalo največji razmah časnikarstvo v predvojni Srbiji, ker je vladala tam popolna tiskovna svoboda. V samem Beogradu je izhajalo krog 15 dnevnikov.

Grška je dobila prvi časnik na lastnih tleh šele po osvoboditvi iz turškega robstva (1821). Prej so jih izdajali na Dunaju in v Parizu.

Zavetišče slovenskih deklet v Aleksandriji.

čene inozemske liste. Dopisni urad za italijansko časopisje — »Agenzia Stefani« — je bil ustanovljen l. 1854 v Turinu.

V Španiji je časopisje na zelo nizki stopnji, kar ni čudno, ker ima dežela še sedaj blizu 70% nepismenih.

Z velikimi težkočami se je razvijalo rusko časopisje. Stroga cenzura je zatirala vsako javno mnenje. Skoro vsi listi so zastopali vladno mišljenje in služili zasebnim zadevam mogočnjakov. Malo več svobode so imeli listi v obeh glavnih mestih. Tuje časopisje je bilo v času francoske revolucije sploh dolgo prepovedano. Zaplenili so celo nedolžne knjige, če so le vsebovale nove besede, kot družba, svo-

kot romanopisec, je moral zaradi svoje svobodoljubnega mišljenja v Sibirijo in je po begu iz pregnanstva ustanovil v Londonu leta 1857 mesečnik »Kolokol« (Zvon). Z ognjevitimi besedami je nastopil proti sramotnim razmeram v svoji domovini. List je po skrivnih potih prihajal tudi v Rusijo in mnogo pripomogel k izboljšanju žalostnega stanja. Po Hercenovi smrti je prenehal izhajati, ker se je tudi navzel socialističnega duha. Drugo pot je ubral Katkov, ki se je zavzel za nacionalno Rusijo in v tem zmislu urejeval »Russki Vjestnik« in »Moskovskije Vjedomosti«. — Nebrojne liste, ki so hoteli biti pošteni, so prej ali slej zatrli. Kar ni hotelo hvaliti vlade, je moralo

časopisje v Bolgariji in Rumuniji je istotako še na jako nizki stopnji.

Še slabše je bilo na Turškem pred vojno. Dolgo časa je bila cenzura tako stroga, da ni smelo časopisje razen malenkostnih dnevnikih vesti poročati ničesar drugega. O umoru kraljeve dvojice v Beogradu l. 1903 so poročali turški listi čisto enostavno, da sta kralj in kraljica umrli, pa še nekaj sorodnikov in ministrov zraven. Kritično presojanje javnega življenja je bilo strogo prepovedano. Namen časopisja je bil tudi tu, hvaliti vladno ter vse-mogočnost, dobrotljivost in vsevednost vladarjevo. Šele, ko so svetovno naobraženi mladi Turki začeli v inozemstvu izdajati liste za svoje rojake

ter v njih razkrivali zaostalost in zlobo turških vlad, so se začeli tudi v tej državi klicati po prenovitvah, in to vedno glasnejši, dokler ni prišlo do revolucij kot na Ruskem. Danes je turško časopisje kot evropsko.

V državah severne Evrope je časopisje najbolj razvito na Danskem. Tam bere vsak kmetič svoj časopis, in to z nekako strastjo; zato je časopisje zelo vplivalo na javno življenje. Tudi časnikarji so tam vse bolj spoštovani kot drugod. Večji pomen pa je dobilo tudi tu časopisje šele po l. 1830, ko so odpravili absolutizem. Vzelo si je za vzor angleški časopis. Zanimivo je, da ima danski otok Islandija, ki šteje

slimo, da je treba za ta jezik kakih 50.000 različnih pisnih znamenj. Poleg tega pa imajo še 94 japonskih zlogovnih znakov. Stavci v japonski tiskarni morajo imeti zato celo armado urnih dečkov, ki jim donajajo ta pisna znamenja. Zanimiv je pogled v dvorano, kjer vse drevi za delom. Vse drugo, stroji in razpošiljanje, je pa na Japonskem zelo dobro urejeno. Tudi ima časopisje dosti naročnikov.

Bolj žalostno sliko nam nudi časopisje največjega naroda na svetu, Kitajcev. Država, ki ima krog 400 milijonov ljudi, premore le nekaj nad 100 časopisov. A še te so izdajali do novejšega časa največ tujci, Angleži,

morja in sploh vsega, kar je ljudem všeč. Največ listov je seveda angleških, a zastopani so skoro vsi evropski jeziki, med njimi tudi slovenščina.

Dober časopis je človeku najboljši prijatelj in svetovavec. On veže ljudi istega stanu, naziranja, naroda in zbližuje tudi človeštvo. Zato merijo kulturno višino narodov tudi po njihovem časopisju. In v tem oziru smo Slovenci visoko nad povprečnostjo!

Kakšno bo časopisje v bodočnosti? Nič ne vemo. Morda imajo nekaj le prav oni, ki trdijo: Novičarsko časopisje bo izginilo. Vsakdo bo imel svoj radio in bo zvečer v postelji zvedel po njem novice vsega sveta.

Skupina slovenskih deklet v Aleksandriji.

krog 100.000 prebivavcev, kakih 20 časopisov in krog 10 listov z različno vsebino. Pa še v Ameriki izhaja kakih 10 listov v islandskem jeziku. To je vredno občudovanja kljub temu, da med Islandci sploh ni analfabetov.

Čudovito hiter napredek kaže japonsko časopisje, ki se pod fevdalizmom (do l. 1867) ni moglo razviti. V nekaj desetletjih pa je zelo narastlo in se izpopolnilo po evropskih, največ angleških vzorcih. Listi za ljudstvo izhajajo v ljudskem občevalnem, drugi pa v višjem, knjižnem jeziku, ki je zelo podoben kitajščini. Ljudski jezik ima tudi mnogo lažja pisna znamenja. Pri višjem, knjižnem jeziku pa znamenja zelo ovirajo tiskanje, če pomi-

Francozi i. dr. Zakaj staro kitajsko cesarstvo je imelo tako stroge zakone, da časopisje največkrat ni smelo pisati resnice. Vso oblast nad njim so imeli mandarini. Zapirali so neljube jim tiskarne in na smrt obsojali urednike, ki so se jim zamerili. Velike neprilike dela stavcem tudi tukaj čudna pisava. Vendar so imeli Kitajci prvi časopis, kot smo že omenili. Mnogo kitajskih listov izhaja tudi v drugih državah, zlasti v Ameriki.

Ameriško časopisje je nekoliko drugačno, ker ni glasnik kake stranke, temveč v prvi vrsti trgovsko podjetje z namenom, da čim več zasluži. Zato je tudi tako veliko stikanje po senzacijah! Ameriški časopis išče tudi hu-

Zavetišče za slovenska dekleta v Aleksandriji.

V Aleksandriji služi šest do sedem tisoč slovenskih deklet. Največ jih je Primork, nekaj je Kranjic, Štajerk je malo. Blagi ljudje so že pred dvajsetimi leti poskrbeli za ta naša dekleta, kupili hišo (na sliki sredi med palmami) ter nastanili v njej zavetišče za slovenske služkinje. Oskrbujejo ga požrtvovalno šolske sestre iz Maribora. Sedanja prednica je s. Marcelina Bolè (na sliki druga od leve).

Hiša je pravi dom naših deklet. Vse polno jih pride ob nedeljah. Na sliki vidimo tak nedeljski sestanek, posnet 8. februarja t. l. na strehi zavetišča.

Žal je bilo premalo razglašeno, da jih pride slikat rojak iz domovine, gotovo bi se jih bilo sicer nabralo še dvakrat toliko. V zavetišču imajo dekleta gledališko dvorano, pevsko sobo s harmonijem, čitalnico za naše časopise in bogato knjižnico. Marljivi o. Ferdinand Zajec, sedanji slovenski misijonar v Aleksandriji, pride vsako nedeljo mednje, jih uči gledaliških iger in petja ter skrbi tudi za njih duhovno življenje. Brezposelne služkinje dobijo pri sestrah zavetje, stare obolele žene, ki ne morejo več služiti, pa v zavetišču miren kotichek na zadnje dni.

Vse bi bilo lepo, če bi temu plemenitemu zavodu ne grozil žalosten konec. Po polomu Avstrije se nihče ne briga zanj. Hiša je last dunajskih židov, ki naseljujejo vanjo stranke, da jim nese, — in danes ali jutri bo zavod najbrž na cesti.

Oče Ferdinand Zajec se je lotil težavnega dela, da zgradi za našo naselbino v Aleksandriji »Slovenski dom«. Prostor je že kupljen, stane tisoč egiptovskih funtov (danes krog 275.000 Din). Še najmanj toliko pa bo stala stavba.

»Slovenski dom« v Aleksandriji je nujna potreba. Razen velikega števila služkinj je namreč v Aleksandriji in v bližnji okolici še vse polno Slovencev, pa tudi Dalmatincev. Zavedni so, ponosni na Jugoslavijo. Pa skupnega ognjišča nimajo. Radi bi imeli organizacije, kakršne so pri nas doma. Lahki, ki se po Aleksandriji mogočno košatijo, imajo svoje bogato opremljene društvene domove. Bridko boli naše ljudi, da nimajo nič, še bolj jih pa boli, da se domovina ne pobriža zanje.

Ali ne bomo nič storili za našo kri v Aleksandriji? Jo bomo Lahom prepustili —? Prav zato, ker je tisoč in tisoč Goričank in Tržačank tam doli, prav zato bi morali še tem bolj skrbeti zanje! Tujci bodo sodili našo moč po tem, kako se postavimo v tujini!

Dr. J.—t.

Drobtine.

Prehlad.

Ni je skoraj bolezn, ki je ne bi podtikali prehladu, in vendar si še nismo prav na jasnem, zakaj se prehladimo. Veda dosti razpravlja o tem vprašanju in pravi, da se prehladimo na ta način, če se prenašlo shladijo oni deli trupla, ki so sicer vajeni gorkote, n. pr. noge. Vendar natančnega ne vemo ničesar in si razlagamo prehlad še najbolj tako, če vzamemo za primer postanek nahoda. Če si n. pr. shladimo noge in ondotne živčne skončnice, tedaj se vznemiri vse ono

živčevje, ki sicer ureja krvna telesa, da se pravilno širijo in krčijo. V nogah se krvna telesa uskočijo, zato se pa raztegnejo v sluzah nosu. Sluznica se napne v nosu, zato je nos zamašen in »teče«. Na sluznici so vedno bakterije, ki sicer niso škodljive. A če se sluznica izpremeni in nič več ne straži bakterij, so bakterije proste in hite na delo. Da so pa bakterije zares v nosu, vemo od tega, ker se nahod naleze in ga utegnemo prenesti s kihanjem, z robci in s podobnim. Tudi zato postanejo bakterije škodljive, ker se radi prehlada ohladijo bela krvna telesa za polovico svoje toplote in zato niso nič več toliko pri moči, da bi se upirala bakterijam. Prav tako oslabijo nekatere druge snovi v krvi — in vse to povzroča, da so bakterije brez stražnikov in nemoteno opravljajo svoj posel. Tako nekako si dandanašnji razlagamo prehlad. A kaj storiti, da se ne prehladiš? Utruj se — to je vse! Mrazu se moramo privaditi. Mrzle vode se ne boj, prsi si večkrat oteri z mrzlo vodo, navadi one dele telesa, ki so najbolj vajeni gorkote — na mrz in boš tako utrjen, da se ne boš prehladil, čeprav boš v mokri obleki in čeprav boš v mokri obleki celó zaspal.

Dasi imamo nahod, ki je na jesen in na pomlad kar prava splošna bolezen, za prav nedolžno bolezen, pa vendarle ni taka, da bi jo smeli zanemarjati. Vnetje more prodrati v oči, v ušesa, celo do možgan in povzroča zelo opasne bolezni. Zato ni treba biti strahopeten ob nahodu, pa tudi ga ne smemo zanemarjati. Kneipp pravi, nahod tri dni prihaja, tri dni stoji, tri dni odhaja. Majhen nahod ozdravi sprehod v svežem zraku. Prav dobro in preizkušeno sredstvo pa je to: Čim začutiš, da prihaja nahod, pojdi zgodaj zvečer v posteljo, napij se lipovega čaja, krog vratu si pa deni mrzel ovitek, ki ga z volneno ruto dobro pokrij; če se ponoči zbudiš in čutiš, da se ti ovitek prilega, napravi ga še enkrat. Ko ga pa odložiš, umij si g o r e k vrat (ta bo tudi gorek, če si se pravilno zavil, sicer se še bolj prehladiš) s postano vodo, obriši ga in lezi spet dobro odet krog vratu in posteljo. Zjutraj boš zdrav.

Kako dobiš službo.

To je vprašanje, ki muči marsikoga — pa bodisi, da si možki ali ženska, da si iz tega ali onega kraja doma. In nekdo, ki je imel dosti opravka s takimi ljudmi, ki so iskali službe, daje sledeča navodila.

Predvsem sem opazil, da dotičniki, ki iščejo službe, ne znajo misliti. Če bi vedno dobro preudarili, kaj zahteva ona služba od njih, ki prosijo zanje, bi bile vse drugačne one ponudbe v časopisih in bi delodajavec ne imel toliko težavnega posla s pregledovanjem raznih ponudb. Taka ponudba mora biti vedno kratka in točna in mora odkrito pojasniti, kaj je bil dotičnik, preden je prosil novega mesta. Toda kako redke so take ponudbe! Vseposod bereš med vrsticami, da nekaj ni v redu, da hoče ta in oni kaj olepšati, da hoče delodajavca preslepiti. Bodi pošten, odkrit in brez ovinkov! Nikar se ne sramuj povedati, da si že menjal svoj poklic, da si bil že v tej in oni službi ali da sploh nisi mogel še ničesar izslediti zase. In nikar ne preobloži svoje ponudbe z raznimi okraski, z različnimi obljubami in s prošnjami. Saj ve tudi brez vsega tega vsak delodajavec, da bi bilo prosivcu »nad vse ustreženo«, če bi dobil službo, »da bi bil posebno hvaležen prav za to službo« in tako dalje. Delodajavec izgublja s takim branjem le svoj dragoceni čas in prav nejevoljen odloži tako pismo.

Kadar se prideš pa osebno predstaviti, si dobro zapomni, kaj si bil o sebi izjavil že pismeno, da ne prideš sam s seboj navzkriž. Prav neugodno vpliva na delodajavca, če te mora on sam spominjati tvojih lastnih besed in izjav. To si zapomni prav dobro. In tako se vedi, kakršnega značaja je tista služba, ki si prosil zanje. Tvoje vedenje te bo vsega izdalo. Zatorej ne bodi »visok« in napihnen, pa tudi ne kilav in preveč ponižen. Bodi tak, kakršen si zares, in zmeraj in naravnost povej, koliko znaš, kajti delodajavci imajo dosti opravka z ljudmi in te brž presodijo, koliko si vredni.

Pomnimo pa danes še tole: Tudi pri nas se je začela brezposelnost. Mnogo dobrih delavcev išče zastoj kruha z delom: dela ni. Vzroki so mnogi: ne zidajo (kjer se zida, zaslužijo obrtniki in težaki), tovarne zaradi sto in sto vzrokov ne obratujejo več tako kot prej, uradništvo skuša opraviti brez služkinj, ker ima premajhno plačo. Kaj sedaj? Tu je treba res za Američani: zagrabi prav vsako delo, da imaš vsaj kruh in streho, in se nikoli ne izgovarjaj, češ, tega nisem vajen. Časi so težki, povojna beda razgalja šele sedaj vso svojo grozoto. Zato bodimo vsi skromni, štedimo, odrecimo se premnogim stvarim, ki brez njih tudi opravimo. In dekleta na deželi — ne silite v mesta, kjer je toliko gladnih in revnih.

Nove knjige.

Uvod v perotninarstvo, A. Slivnik. Zaradi naše ocene v avgustovski »Mladiki« se je oglasil pisatelj pri uredništvu in nam obrazložil svoje naziranje glede jezika. Priznamo zmoto, da beseda »ščedro« ni turška, ampak staroslovenska, ki jo rabijo še Rusi, v slovenščini pa je čisto neznana. Druge krivice pa mu nismo storili in ostanemo pri svojem prepričanju, da se tako ne sme pisati. Merodajno sodbo imajo pa jezikoslovci. Strokovno naj govorijo ti.

Prva pomoč. Spisal Dr. Mavricij Rus, mestni fizik in šef-zdravnik rešilne postaje v Ljubljani. S 40 slikami. Založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Cena 32 Din.

Človeka preganja sto in sto nesreč na dan in podleže lahko smrti, če si ne zna pomagati. Mnogo ljudi lahko otmemo smrti, če jim pravočasno priskočimo na pomoč in če jim znamo pomagati. V to svrhu je spisal dr. Rus knjigo »Prva pomoč«. Knjiga je velikega pomena za pouk mladine v šoli, za poljudna predavanja, ki jih lahko vsakdo napravi po tej knjigi, za ljudske in šolarske knjižnice, ker je knjiga pisana tako poljudno, da je razumljiva vsakomur. Obsega pa tudi vsa poglavja, ki jih mora znati vsakdo, ki hoče priskočiti na pomoč ponesrečenemu človeku. Knjiga opisuje, kako je postopati z vsakršnimi ranami, krvavitvami iz ran, iz nosa in pri opasnosti izkrvavljenja sploh. Kako nam je ravnati z opeklinami in oparinami, z razjedami, ozeblinami. Kako napravimo umetno dihanje, če kdo ponesreči, pri poškodbah po blisku in elektriki. Nadalje obsega še sledeča poglavja: Odrtine. Tuje tvarine v očeh, v ušesu, v nosu, v želodcu, v čreveh, trnek, kvačka, klopi. Strupene rane, steklost, strupene kače, pik mrčesov. Omrtvični krč ali krčevita odrevenelost — tetanus. Zmečkanine. Izvin in izpah. Kostni prelom. Pretres živcev ali šok. Pretres možganov. Znaki smrti. Prevažanje bolnikov. Možganski mrtvoud ali možganska kap. Omedlevica. Božjast, božje ali padavica. Histerija. Vročinski mrtvoud ali vročinska kap. Solnčarica. Kolika ali krči v trebuhu. Pijanost. Kile. Zastrupljenje. Zadušenje pri jedi. Utopljenje. Zadušenje po pritisku. Zadušenje s plini. Obešenje. Besnost. V vseh teh slučajih nam pove dr. Rus, kar je treba vedeti in kako je ravnati ob neugodah z obolelimi. Knjiga je poljudno pisana in opremljena s slikami, iz katerih je razvidno, kako se mora ravnati v posameznih slučajih.

Pripominjamo, kako si večši zdravniki prizadevajo, da bi preprečili čim več usodnih posledic ob raznih neugodah, kar nam dokazuje tudi dejstvo, da je vprav o teh prilikah napisal razpravo tudi dr. A. Breclj za letošnji Koledar Mohorjeve družbe. To pa zato, da dobijo tak pouk tudi najširše plasti našega naroda.

Položaj Slovencev v Avstriji in položaj Nemcev v kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev, spisal Carinthiacus, izdal »Manjšinski institut« v Ljubljani, 1925, cena 5 Din. Tako je naslov knjižici, ki je tiskana v srbskem, francoskem in nemškem jeziku. Knjiga navaja in opisuje pravice, zadržane za narodne manjšine po senžermenski pogodbi, nato pa ugotavlja, kako se izvajajo na Koroškem, kako pa v Jugoslaviji. Silno zanimivo je, da koroški Slovenci nimajo pravzaprav nobene slovenske šole, dočim je v Jugoslaviji 236 osnovnih nemških šol, 10 meščanskih in 13 srednjih nižjih šol ter da izhaja 25 nemških časopisov v SHS. Za vsakega, ki se količkaj zanima za koroške Slovence — in zanimati se moramo vsi —, so ti točni podatki dragoceni pouk in zato knjižico, zlasti vsem izobražencem, ki naj po družtvih predavajo o tej zadevi, toplo priporočamo. R. C.

La Bohème. Spisal Henrik Murger, poslovenil Ivan Tominec. Splošna knjižnica št. 39. V Ljubljani. Založba Zvezne tiskarne in knjigarne.

La Bohème je zgodba mladih dozorevajočih umetnikov, bohemov, ki se rinejo skozi življenje v bedi in pomanjkanju. (Bohème pomeni v francoščini razen Češke in Čeha tudi cigana, klateža. Pisatelj Murger je v črticah »Scènes de la vie de Bohème« [1851] uvel ta pojem tudi za dijake, slikarje in pisatelje povprečne veljavnosti zaradi njihovega lehkomišelnega in često razbrzdanega [»ciganskega«] življenja.)

Trije umetniki, pesnik Rudolf, slikar Marcel, glasbenik Scharnaral ter filozof Cellin so ustanovili bohemski krožek, kjer naj bi skupno živeli in delali. Rudolf spozna v svoji sosedni, gospodični Mimi, bitje, ki ga je vzljubil z vso svojo dušo.

Mimi ga pač ima rada, ker je Rudolf pesnik in fant, a ni ga tako ljubila, kot je bila ljubljena. Bila je preveč nestalno bitje, da bi mogla ostati vedno pri njem, posebno ako je bil v denarni zadregi. Radi tega mu je mnogokrat zbežala k takim, ki so ji lahko kupovali svilene trakove in bluze. Vendar je prišla še vselej nazaj, dokler ji njeno neredno življenje ni ugrabilo zdravja in življenja.

Prav tako se snuje povest Marcelova in kiparja Jakoba: brez sidra, v bedi in trpljenju.

La Bohème je tudi dramatisirana v operi La Bohème.

Roman se godi v majhnih, bednih pariških ulicah, kjer beda in lakozivost gazita po blatu. Žrtve takih okoliščin in svojega svobodnega naziranja so tudi naši bohemi. Ti bohemi so ljudje, ki so sami sebi najvišja ter zadnja moč.

O Murgerjevem romanu moremo izreči sledeče: V njem riše sam svojo bedo in trpljenje. Bolan skoro vse življenje umrje v bolnici. Roman je natančen in vesten opis zunanega življenja mladih umetnikov. Kako so dozorevali v umetniškem oziru, o tem pisatelj molči. La Bohème je samo povest z Jakobovim romanom; zgolj oris zunanega življenja bohemov, kako se bore s težavami življenja. Murger je spoznaval bohemsko življenje na sebi in ga zato dobro popisuje, toda manjka mu umetniške duše, da bi opisal notranje duševno življenje svojih bohemov.

Murger je realistično-naturalistični pisatelj. Opisuje življenje kot je in tudi slabih strani ne zakriva, čeprav jih ne opisuje podrobno, nego samo kratko naznači. Ker pa je toliko slabih strani, ga ne moremo priporočati. Je mnogo boljše stvari, ki so bolj vredne branja od La Bohème. J. K.

Slovenski pisatelji: Dr. Ivan Tavčar, Zbrani spisi, V. zvezek: Iz zbornice kongresa, zgodovinski roman. Izdala in založila »Tiskovna zadruga« v Ljubljani.

Starejši ljubitelji slovenskega slovtva poznajo ta roman iz Ljubljanskega Zvona, kjer je izhajal od leta 1905 do leta 1908. Sedaj imamo ponatis, ki ga je pospremil urednik dr. I. Prijatelj z dolgim in prepotrebim uvodom in dodal na koncu še 66 strani opomb, ki so vestno paberkanje po pisanih pričah in ustnem izročilu o točni sliki tedanje dobe in Ljubljane. Tu ni prostor, da bi se bavili s tem najobširnejšim Tavčarjevim romanom z vidika slovstvene ocene. Ugotavljamo samo: prežal, da ni mogel Tavčar uresničiti svoje namere in tega dela opiliti. Kdor ve, da je bil pisan ta roman sredi hudih političnih bojev, da ga je pisal Tavčar često kar v areni teh bojev — v zbornici, potem ni čuda, da je njegovo pero često zašlo v slog in izraz bojevitega politika in je baš zato tudi tendenca njegovega političnega boja v romanu tako ostro, gotovo preostro, podčrtana. Le razsoden in resen bravec bo imel užitek ob njem, ko bo ob uvodu in opom-

bah spoznal dobo kongresov, življenje Ljubljane ter čustvovanje tedanjih velmož in spoznal tudi snovanje pisatelja Tavčarja. In prav ti prizori, ki so kar nanizani drug na drugega, in osebe, ki so tipi tedanjih Ljubljancev raznih stanov, so v romanu tako mojstrsko zaokroženi, kakor bi nam jih nihče ne bil mogel bolje naslikati, dočim roman v celoti nima nobenega junaka kot nositelja velike zamisli. Poudarjamo še enkrat: knjiga za studij in razsodnega bravca!

Emil Adamič, **Šest pesmi za mešani zbor.** Pevski oddelek Prosvetne zveze. Gorica 1925. — Zbirka obsega sledeče pesmi: Rožmarin, Barčica zaplavala, Tekica teče, Nekje v Franciji, Na potoku, Neizkušena, ki imajo ali narodno ali umetno besedilo. Pesmi so zelo pristržne in ne pretežke; vsak vsaj srednje dober zbor jih bo lahko lepo zapel. Emil Adamič je pač velik umetnik, ki zna globoka čustva tudi na preprost način izraziti. Vsako besedilo je dobilo sebi prav primerno glasbeno obleko, tako da obsega mala zbirka kaj pestro raznoličnost. Zborom pesmi toplo priporočamo. Ač.

Na led so ga speljali.

Koga? No, Krivogleda, to se razume. Pa kdo, kako?

Ko je letošnja junijska številka »Mladike« prinesla nekaj odgovora I. J.-u v Lj. (podpisan je bil s polnim imenom, kot akademik; da z izmišljenim, vem šele zdaj) o dveh pesmicah (»Trdi koraki« ter »Sobojevniku«), je začelo nekje nekaj šumeti, češ, da sta pesmici bili natisnjeni v »Zori«, glasilu katoliškega dijaštva, l. 1913 ali 1914. Zašumelo je, pravim, a takoj utihnilo; pritožbe ni bilo nobene niti pri glavnem niti pri pomožnem uredništvu. In tako je Krivogled poletna

meseca julij in avgust še dosti mirno preživel. S 1. septembrom je pa počilo. Ko je namreč »Mladika« v septembrski številki »ocenjevala« doposlane ji pesmi nekega akademika »Krvine« (že ime bi bilo moralo Krivogleda nekoliko osupniti in omajati v njegovi dobri veri v poštenost »mladih«, ki iščejo pouka in sveta pri »Mladiki«!), predvsem pesem »Utrip blaznih hipov«, tedaj je — zaropotalo: oglasil se je — ne sicer naravnost pri Krivogledu — resnični avtor omenjene pesmi g. N. V. ter — Krivogledu — sporočil neko voščilo, da je temu mahoma prešel poletni mir. Šel je — namreč Krivogled — takoj gledat v »Zoro« iz l. 1912/13 in res — pesem »Utrip blaznih hipov« zagleda na str. 28 dobesedno natisnjeno. Listal je dalje in — glej ga, kljukca lažnivega! — natisnjene vidi še štiri druge pesmi, od istega »Krvine« »Mladiki« v kritiko poslane, proizvod istega g. N. V., takrat vseučiliščnika. In ko je še malo listal, je zagledal tudi »Trde korake« in »Sobojevniku«, proizvod nekega S. Volgina (ki je danes, kakor slišimo, znan pesnik in kritik). Tako torej — dvakrat je Krivogleda nekdo (ali pa je morda cela družbica?) na led speljal! (Osel, kakor znano, gre na led samo enkrat; modrec — kakor pravi Župančič — gre dvakrat, ampak drugič pleše po ledu. Kaj bo Krivogled naredil, bo povedal na koncu.) Najbolj je osmešen seveda Krivogled, ki je raztrgal in razmrcvaril pesmi, odobrene od tedanjega urednika »Zore«, g. Vekoslava Vrtočca, ter po odobritvi natisnjene. Nekoliko je morda neprijetno tudi g. N. V. ter g. S. Volginu; ampak njiju lahko tolaži dejstvo, da zlovoljen »kritik« lahko raztrga tudi najboljšo pesnitev. Kako se to naredi, je vzorno pokazal dr. Mencinger v svoji satiri »Vodnikov 'Vršac', potlej pa še nekaj«. (Izbrani spisi. III., str. 103 nsl.) »Zlovoljen kritik« — smo rekli. In kritika Krivogleda skoro ne more biti drugačna, če se pomisli, kako se pri uredništvu »Mladike« dela. Vso pošto dobi g. glavni urednik. Ta pogleda tudi poslane pesmi. Če katero vidi lepo, brezhibno, jo kar obdrži in natisne, ne da bi Krivogleda vprašal; pesem pa, ki se mu ne zdi čisto dobra, pošlje Krivogledu. In tako pridejo pred tega vse že nekoliko osumnjene, vse s pečatom nekakšnega predsodka. Kaj čuda, če Krivogled plane nadnje kakor lačen pes na kost, ki mu jo vržejo?

Ako ne bi bilo zaradi pravih avtorjev in tedanjega urednika »Zore«, bi si kljub temu Krivogled v teh časih,

ko je toliko tatvin, sleparij, ponarejevanja denarja in listin, iz te same na sebi malenkostne sleparije nič ne storil. Če se dotični akademik Krvina v pest smeje, naj se! Nekaj zabave je napravil tudi drugim.

In zanaprej? Ali bo Krivogled odslej morda bolj pazil? Da bi kdo za vse pesmice vedel, ki so bile kdaj kje v raznih slovenskih listih in časopisih natisnjene, ga ni med nami. S pažnjo torej ni nič. Pač pa bo zahteval odslej tole: vsak, kdor bo poslal ali prinesel kaj v oceno — in nam še ni znan —, se bo moral kakorkoli legitimirati. Če nas bo potegnil, ga že v »Mladiki« tako orišemo, da bo vsak spoznal — literarnega sleparja.

J. Krivogled.

Naše slike.

»V drevoredu.« Slika je najznamenitejše delo holandskega mojstra Jana Hackaerta, ki se je rodil l. 1629 in umrl okrog l. 1700 v Amsterdamu, kjer je tudi preživel večino svojega življenja. Hackaert je deloval v času, ko se je holandsko slikarstvo začelo z veliko vnemo ukvarjati z naravo, živo in mrtvo. V tem stoletju so nastali nešteti portreti, prizori iz človeškega življenja, ilustracije običajev med meščani in kmeti, a tudi slike živali, rož in krajin. Hackaert je bil zlasti krajinar in takega nam kaže tudi naša slika. Upodobil je drevored od kanalu, v ozadju lahko valovito holandsko polje, nad katerim se boči jutranje nebo, na levi obzidje grajskega dvorišča. Slika slovi posebno zaradi čudovito nežne jutranje svetlobe, ki je po njej razlita; prvi solnčni žarki prihajajo od desne, tako da imajo drevesa dolge, lahne sence, jasno nebo proseva v vodo in topoli se zrcalijo v njej, žarki pobliskavajo po hrapavi skorji dreves, v kotih pod grmovjem pa vlada globoka senca. V tem zgodnjem jutru je tihi drevored oživel — grajska gospoda se odpravlja na lov. Spredej jahata gospa in gospod, ki naroča služinčadi zadnja naročila, zadaj prihajajo z dvorišča lovci in gonjači s tropom psov, ki lajajo, vohajo, se trgajo s povodcev in z obrežja zağanjajo v dva krotka laboda na vodi. Vendar so te figure Hackaerta malo zanimale in jih je dal izvršiti svojemu prijatelju slikarju Adrijanu van der Velde, medtem ko je za svojo nalogo smatral, da upodobi krajino, vrsto dreves ob mirni vodi v zgodnjem solncu, sliko brez zunanjih dogodkov, a polno jutranje poezije.

GOSPODAR IN GOSPODINJA

Vrt.

Vrtne maline, robida in jagode.

Vsakdo pozna gozdne maline in jagode, ki rasto posebno rade po fratah in sečeh, dokler jih ne preraste in zaduši mladi les, Trnjevo in zaradi tega zaničevano robido vidimo pa povsod po zanemarjenih mejah in lazih, kjer z dolgimi, vrvem podobnimi poganjki zapleta drugo grmovje v neprodinro goščavo. Od vseh teh divje rastočih jagodastih sadnih plemen so pa vzgojili tudi vrtno sorte, ki rode debelejšje plodove in so izvečine bolj rodovitne nego divje. Po drugih pokrajinah goje obširne nasade malin in vrtnih jagod. V novejši dobi so začeli saditi pa tudi vrtno robido. Toda po naših vrtovih je tega jagodovja še manj nego grozdjica in kosmulje. Sicer posadi tu in tam kdo tudi pri nas kak grm maline ob plotu, toda se potem navadno ne briga več zanj. Od takega nasada, ki se bori s plevelom in travo za svoj obstoj in ki ga nihče ne neguje, seveda ne smemo pričakovati kakega užitka. To je samo grda napota in skrivališče za razno vrtno golazen. Prav taka je tudi z vrtnimi jagodami. Vrtne robide pa skoro nihče niti ne pozna, kaj šele da bi jo gojil.

Vrtna malina zraste v obliki grma. Iz korenin poganjajo vsako leto mlade, dolge, trnjeve šibe, ki cveto in rode šele naslednje leto. Do obratve imamo torej na vsakj korenini stare poganjke iz prejšnjega leta in istoletni podmladek, ki na gosto rine iz zemlje. Takoj po obratvi porežemo tik pri tleh vse stare šibe, ki so obrodile. Izmed podmladka pa odberemo in pustimo samo štiri do pet najmočnejših poganjkov za prihodnje leto; vse druge pa populimo in potrgamo od glavne korenine. Malina ima to nevšečno svojstvo, da se silno naglo širi po zemljišču kakor najhujši plevel. Pod zemljo poganja namreč na vse strani dolge motvozaste korenine, iz katerih povsod silijo na dan novi poganjki. Kdor hoče imeti torej vzoren nasad malin, mora temeljito zatirati vse poganjke, ki pribodejo iz zemlje izven vrste, oziroma izven prostora, ki jim je namenjen. Le v slučaju, da potrebuje mlade sadike, naj pusti nekaj več poganjkov nego jih je treba za pravilen nasad.

Malinam ugaja bolj vlažna, sprstelinasta zemlja. Obilo rode le tedaj, ako rastejo na obdelanem svetu in ako jim dobro gnojimo, kajti le tedaj poženejo vsako leto močne rodne mladike. Razmnožujemo jih z enoletnimi poganjki, ki jih nakopljemo v starejših malinjakih. Sadimo jih zarana spomladi v vrste po $1\frac{1}{2}$ —2 m narazen. V vrstah so pa lahko 60—70 cm vsaksebi. Sadike skrajšamo na kakih 30 cm. Ko po trgatvi porežemo šibe prejšnjega leta, privežemo mladike za prihodnje leto na vodoravne, nizke brajde ali na žico, ki je napeljana v vodoravni smeri 80 cm od tal. Avgusta meseca jim vrhove nekoliko skrajšamo, da se rodno popje tem bolje razvije. Med letom moramo malinjak večkrat opleti in okopati, da je popolnoma čist. Vsako pomlad ga pognojimo s hlevskim gnojem ali tudi pozimi z gnojnico.

Na prav majhnih vrtovih ni prostora za maline. Kvečjemu bi mogli gojiti nekoliko grmov ob kaki primerni ograji. Na večjih vrtovih pa je pravilno gojen malinjak zelo hvaležen. Priporočeni vrtni sorti z debelimi ter jako okusnimi plodovi sta Fastolf in Goliat. Večji drevesničarji ponujajo tudi sorte, ki rode večkrat na leto. Izkušnja pa nas uči, da poznejši zarod pri nas navadno ne dozori.

Vrtna robida ali ostrožnica je glede gojitve prav podobna malini. Poganja pa še daljše in bolj bodeče mladike, ki imajo plazečo rast, prav tako kakor divja kopina. Gojiti bi jo mogli kvečjemu ob ograjah iz žice namesto kake druge žive meje. Pa še tu bi se izplačale samo debeloplodne ameriške sorte.

Vrtna jagoda je izmed vseh treh tu omenjenih sadnih plemen najbolj primerna za naše razmere. Zbog svoje nizke rasti in majhne obsežnosti posamezne rastline jo je moči gojiti prav povsod, zlasti ker tudi ne prizadeva posebnega truda in imamo od nje najhitreje užitek. Lepe, debele vrtno jagode prištevamo lahko k najzlahotnejšemu sadju, ki ga povsod radi kupujejo in tudi drago plačujejo. Po-

sebeno zaželene so vrtno jagode zaradi tega, ker zorijo zarana poleti, ko še ni drugega sadja. Pridelovanje se izplača zlasti v bližini večjih mest, kjer se pridelek vedno lahko proda. Po drugih državah imajo obširne nasade, kjer pridelajo tega zlahotnega sadu naravnost ogromne množine. Največ jagod použijejo svežih. Na trgu v Frankfurtu v Nemčiji n. pr. prodado od srede junija do srede julija vsak dan na stotine centov vrtnih jagod. Mnogo drobnejše robe pa predelajo tudi tovarne v razne drage slaščice.

Zrela jagoda trpi le kratko dobo. Pa tudi za prevažanje je silno občutljiva. Na količkaj večje razdalje jo je moči pošiljati samo v prav majhnih košaricah iz tanke strugotine. Takih košaric, ki drže komaj po $\frac{1}{2}$ kg, vložijo večje število v zaboje in potem šele na vprežne ali železniške vozove. Najmanj pa trpe, ako jih varno prenašamo, bodisi tudi v večjih posodah.

Vrtno jagode dobro uspevajo na vlažni, ne prelahki ilovnati, pa dobro pregnjeni zemlji, prav kakor vrtna zelenjad. Tudi malo senčna lega jim ne škoduje. Suha, peščena zemlja jim pa kar nič ne ugaja; prav kmalu opešajo in se izrode. Dobro oskrbovan nasad na primernem zemljišču traja tri do pet let. Potem pa rastline opešajo in jih je treba zavreči. Prej pa že napravimo nov nasad na drugi gredici.

Jagode se dajo prav lahko in hitro razmnoževati. Ugodno je tudi to, da takoj drugo leto, ko smo jih posadili, že obilno rode. Sadike za nov nasad dobimo na ta način, da julija meseca narežemo močnih izrastkov, ki poganjajo iz vitic vsake starejše rastline. Te izrastke potaknemo na gosto v prav dobro vrtno zemljo, nekoliko obsenčimo in večkrat zalijemo. Čez mesec dni — torej avgusta meseca — imamo že močne sadike za nov nasad. In baš avgust je najprimernejši čas za napravo novih jagodovih nasadov. Za jagode izberemo najboljše in močno pregnjeno zemljišče, ki ga globoko obdelamo, pognojimo s kompostom in poravnamo prav kakor za zelenjad. Na navadno, 120 cm široko gredico posadimo tri vrste rastlin po 40—45 cm narazen. V vrsti so pa lahko le 25—30 cm vsaksebi. Sadike presajamo s kepo. V to svrhu jih vzdigujejo iz zemlje

z majhno lopatico. V jeseni potrosimo med rastlinami drobnega gnoja tako, da gleda iz njega samo srce vsake sadike. Na ta način avgusta meseca posajene jagode že naslednje leto cveto in obrode. Največji pridelek dado pa drugo in tretje leto.

Menda ni treba posebej poudarjati, da moramo jagode čez leto večkrat opletiti in okopati ter vsako jesen pognojiti. Posebno važno je tudi, da na vsakih 14 dni porežemo vse vitice, ki poganjajo iz rastlin. Ako to opustimo, se jagode tako zgostijo, da jih ni mogoče ne obdelavati ne gnojiti. Tak podivjan nasad hitro peša in rodi le drobne plodove. Po oberatvi porežemo razen vitic tudi nekaj starejšega listja in betve, ki so imele plodove.

Tudi vrtnih jagod je premnogo sort. Najbolj priljubljene so jagode z rdečimi, debelimi plodovi. Priporočajo posebno: Laxton Noble, kralj Albert Saški, Sharpless.

M. H.

Umna gospodinja.

O služkinji.

Vsaka služba je težka; pri služkinji pa pove že beseda sama, da je to izrečno nekaj, kar je le služba. Ni, da bi ona ženska, ki je služkinja, radi tega omahovala in razmišljala o svoji usodi. Kaj takega bi jo le vznemirilo, da bi bila nezadovoljna in bi le životarila tja v en dan.

Ko pride služkinja v službo, je prvo to, da se zaveda, da je prišla v nov dom, da je zdaj član dotične družine, da mora zdaj s to družino misliti in čutiti, da jo mora razumeti in delati zanjo, kakor bi delala zase. Če ne bo ravnala tako, če bo čakala samo na denar in bo videla le ondi središče svojih misli in svojega dela, tedaj bo vse njeno službovanje kakor težka mora. Saj je prav, da ne pozabi nase in ve, da dela tudi zase. Vendar jo bo pretirana misel na svojo korist zavajala na kriva pota in jo utegne privesti celo do tega, da bo nepoštena. Vse drugo je, če se oklene svojega dela z ljubeznijo, če se oklene one družine, ki služi pri njej, z vso zvestobo in zaupanjem. Če ji bo v mislih to, da je poklicana služiti in ne poveljevati, da je poklicana sprejemati povelja in jih ne narekovati, da je za to, da ne jeziká in je skromna, z vsem tem ne bo nič manjša in ne bo nič ponižana. Zakaj ponižnost je, ki človeka poviša nad vso gospodo. Nápak bi pa bilo, če bi bila služkinja skromna le v besedah. Skromna mora biti tudi v zunanosti — v obleki. Drugo je,

če je kdo gospa in nekaj drugega, če je kdo služkinja. Zato nikakor ne gre, da bi se služkinja oblačila tako, kakor se nosi njena gospodinja. Da, tako daleč smo že časih, da je služkinja lepše, draže oblečena od svoje gospe. To je ošabno in zoprno in smešno obenem. Vsak po svojem stanu, to je staro, a še vedno veljavno pravilo. Služkinja bodi oblečena čisto in dostojno, a bodi oblečena tudi svojemu stanu primerno. In tista služkinja bo največja, bo celo nad svojo gospodinja, če bo poštena, značajna, zanesljiva in delavna — ne le z rokami, ampak tudi s srcem. Taka služkinja ni le zaklad za dotično družino, temveč je tudi koristen član človeške družbe. Zakaj značajnost, poštenost, zanesljivost in delavnost iz srca je nekaj, česar ne moreš kupiti. In če služkinja vse to prinese s seboj k hiši, tedaj stori veliko dobro delo, stori to dobro delo dotični družini in človeštvu sploh.

Tudi varčnost je nekaj, kar je posebne važnosti pri služkinji. Če bi se služkinja zavedala, da je resnični član družine, ki služi pri njej, če bi bila zares s telesom in z dušo spojena s svojimi delodajavci, tedaj bi znala računati, bi vedela, kaj pomeni denar, kako težko ga je treba zaslužiti, in bi vsak dinar stokrat obrnila, preden bi ga izdala, in bi pomislila, da je denar njene gospodinje njen denar. Isto varčnost imej služkinja v mislih, ko pospravlja, kuha in pomiva. Vse reči se ji morajo takorekoč smiliti, prirasti ji morajo k srcu — in če bo tako, tedaj gotovo ne bo uničevala reči in ji bo hudo, če se ji bo pomotoma kaj ponesrečilo. Vsako reč obrne dobra služkinja z ljubeznijo, vsako obleko prime v roko z mislijo, da jo je škoda. Tako utegne s skrbnostjo in pazljivostjo ohraniti pohištvo in druge stvari, da so nove kakor prvi dan. Pri čiščenju imej v mislih natančnost do zadnje pičice, zakaj čistoča v zunanosti je navadno tudi ogledalo notranje, duševne skrbnosti.

Če bo služkinja živela tako, če bo izpolnjevala tako svoje dolžnosti, tedaj ji v službi ne bo dolgočasno in ne zoprno. Ne bo utegnila premišljati o napakah svojih gospodarjev, ne bo utegnila pretehtavati nepremišljenih besed svoje gospodinje, ne bo utegnila oprezati za vrati in prenašati besede drugim. Tudi ji ne bo prišlo na mar, da bi odgovarjala, ugovarjala ali se vznemirjala. Kako tudi? Dom gospodarjev — njen dom. Taka služkinja je opora dotične hiše, je oseba, ki čuti z vso svojo okolico, ki se veseli, če so veseli njeni delodajavci, in je žalostna,

če jih je zadel nesreča. In ne bo čakala na ukaze, ker bo sama vedela, česa še nedostaja. In ne bo je treba nadzirati, ker se bo s svojo skrbnostjo nadzirala sama. Gospodinja se zanese nanjo, ko odhaja z doma, saj ve, da je doma človek, ki čuti in misli z njo, da ta človek prihaja z ljubeznijo k njej s svojimi lastnimi težavami.

Težko je dospeti služkinji do te popolnosti, do te solnčne poti njenega dela. In vendar, kdo bi ne hodil za solncem, saj smo dandanes tako zelo potrebni solnca, vsi — visoki in nizki, majhni in veliki!

Seveda pa nima dolžnosti samo služkinja, marveč tudi gospodinja. O tej bom poročala drugič. Spisala S.

Kosmetika.

Lea Fatur.

Sušci in debelušci.

»Je debela, debela kot polh,« poje veselo fant o svojem dekletu, zavrača tako, kj je koščata, ne mara, da bi mu »migala s suho brado«.

Ubogi smo sušci. Suha žival je kmetu v sramoto, suha gospodinja kviri hišni ugled. Suhota je res huda reč, saj si jo očitajo ljudje drug drugemu, si očitajo suhoto sorodnikov do devetega kolena.

»Hm... Ena suha žival...« Kadar je označil moj oče koga na ta način, je bil to izraz njegovega najbolj globokega zaničevanja; samo nekaj je bilo še hujše: »Ena suha, črna žvirca.« Kaj je »žvirca«, ne vem, mora pa biti nekaj strašnega, ker so bili vsi drugi pridevki kakor sladko laskanje napram uničevalni besedi »žvirca« v ustih mojega očeta.

»Mršav si!« Kadar te obsodijo tako sorodniki v vasi, vedi, da si izgubil ves ugled pri njih. »Kaj se boš bahal, da se ti godi dobro, ko si pa suh kakor poper! In kaj delaš? Pošten človek je zalit po kosteh.« Vprašanje: »Imaš kaj loja?« je globokega socialno-nravnega pomena.

Ne izgovarjaj se, ubogi sušec, da so bili stari Kranjci koščate postave; ne kvasi, da dela sušec laže kakor debelušec, in še tega ne pravi, da si zdrav, jetika ti, zelena! »Še divjaki zaničujejo suha rebra,« je tolsti zamorec zafrknil koščatega misijonarja.

Vse veš in znaš. Ne znaš pa poglavitnega: da bi si ohranil svoje telo tolsto. Suh človek je vsem v napoto in ga vse prezira. »Kaj da se ne redi vaša?« izprašujejo sosede. »Kaj ti je?« izprašuje mati hčer. »Bolan si, hujšaš,« te opozarjajo prijatelji. »Postarala si se, sušiš se,« te pomilujejo

hinavsko prijateljice. Suh biti, sušiti se, je pač javna zadeva, je zločin: suh človek more biti rovar in upornik...

Suh človek utegne biti popolnoma zdrav, če je take vrste in če ima veselje do jela in moči za delo. Saj so rodbine, v kateri je koščatost dedna, saj so kraji in dežele, kjer prevladujejo kosti. Vitkim Albancem je dal Turek priimek, ki pove, da nima Albanec prav nič mesa, in navadno je res vse, kar je dolgo, malo bolj na ogle. Stari ljudje se posuše kakor prst; to je naravna pot starosti.

Nič hudega ni, če hujšaš zaradi naporenega dela — kakor na kmetih ob košnji in žetvi; ali radi hude poti, po nagli izpremembi svojih razmer, po prečutih nočeh, zaradi žalosti itd.

Človek, ki je zdrav, se popravi hitro v takih slučajih. Tudi se izpremeni telo z leti; ta se zredi, drugi posuši. Nevarna pa je suhota, ki nastopa nenadoma in hitro: »Kakor bi rezal meso s telesa.« Tista suhota, ki ostane po bolezni, ni tako vznemirljiva. Najslabša je pa ona, ki prihaja polagoma, neopaženo, da se človek ne zaveda, da bi bil bolan, a peša in peša, dokler ni prekesno, da bi si opomogel. Dekletca rada shujšajo v letih razvoja, žene in stara dekleta, ko stopajo v dobo, ki jemlje ženski možnost za materinstvo.

Vselej in v vseh slučajih pa je suhota ali sušiti se nedostatek lepote. Posebno za žensko. Moški zakrije svoje kosti laže, saj je zapet do nosu, za ženske kosti pa je taka moda, kakor je sedanja, pravi sodni dan, ki jim očita svetu skrite grehe: jame v vratu, ročice — koščice, stajnišče namesto beder, in najhujše: »Spreдай nič, zadaj nič.«

Suh ženski život je strah vsake šivilje, na suhe rame se ne ulije lepo jopa, na praznih kolkih se krilo ne nabira lepo. Vendar se da pri zapeti modri kaj podložiti in skriti; modrci, čipke, nabranici skrijejo život, vrat in naročje, dolga krila pa meče.

A tudi v času, ko ukazuje vladarica-modra, da smo stisnjene v pas in zapete do ušes, so nekatere gospe dolžne po svojem stanu ali službi, da nastopajo z razgaljenim vratom. Težko je dvornim damam, opernim pevkam in drugim v podobnem položaju, če nimajo lepega, zalitega oprsja. Take ženske se rade zatekajo k mažam in praškom, ki jih ponujajo skoraj vsak časopis, izdajo dosti denarja, uživajo tudi za zdravje neprimerne snovi, vendar nič ne pomaga: kosti so kosti.

Naše zdravje zavisi od rednega delovanja prebavil. Z različnimi čaji in močnimi redilnimi snovmi si boš po-

magal samo toliko, kolikor vplivajo na prebavila. Zato je treba zdravniškega nasveta, je treba, da pojasniš zdravniku ves svoj način življenja. Pogostoma je samo napačna prehrana kriva, da se ne popravi mlad sušec. Saj ni, da bi se moral mašiti čez mero! Človek se popravi s samim mlekom in močnikom, če prija taka jed njegovemu želodcu ali njegovim živcem. Napake in razvade našega časa so krive, da hira toliko mladine. Razburljivo čtivo, in to pozno v noč, kino, gledališče, ples, kajenje, pijača — in še mnogo drugega. Nikdar ni dovolj varstva za to mladino, ki ne mara nobenega varstva! Tu je otrok, ki mora prezgodaj za kruhom, tam pa tak, ki izgublja zdravje na plesih. »Ples ji ni škodil,« pripoveduje mati takega dekleta, ki je izgubilo vso okroglost. »Res da je dosti plesala, pa bolj ko je plesala, lepša je postajala.«

Dr. Klenke omenja v svoji Kosmetiki, da je kar neverjetno, koliko izobraženih mater se zateka v takem slučaju k vražaricam in prodajavcem umetnih redilnih snovi. In šele, ko je prepozno in je prebava do kraja pokvarjena, pridejo k zdravniku, ki sve-tuje sušcem:

Prvo je, da urediš prebavo. Potem začni šele z močno hrano. To podpiraj z gibanjem na zraku in s kopanjem. Gibati se ne smeš do utrujenosti. Globoko dihanje v čistem zraku je neprecenljive vrednosti.

Hrana je sledeča: Zjutraj mastno mleko ali čokolada, jajca, črn kruh z maslom in medom. Dopoldne: ruski čaj ali kupica črnega piva, slanina in jajca. Opoldne: juha z rumenjkom ter govejim mozgom, grahove jedi, mastno pečeno meso, kuretina in kuhane ali pečene jedi iz moke. Popoldne: sir, malo svinjine, črn kruh z maslom in kaj sladkega. Za vsako jedjo pa popij kupico mleka. Zvečer samo mleko. Preden greš spat, pa pojdi malo na zrak.

(Hrana je lahko tudi bolj preprosta. Dr. Lorand zdravj svoje opešance s samim mlekom in mlečnimi jedmi. Juhe in močniki iz ovsenega, koruznega ali pšeničnega zdoba so redilne in lahke.)

Kopanje: dvakrat na teden topla kopel, sicer se pa vsak dan zjutraj umivaj z mrzlo vodo. Po kopeli uteri narahlo po vsem telesu malo dobrega olja. Treti ali masirati pa je treba telo vsako jutro po umivanju. Že Hipokrat je vedel, da si opomore sušec z lahkimi trenjem.

Tople kopeli in tople pijače pospešujejo sploh debelost. Prav tako tudi

sedenje in dolgo ležanje. Toplice ali tople vode so torej primerna kopališča za suhe. Češke Toplice, lan-deške in gasteinske so pribežališče uvelih lepotic, ki iščejo tam svoje nekdanje jedrosti. Pa tudi kopališča ob južnem morju, kakor naša Bačka, Crikvenica, Gradež, okrepijo one, ki se znajo okoristiti s kopanjem. Nasprotno ni kopanje v mrzlejšem morju za suhotne. Mrzli valovi ohladijo kožo, veter nadaljuje ohlajenje in človek postane še lažji.

Preprosti pripomočki zoper hujšanje in pešanje so: mezga iz bohinj-skega maha, ječmenov slad, vino iz rozin, Malaga-vino in podobno. Med vojno so si pomagali mnogi opešanci z naslednjim receptom: 15 g kardamomove tinkture, 90 g sladkorjevega sirupa, 60 g sahrado comp. in 85 g destilirane vode. Uživaš po dve žlici pred vsako jedjo.

Pri Turkih in Egipčanih ni lepa suha ženska, in če je tudi drugače po vseh lepotnih merah ustvarjena. Tam se razumejo na pitanje žensk. Hitro postane debeluška Turkinja, ki se ne giblje dosti, ako je po stari turški šegi zaprta v haremu. Turkinja se koplje vsak dan v topli vodi, Suha Turkinja uživa vsak dan kurjo juho, v kateri se je kuhala korenina indijskega rogovilčka. Potem dobi pečeno piščice, ki je nadevano z jedrci orehov in mandeljev, in slaščice, ki jih znajo Turki tako izborno pripravljati. Največ pa vpliva menda leno posedanje po gosposkih haremih. Pri ubožnih pa mora žena delati in — če se hoče odebeliti — uživa ovsen ali koruzen močnik. Jasno pa je, da ni izobraženemu Turku debelost nič več pogoja za lepoto, in moderne Turkinje nimajo več zmisla za to, da bi se zredile.

(Konec prihodnjšč.)

Moda.

Pota zimske mode.

Še so nam v mislih stroge črte pomladnih krojev, vidimo razmah in bujnost poletnih oblek, spominjamo se novih potez iz jeseni — in že smo v zimi, ki je vsa drugačna. Izgubili so pomen prastari faraoni, tesno povita in ovita zunanost egipčanskih oblik je izginila tudi z naših cest, moška ženskost ali ženska moškost se je umeknila pravi ženski: moda se je zaokrožila in ni več ozka in trda. Nič več ne vidimo drobno stopicajočih ženskih bitij, ki niso mogla brez težkih ovir hoditi in se kretati, kakor bi bile hotele noge. Zdaj je krilo široko, bolj in bolj se širi, podobno je zvoncu in hoja

je spet naravna. Nova zimska moda je v znamenju kroga. Zato bo zdaj dosti težje izdelovati ženske obleke, ker bo treba paziti, da bo videti telo kljub vsej zaokroženosti obleke vendarle vitko in prožno. Nova moda pozna tudi vsepolno različnih vložkov in čipkastih vdevkov, ki jim mora spet vsepovsod zapovedovati krog. Obleke imajo največ gub zadaj in zdi se, kakor bi stopali v ono dobo nazaj, ki se je še spominjamo iz časov vlečk. Gube in zgibki pa morajo biti spet lepo urejeni in razvrščeni, da ne padajo nerodno in ni ženska v obleki neokretna na pogled. Lepota in mikavnost vse zimske mode je torej resnično »v ozadju«, a kako boš sešila tako obleko in kako jo nosila, to je zadeva posebnega okusa, okusa, ki ga moraš imeti že v krvi.

Žamet je za zimske obleke najbolj priljubljeno blago. Iz žameta so tudi novi zimski plašči, spodaj bogato zaokroženi in valoviti in obšiti s kožuho. Ta pa ne prihaja nič več v naravnih barvah živali v poštev, ampak je barvasta, kakor zahteva barva dotičnega blaga. Kostimi izgubljajo pomen v zimski modi. Moreš imeti drugačno jopico in drugačno krilo. Jopice pa so obšite za vratom in krog rokavov s kožuho.

Nova moda je živahna in polna najrazličnejših okraskov in valovita je, da polje veselo življenje iz nje.

A če nimaš ne žameta ne kožuho vine ne dragih blagov, pomni vendar za zimske dni: da so krila široka, a še vedno kratka, da so ovratniki precej visoki in so rokavi dolgi in časih spodaj široki in valoviti, da so plašči tudi vsi široki spodaj in je en stavek poglavitnega pomena za vse obleke: široko in kratko. Kako — to si uredi po svoji potrebi in svoji postavi. Kakor se nisi smela osmešiti v ozkih oblikah, tako se ne smeš v širokih. Vedno imej zase še mimo vseh drugih pravil mode — svoje posebno merilo.

Nekaj besed o krojnih polah in modnih listih.

Preden je prišla »Mladika« do tega, da bi izdajala krojno polo, je prejela veliko vprašanj, zakaj ne piše o modi in nima krojnih prilog. Naročnice so želele in zahtevale, da govori »Mladika« tudi o zadevah ženskih oblek in načne tudi to panogo ženskega zanimanja. »Mladika« je na splošno željo ugodila naročnicam in je pričela objavljati krojno polo za vsako sezijo posebej. Dostj pohvalnih besed je prišlo na uredništvo, po mestih in deželi so

rabile naročnice kroje iz »Mladike« in jih s pridom uporabljale.

Oglašali so se pa tudi drugačni glasovi. Zakaj ne prinaša krojna pola »Mladike« ničesar svojega? Saj so v njej isti in podobni kroji kakor po nemških modnih listih! Kje je torej kaj izvirno slovenskega?

Tem glasovom bodi povedano, da slovenske izvirne mode ni. Da imajo vsi nemški modni listi tudi enake kroje, da si razen malenkostnih drobnarij sličejo obleke vseh modnih listov in se večinoma ves ženski svet oblači tako, kakor mu zapove Pariz ali Dunaj ali London. Zato tudi ni laške mode in ni ruske in ni španske in ne belgijske, ne holandske, ne češke — in tudi slovenske ne. Največjo besedo ima za modne novosti Pariz — in celó London in Dunaj in Berlin se ravnajo po njem — in se mora ravnati torej tudi Ljubljana in »Mladika« po teh zapovedih. Drugače je seveda, če pomislimo na narodno nošo, ki ima vsak narod na svetu svojo — torej tudi slovenski. Toda če imajo drugi narodi svoje modne liste in jih urejajo po navodilih iz Pariza, je gotovo tudi prav, da imamo Slovenci vsaj priloge za modo in krojno polo, če že posebnega modnega lista ne. Kdaj bo pa n. pr. Ljubljana merodajna za modo na isti način kakor je Pariz — to je pa še skrivnost in je bržkone ne bomo dočakali.

Kuharica.

Francoska zeljnata mlečna juha.

Polij z vrelo vodo drobno, na rezance zrezano zeljnato glavo, ožmi jo in deni v lonec ter zalij s $1\frac{1}{2}$ litra juhe od kosti; ko je zelje kuhano, ga osoli, prideni ščep popra, četrt litra mrzlega mleka in za oreh sirovega masla. Ko vse še enkrat prevre, stresi juho v skledo na opečene krušne rezine.

Francoska fižolova juha.

Namoči zvečer $\frac{1}{4}$ litra belega fižola, drugi dan ga zavri in čez nekaj minut mu odlij vodo ter zalij na novo z dvema litroma gorke vode, osoli in kuhaj v mehko. Ko je fižol kuhan, ga s fižolovko vred pretlači, v drugi lonec pa prideni še lavorjev list, ščep popra in za jajčno velikost sirovega masla. Ko vse dobro prevre, stresi juho na opečene krušne rezine.

Fižol s slanino po francoskem načinu.

Namoči zvečer $\frac{1}{4}$ litra belega fižola, drugi dan ga zavri in čez nekaj minut mu odlij vodo in zalij na novo z gorke

vodo, osoli ga in mu prideni 5 *dkg* prekajene sesekljanane slanine, štiri stroke sesekljanega česna, ščep popra in žlico drobno zrezanega peteršilja, pokrij ga in kuhaj v mehko! Kuhanemu prideni, če hočeš, par kapljic kisa. Ta fižol daš kot prikuho s krompirjevim pirejem ali makaroni na mizo.

Francosko zelje s pečeno klobaso.

Zreži pol majhne zeljnate glave na široke rezance ter jo polij z vrelo vodo; nato jo ožmi in skuhaj v slani vodi. Meseno klobaso peci v kozi; ko je pečena, jo vzemi iz masti; v mast pa stresi eno žlico moke, jo dobro premešaj in zalij s $\frac{1}{4}$ litrom gorke vode. Ko prevre, prideni odcejeno in kuhano zelje, pokrij in kuhaj 10 minut. Pečeno klobaso razreži na kosce in jo stresi v zelje, dobro premešaj in postavi to zelje z opečenimi krompirjevimi kosci na mizo.

Hitra majoneza.

Deni v lonček dva rumenjaka, dve žlici kisa (navadnega kakor za salato), dve žlici olja, žličico gorčice in ščep soli, postavi lonček na ognjišče in mešaj (zbrodi) kakor šodó. Ko se naraste, mešaj toliko časa, da se nekoliko ohladi. V nekoliko ohlajeno majonezo prideni sneg enega beljaka, premešaj in zlij na ostanke mrzlega mesa ali kaj enakega.

Mrzlo meso z majonezo.

Goveje ali drugo meso zreži na tanke kosce in ga oblij z ohlajeno majonezo.

Krompir z majonezo.

Krompir operi in skuhaj. Kuhanega olupi in nekoliko ohlajenega zreži na tanke kosce, ga oblij z majonezo in postavi kot prikuho na mizo.

Fižol z majonezo.

Kuhan in ohlajen fižol stresi v skledo in ga oblij z ohlajeno majonezo.

Rozinove ploščice.

Mešaj v skledi 10 *dkg* sirovega masla; prida tri rumenjake, 10 *dkg* sladkorja, ščep cimeta in nekoliko drobno zrezane limonove lupine. Ko si 20 minut dobro mešala, prideni sneg treh beljakov, 10 *dkg* moke in polovico kavne žlice sode bikarbone. To stresi na pomazano pekačo in razravnaj po vsej pekači za mezinec na debelo, potresi po vrhu pest rozin in peci počasi 25—30 minut. Pečene zreži na dva prsta široke in dolge kose, potresi s sladkorjem in postavi na mizo.

M. R.

SALE IN UGANKE

Za smeh.

Pozna ga.

Visokošolec piše svojemu očetu, naj mu pošlje 1000 dinarjev, češ, da namerava kupiti večjo zbirko starega denarja. Oče pa mu odgovori: »Ljubi sin! Tvoja namera se mi zdi, kakor če bi jaz hotel za našega kužeta napraviti zbirko klobas.«

Vedno slabše.

Profesor A: »Kaj pa menite o vremenskih proročovanjih, ki jih čitate po časopisih?«

Profesor B: »Oh, proročovanja so postala zelo nezanesljiva. Spočetka so bila vedno pravilna. Potem je bilo leta in leta vreme vedno drugačno kakor so ga napovedali, sedaj pa še drugačno ni.«

Študentovska.

Zolna in Goba gresta ponoči domov. Na stopnicah se Zolna spotakne in zgrmi nazaj navzdol.

Goba ga vpraša: »Kaj pa delaš, Zolna?«

Zolna: »Ne vem, a zdi se mi, da sem že na tleh.«

Pri izpitu.

Profesor: »Gospod kandidat, kje se nahaja živo srebro?«

Kandidat: »Živo srebro se nahaja samorodno v rudnikih, v zvezi z žveplom v cinobru in v zvezi s srebrom v amalgamu.«

Profesor: »Dobro! In kje še?«

Kandidat: »In v termometrih.«

Miroljub.

Stotnik: »Fantje, zdaj pa le pogum! Prišel je veliki trenutek, ko naskočite mož na moža!«

Vojak: »O gospod stotnik, kaj mi ne bi mogli pokazati mojega moža — mogoče bi se pa pobotala!«

Šolska krivica.

Sin: »Oče, pomagaj mi, ta naloga mi ne gre!«

Oče (računa nekaj časa in vrne sinu zvezek): »Tudi jaz je ne spravim skupaj.«

Sin: »Tako torej! Jutri bom jaz v šoli tepen, ker ti ne znaš računati.«

Tiskovne napake.

Župan je pozdravil: »Telovadci! Krepkovzbočene so Vaše mušice. Norci ste za vzvišene odeje. Za nje zastavite vse svoje noči! Krepko naprej do veličastne zgage!«

Pred poroko nikar!

Hči: »Ne, pa ne! Pa če bi bil še desetkrat tako bogat, vseeno bi ga zaničevala.«

Mati: »Bodi tiho, za božjo voljo; ne govori tako grdo o možu, dokler ga ne poročiš.«

Ki »posvečuje« nedelje.

Nedelja... V tramvaju... Čedno oblečen, postaren gospod stoji na prednjem podiču (platformi). Ko se voz ustavi, vstopi mlad poba, čigar roke so se zdele dolge in vedenje sumljivo, ter se postavi nekoliko pretesno k staremu gospodu, ki si, videč novega sopotnika, začne hitro zapenjati suknjo.

»Nikar se ne bojte,« pravi mladič, »ob nedeljah počivam.«

Podjetje »v španoviji«.

Neki Anglež, ki je bival med svetovno vojno v zahodni Irski, čisto blizu morja, je šel nekoč k nekemu znanemu ribiču in mu rekel:

»Ali mi daste v najem svojo barko?«

»Ne morem, gospod,« odgovori ribič, »vezan sem na neko majhno kupčijo.«

»Kakšno?«

»Polagam mine za Nemce, za vsako dobim en šterling in tako zaslužim precej.«

»E, dragi moj, to je malo, zelo malo.«

»Ni tako malo kot mislite, gospod,« je odgovoril ribič. »Sem v družbi s svojim bratom, ki je tudi ribič!«

»Tako? Ali tudi on polaga mine za Nemce?«

»A, kaj še! On jih zopet pobira za isto ceno za britansko vlado.«

Previden mož.

A: »Čemu ne nosiš lasulje?«

B: »Čemu? Da ustrezem ženi, ki bi imela pri lasulji tisočkrat laže delo, nego ga je imela pri mojih bivših laseh!«

Tudi ne ve.

Učitelj: »No, Urh, koliko je $4 \times 5?$ «

Urh: »Na žalost, gospod učitelj, tudi jaz ne vem.«

Dediči.

»No, kako je z bolnikom?«

»Sem govoril z zdravnikom, pa je dejal, da ni še nič upanja za nas, dokler ni vode v nogah.«

Nenevarna prerokba.

Joža Počakaj je zaročen z lepo rjavolasko. Sinoči jo je privedel v gostilno v družbi bodoče tašče. Sedeli so blizu mene in sem slišal:

Joža: »Čudno! Jaz poročim tebe, ki si rjavolasa, a danes mi je...«

Ona (vsa iz sebe): »Za Boža svetega, kaj se je zgodilo?«

Joža: »Od ciganke sem si dal prerokovati bodočnost.«

Ona (še bolj v strahu): »In kaj ti je rekla?«

Joža: »Rekla je, da bom poročil plavolasko.«

Ona: »Ali ti ni rekla, kdaj?«

Joža: »V treh mesecih.«

Ona (zopet mirna): »Oh, dotlej pa lahko postanem plavolasa.«

Na sodnji.

Sodnik: »Že zopet smo Vas zasačili pri tatvini. Ali res ne morete živeti brez tega?«

Tat: »O pač, a ne tako dobro.«

Pri zobozdravniku.

»Prosim, gospod doktor, delajte počasi, nalahko in previdno... prosim!«

»Bodite vendar potolaženi, saj Vam ne naredim nič žalega...«

»Da, da, je res, a zobozdravniki govore zmeraj tako...«

»Pa zakaj se vendar tako bojite?«

»Ker sem sam zobozdravnik.«

Pred operacijo.

Zdravnik: »Ali hočete, da Vas uspavam?«

Rokoborec: »Ali bo zelo bolelo, če me ne uspavate?«

Zdravnik: »Na žalost, da!«

Rokoborec: »E, potem je pa za Vas posebno priporočljivo, da me uspavate.«

Uganke.

Urednik: Peter Butkovič-Domen,
Zgonik, p. Prosek, Italija.

1. Nakit.

(Domen, Zgonik.)

2. Vremenska uganka za november.

(Stric Jože, Bloke.)

1. 5. 6. 8. 12. 15. 17. 18. 19. 21. 23.
19. 23. 6. 21. 1 * 12. 1. 21. 1.
19. 15. 6. 8 * 17. 18. 6. 5 * 23. 18. 1. 21. 1.

3. Skrivalica „Vrana“.

(S. O., Sele.)

Rešitev uganek

v 10. številki.

- Grozdje. Preštevaš vsako drugo črko; dobiš:
Trtica rodila je grozdka dva.
- Kozarec. Vzameš črkovne skupine po številu velikih črk; dobiš:
**Vina poln kozarec,
v njem gori že strast,
smrt nad njim reži se ...
Človek, greš v propast?**
- Kraljev izprehod:
**Pitje in kajenje
krajša ti življenje.**
- Podobnica: Za staro vero, stare ljudi in star denar ti bodi vedno mar!

4. Spremenitev.

(Miroljub, Kočevje.)

k r a v a · Izpreminjaj v besedi
o o o o o „krava“ in v naslednjih be-
sedah po dve črki tako, da
m l e k o bo peta beseda „mleko“.

5. Črkovnica.

(Ivanka Kralj, Ljubljana.)

Ob primerni razvrstitvi črk dobiš v 1., 2., 3., 5., 8. in 9. vrstici moška imena, v 4. števniki, v 6. žensko ime, v 7. pa turški častni naslov. Po sredi navzdol čitaš imeni dveh mest v Jugoslaviji.

6. Spomenik.

(Iztok, Ljubljana.)

5. Črkovnica:

- 1-5 Viktorija, 1-3 vsota,
3-7 Antijohija, 7-5 Azija,
2-6 Bogomir, 3-5 aroma,
8-4 mirozov, 1-7 vžiga.

6. Zapleteni trak. Vzameš tisti konec traku, ki ima eno piko (N), nato drugi trak (I) in tako zaporedoma; dobiš:
Nikakor ni ubožen tisti, ki ima malo, ampak tisti, ki hoče več.

7. Skrita števila. Preden enkrat sedem, pobrišem stol dvakrat. Ko sem desetnika gostil, sem mu nutil gnjati, sočivja in lepe teletine. Vaški oštir ima pred večerom mnogo gostov; še stari možje prihajajo k njemu, da poslušajo veselo petje.
1 + 1 + 7 + 100 + 2 + 80 + 1000 + 5 +
+ 4 + 2 + 100 + 6 + 5 = 1313.

7. Dopolnilna uganka.

(Miroljub, Kočevje.)

o i m o p o o a
o o s e m a
s o l k o a
m a r o o h
m o a o d e
l o e u n
o i n k a
k o a a n

Namesto pik postavi črke tako, da dobiš šestnajst znanih besed.

Če čitaš v vsaki vrsti le po eno črko, dobiš pregovor.

8. Hiše.

(Domen, Zgonik.)

9. Vremenska uganka za december.

(Stric Jože, Bloke.)

- A. B. Č. D. E. I. J. K. L. M. N. O. P. R.
T. V. Ž.
III. 2. XIII. - 3. VIII. - XII. 2. XI. 2. X. -
IX. X. 2. III. - 1. 4. XIII. 3. II. 2. VII. -
IV. 1. VII. 2. - V. 4. IX. VI. IV. 2. XI. 1. -
VII. X. VI. 3. II. 2. VII.

Razpis nagrade.

Za pravilno rešitev vseh uganek: Veliki, sloviti roman „Zaročenca“.

Ako bo več rešivcev, določi žreb.

Vse rešitve, tudi iz inozemstva, treba poslati vsaj do 20. novembra 1925 v zaprtem pismu na naslov:

Uprava »Mladike«, Prevalje.

8. Vremenska uganka za oktober.

„Vekoslav“ - arabske, „Hitruh“ - rimske številke:

Sveti Luka v roke huka.

9. Posetnica: Gostilničar.

10. Konjiček:

Kdor hoče iti za menoj, naj zataji samega sebe, naj vzame križ na svoje rame in tako naj gre za menoj!

Križ trpljenja je le prepogostokrat lep križec odlikovanja, kterega Gospod pripne na življenje onega, ki si ga je zaslužil.

11. Veriga:

Pero, rosa, Sava, vaja, jama, mati, tisa, sadra, Drava, vaza, Zader.